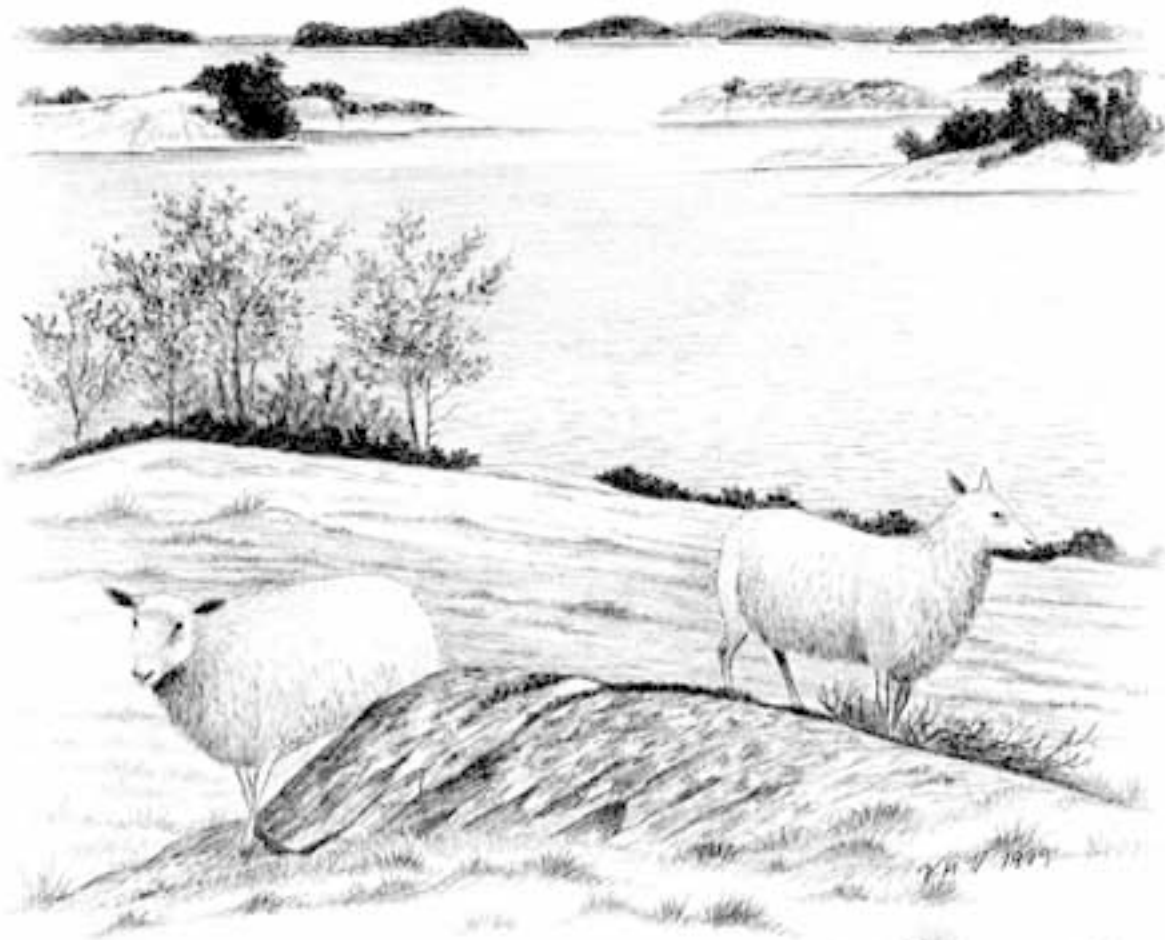

Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelma

Stomplan för Skärgårdshavets nationalpark

ISSN 1235-8983

ISBN 952-446-209-5(nidottu)

ISBN 952-446-210-9 (URL: <http://www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b56.pdf>)

Oy Edita Ab
Helsinki 2000

Kansikuva: Lampaita saaristossa. Veli-Matti Väänänen

© Metsähallitus 2000

ESIPUHE

Tämä on Saaristomeren kansallispuiston toinen runkosuunnitelma. Ensimmäinen laadittiin 1980-luvun lopulla ja ympäristöministeriö vahvisti sen 14.6.1990. Runkosuunnitelmassa määritellään kansallispuiston hoidon ja käytön tavoitteet sekä toiminnan päälinjat. Tämä runkosuunnitelma yhdessä 14. luvussa mainittujen erityissuunnitelmien kanssa muodostaa Saaristomeren kansallispuistoa koskevan asetuksen 5 §:n tarkoittaman hoito- ja käyttösuunnitelman.

Saaristomeren kansallispuiston maanhankinta jatkuu edelleen. Tulevina vuosina puistoon hankittavien alueiden kehittämisessä noudatetaan tämän runkosuunnitelman tavoitteita ja periaatteita samalla tavoin kuin jo nyt kansallispuistoon kuuluvilla alueilla.

Tämä runkosuunnitelma perustuu pitkälti Metsähallituksen edellisestä suunnitelmasta saamiin kokemuksiin eikä se sisällä suuria periaatteellisia muutoksia kansallispuiston hoitoon ja käyttöön. Suunnitelman on kirjoittanut puistonjohtaja Jouko Högmander Metsähallituksen Etelärannikon puistoalueesta. Suunnitelma lähetettiin tiedoksi ja mahdollista lausuntoa varten 24 kunnalle, viranomaiselle, järjestölle ja muulle sidosryhmälle. Metsähallitus sai suunnitelmasta 14 lausuntoa, joiden yhteenvedot ja vastineet ovat liitteenä 6.

Metsähallitus lähetti lausuntojen pohjalta täydennetyt runkosuunnitelman ympäristöministeriöön 10.03.1997. Ympäristöministeriö vahvisti Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelman 05.07.1999. Vahvistuskirje on liitteenä 7. Runkosuunnitelma julkaistaan sekä suomen- että ruotsinkielisenä.

METSÄHALLITUS
Luonnonsuojelu

FÖRORD

Detta är den andra stomplanen för Skärgårdshavets nationalpark. Den första utarbetades i slutet av 1980-talet och den fastställdes av miljöministeriet den 14.6.1990. I stomplanen definieras målsättningen för Skärgårdshavets nationalpark samt verksamhetens huvudlinjer. Förordningen om Skärgårdshavets nationalpark förutsätter att det för nationalparken uppgörs en underhålls- och dispositionsplan. Denna stomplan utgör tillsammans med i kapitel 14 omnämnda detaljplaner den ifrågavarande underhålls- och dispositionsplanen.

Markförvärv för Skärgårdshavets nationalpark pågår fortfarande. På de områden som under de kommande åren införlivas med nationalparken, kommer man att följa denna stomplans målsättningar och principer.

Den här stomplanen baserar sig för det mesta på de erfarenheter som Forststyrelsen har fått av den tidigare stomplanen. Denna plan innehåller inga större linjeändringar i frågan om nationalparkens skötsel och användning. Stomplanen har författats av parkchef Jouko Högmander på Sydkustens parkområde vid Forststyrelsen. Planen har skickats till kännedom och för eventuella utlåtanden till 24 kommuner, myndigheter, organisationer och andra intressegrupper. Forststyrelsen fick 14 utlåtanden av planen. Sammandrag och bemötanden finns i bilaga 6 i den finska versionen.

Forststyrelsen skickade den reviderade stomplanen till miljöministeriet den 10.3.1997. Miljöministeriet fastställde stomplanen för Skärgårdshavets nationalpark den 05.07.1999. Miljöministeriets beslut angående fastställande finns i bilaga 7 i denna rapport. Stomplanen har publicerats på svenska och finska.

FORSTSTYRELSEN
Naturskydd

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	9
1.1 Yleistä.....	9
1.2 Runkosuunnitelman sisältö	9
1.3 Yhteiset alueet.....	10
1.4 Yleiset alueet	11
1.5 Kansallispuiston tuleva laajentuminen.....	11
2 KANSALLISPUISTON TOIMINNAN TAVOITTEET	11
2.1 Luonnon- ja kulttuurinsuojelun tavoitteita.....	11
2.2 Tutkimuksen, valistuksen, opetuksen ja matkailun kehittämisen tavoitteita.....	12
2.3 Paikallisväestön toimeentulomahdollisuuksien kehittämisen tavoitteita.....	13
3 TEHTÄVÄ SUOJELUALUEVERKOSTOSSA	13
4 MAANKÄYTÖN VYÖHYKKEET	14
5 LIIKKUMISVYÖHYKKEET	16
5.1 Perusosat ja rajoitusosat	16
5.2 Muita liikkumismääräyksiä.....	17
6 LUONNON JA HISTORIALLISTEN KOHTEIDEN SUOJELU.....	18
6.1 Luonnonvaraiset alueet.....	19
6.2 Perinnemaisemat.....	19
6.3 Luonnontilan palautusalueet ja luonnonhoitoalueet.....	22
6.4 Historialliset ja esihistorialliset kohteet	23
7 BIOTOoppiEN, KASVILAJISTON JA ELÄIMISTÖN SUOJELU JA HOITO ...	23
7.1 Biotooppien suojelu	23
7.2 Kasvilajiston suojelu	24
7.3 Eläimistön suojelu.....	25
8 OPASTUS JA TIEDOTUS.....	26
8.1 Luontokeskukset	27
8.2 Luontotuvat.....	27
8.3 Maasto-opasteet.....	28
8.4 Saaristomeren luontokoulu	29
8.5 Muu kansallispuistoon liittyvä opastustoiminta.....	29
8.6 Rajojen merkitseminen	30
8.7 Tiedotustoiminta	30
9 PALVELUVARUSTUS.....	30
9.1 Rakentamisen periaatteita.....	31
9.2 Veneväylät ja satamat.....	31
9.3 Tiet ja polut	32
9.4 Kevyt palveluvarustus	32
9.5 Telttailupaikat.....	32

9.6	Majoitusrakennukset	33
9.7	Hallintoa palvelevat rakennukset.....	33
10	LUONNON HYÖDYNTÄMINEN	35
10.1	Kalastus	36
10.2	Metsästys.....	38
10.3	Laiduntaminen	38
10.4	Polttopuu ja karjan talvirehu.....	39
10.5	Marjastus ja sienestys sekä ajopuun talteenotto.....	39
10.6	Yleisten vesialueiden käyttö kansallispuistossa.....	39
10.7	Yritystoiminta	39
10.8	Muu hyödyntäminen.....	40
11	HALLINTO	40
11.1	Henkilöstö	40
11.2	Kalusto	41
12	TUTKIMUS JA OPETUS.....	41
12.1	Kansallispuiston omat tarpeet.....	41
12.2	Muiden viranomaisten tutkimustyö	42
12.3	Opetus- ja leiritoiminta.....	42
13	YHTEISTYÖHANKKEET JA -KUMPPANIT	43
13.1	Yhteistyöhankkeita	43
13.2	Saaristomeren biosfäärialue.....	43
13.3	Viranomaiset	44
13.4	Järjestöt ja muut organisaatiot.....	45
14	ERIKSEEN VAHVISTETTAVAT SUUNNITELMAT	45
LIITTEET		
	Liite 1 Saaristomeren kansallispuistoon kuuluvat alueet	89
	Liite 2 Runkosuunnitelman investointikustannukset rakennusinvestoin-	
	tien osalta.....	90
	Liite 3 Saaristomeren kansallispuiston rajoitusosat	91
	Liite 4 Inventoinnit ja muu kirjallisuus.....	95
	Liite 5 Karttoja	101
	Liite 6 Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelmasta syksyllä 1996	
	saadut lausunnot	104
	Liite 7 Vahvistuskirjeet.....	117

INNEHÅLL

1	INLEDNING	49
1.1	Allmänt.....	49
1.2	Innehållet i stomplanen.....	49
1.3	Samfällda områden.....	50
1.4	Allmänningar.....	51
1.5	Parkens framtida utvidgning	51
2	MÅLEN FÖR NATIONALPARKENS VERKSAMHET.....	51
2.1	Målsättningar för skydd av natur och kultur	51
2.2	Målsättningar för forskning, upplysning, undervisning och turism	52
2.3	Målsättningar för utveckling av den lokala befolkningens utkomstmöjligheter.....	53
3	FUNKTION I NÄTVERKET AV SKYDDSSOMRÅDEN.....	53
4	MARKANVÄNDNINGSZONER	54
5	FRILUFTSZONER	56
5.1	Basområden och begränsningsområden.....	57
5.2	Andra bestämmelser om rörelsefriheten	59
6	NATURSKYDD OCH BEVARANDE AV HISTORISKT VÄRDEFULLA OBJEKT	59
6.1	Områden i naturtillstånd	59
6.2	Värdbiotoper	60
6.3	Områden som skall återställas i naturtillstånd och naturvårdsområden	63
6.4	Historiska och förhistoriska objekt.....	64
7	SKYDD OCH SKÖTSEL AV BIOTOPER, FLORA OCH FAUNA	64
7.1	Skydd av biotoper	64
7.2	Floraskydd.....	65
7.3	Faunaskydd.....	66
8	GUIDNING OCH INFORMATION	67
8.1	Naturum	67
8.2	Informationstugor	68
8.3	Informationspunkter.....	69
8.4	Skärgårdshavets naturskola	69
8.5	Annan guidningsverksamhet som hänför sig till nationalparken.....	70
8.6	Gränsmärkningen	71
8.7	Informationsverksamheten.....	71
9	SERVICEUTRUSTNING	71
9.1	Principerna för byggandet	71
9.2	Båtfarleder och hamnar	72
9.3	Vägar och stigar.....	72
9.4	Lätt serviceutrustning.....	73

9.5 Tältningsplatser	73
9.6 Inkvarteringsbyggnader.....	74
9.7 Byggnader som betjänar förvaltningen	74
10 NYTTJANDE AV NATUREN	76
10.1 Fiske	77
10.2 Jakt.....	79
10.3 Bete	80
10.4 Ved och vinterfoder för boskap	80
10.5 Bär- och svamplockning samt bärgning av drivved	80
10.6 Användning av allmänna vattenområden i nationalparken	81
10.7 Företagsverksamhet.....	81
10.8 Övrig användning.....	81
11 FÖRVALTNING.....	82
11.1 Personal	82
11.2 Materiel.....	82
12 FORSKNING OCH UNDERVISNING.....	83
12.1 Nationalparkens egna behov.....	83
12.2 Andra myndigheters forskningsarbete.....	84
12.3 Undervisning och lägerverksamhet	84
13 SAMARBETSPROJEKT OCH SAMARBETSPARTNERS.....	85
13.1 Samarbetsprojekt.....	85
13.2 Skärgårdshavets biosfärområde.....	85
13.3 Myndigheter	85
13.4 Organisationer och andra samfund.....	87
14 PLANER SOM FASTSTÄLLS SEPARAT.....	87
BILAGOR	
Bilaga 1 Områden som hör till skärgårdshavets nationalpark.....	89
Bilaga 2 Byggnadsinvesteringskostnader för verkställande av stomplanen.....	90
Bilaga 3 Begränsningsområden i skärgårdshavets nationalpark.....	91
Bilaga 4 Inventeringar och annan litteratur	95
Bilaga 5 Kartor	101
Bilaga 6 Hösten 1996 emottagna utlåtanden över stomplanen för Skär- gårdshavets nationalpark (endast på finska).....	104
Bilaga 7 Fastställelsebreven	117

1 JOHDANTO

1.1 Yleistä

Laki (645/82) ja asetus (1040/82) Saaristomerren kansallispuistosta tulivat voimaan 1.1.1983. Ympäristöministeriö vahvisti kansallispuiston ensimmäisen runkosuunnitelman 14.6.1990, ja Metsähallitus antoi kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön 10.6.1991.

Saaristomerren kansallispuistoa koskevaa lakia tarkistettiin ja ajanmukaistettiin vuonna 1991 (muutos 130/91) ja asetusta vuonna 1994 (muutos 1123/94). Kansallispuistoa hallinnoivan Metsähallituksen organisaatiota muutettiin 1.5.1992 siten, että Saaristomerren kansallispuisto kuuluu nyt osana Etelärannikon puistoalueeseen ja tämän yhteydessä toimivaan Saaristomerren puistoryhmään. Saaristomerren kansallispuiston pinta-ala on kasvanut edellisen runkosuunnitelman vahvistamisesta heinäkuuhun 1996 mennessä noin 130 %. Myös luonnonsuojelulaki on sittemmin uusittu ja tullut voimaan 1.1.1997 (1096/96).

Unesco perusti tammikuussa 1994 Saaristomerren biosfäärialueen, jonka ydin-osana toimii kansallispuisto. Aiempi Saaristomerren kansallispuiston neuvottelukunta korvattiin vuodesta 1995 alkaen koko biosfäärialueen kattavalla Saaristomerren neuvottelukunnalla, johon kuuluu erillinen kansallispuistajaos (asetus 1124/94).

Kansallispuiston perustamisasetus edellyttää, että kansallispuistolle laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma. Hoito- ja käyttösuunnitelma koostuu tästä runkosuunnitelmasta sekä sen luvussa 14 mainituista erityissuunnitelmista. Kansallispuiston kasvaessa ja kehittyessä sekä olosuhteiden muuttuessa on näitä suunnitelmia tarpeen tarkistaa ja ajanmukaistaa aika ajoin. Tämä asiakirja on Saaristomerren kansallispuiston toinen runkosuunnitelma ja korvaa aiemman, vuonna 1990 vahvistetun runkosuunnitelman. Tämän runkosuunnitelman vahvistamisen jälkeen tulee Metsähallitus antamaan Saaristomerren kansallispuistolle uuden järjestyssäännön, joka korvaa vuonna 1991 annetun järjestyssäännön.

Tämä runkosuunnitelma on nähtävä suunnitteluvälineenä, joka asettaa kansallispuiston kehittämiselle enimmäisrajat. Siinä esitetyt toimenpiteet ja rakenteet toteutetaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Mikäli muuttuvat olosuhteet tai uusin tutkimustieto asettaa suunnitelman toimenpiteet kyseenalaisiksi, niitä ei toteuteta.

1.2 Runkosuunnitelman sisältö

Valtioneuvosto teki vuonna 1978 periaatepäätöksen, jonka mukaan Saaristomerren kansallispuiston maapinta-alan tulisi 10–15 vuoden kuluttua olla noin 3 000 ha. Tämä runkosuunnitelma ei ota kantaa kansallispuiston tulevaan laajentamiseen tai maanhankinnan periaatteisiin. Saaristomerren kansallispuiston lakiin

(130/91) kuuluu liitekartta, joka määrittelee kansallispuiston yhteistoiminta-alueen Houtskarín, Korppoon, Nauvon ja Dragsfjärdin kunnissa. Lain mukaan kansallispuistoon kuuluvat vain yhteistoiminta-alueella olevat valtion omistamat maa- ja vesialueet lukuun ottamatta puolustusvoimien alueita.

Lounais-Suomen ympäristökeskus ja Metsähallitus hankkivat edelleen maita valtiolle kansallispuistoon liitettäväksi. Välittömästi kaupan vahvistuttua hankitut alueet siirtyvät Metsähallituksen hallintaan kansallispuistoon kuuluvina alueina. Myöhemmin ne liitetään Saaristomeren kansallispuisto -nimiseen tilaan, RN:o 2:1.

Liitteessä 1 on lueteltu ne alueet, jotka kuuluivat Saaristomeren kansallispuistoon 31.7.1996. Ne on merkitty myös kaikille kartoille liitteessä 5.

Laki, asetus ja järjestyssääntö Saaristomeren kansallispuistosta koskevat yhteistoiminta-alueen sisällä kaikkia valtion omistuksessa olevia alueita lukuun ottamatta puolustusvoimien alueita. Saaristomeren kansallispuistoa koskevan lain 3 §:n mukaisella tavalla vaihtomaiksi ostetut alueet ja saman lain 6 §:n mukaan vaihtomaiksi nimetyt alueet ovat myös osa kansallispuistoa, kunnes ne käytetään aluevaihtoon. Siten myös kiinteistörekisteriin vielä merkitsemättömät, luonnonsuojelutarkoitukseen valtiolle ostetut alueet kuuluvat kansallispuistoon. Kaikkia alueita hoidetaan tässä runkosuunnitelmassa määriteltävien periaatteiden mukaisesti. Tämä koskee myös niitä alueita, jotka hankitaan puistoon tämän runkosuunnitelman vahvistamisen jälkeen.

Metsähallitus noudattaa asetuksen rauhoitusmääräyksiä kaikilla luonnonsuojelutarkoituksiin ostetuilla eli myös kansallispuistoon myöhemmin liitettävillä alueilla.

Heinäkuun lopussa 1996 kansallispuiston pinta-ala oli 22 318 ha, josta maata oli 2 332 ha sekä vettä ja meren pohjaa 19 986 ha. Näissä luvuissa ei ole mukana yleisiä alueita.

1.3 Yhteiset alueet

Valtio on maanhankinnan yhteydessä ostanut myös osuuksia kylien yhteisiin maa- ja vesialueisiin. Valtion osuudet ovat Metsähallituksen hallinnassa, mutta lain 1 §:n mukaan ne eivät kuulu kansallispuistoon. Tämä runkosuunnitelma ei siis koske näitä osuuksia, ei myöskään asetus eikä järjestyssääntö. Kun Metsähallitus on edustettuna kalastuskuntien tai yhteisalueiden hallinnossa, pyrkivät sen edustajat noudattamaan samoja tavoitteita kuin kansallispuiston toiminnalle on asetettu lain 1 §:ssä. Tämä on perusteltua siksi, että yhteistoiminta-alueen sisällä olevat yhteisalueet liittyvät elimellisesti, vaikka eivät muodollisesti, kansallispuistoon.

1.4 Yleiset alueet

Houtskarın, Korppoon, Nauvon ja Dragsfjárdin kunnissa on áskettäin suoritettu yleisen vesialueen rajojen määrittämiseksi maanmittaustoimituksia, joiden mukaan näissä kunnissa, myös Suomen sisáisten aluevesien ulkorajan sisápuolella, on valtion omistamia ja Metsáhallituksen hallintaan kuuluvia yleisiä vesialueita. Suurin osa toimituksista on saanut jo lainvoiman. Yleiset alueet ovat osa kansallispuistoa, mutta niillä noudatetaan myös muussa lainsáädännössä olevia yleisiä alueita koskevia määryksiá. Yleisten vesialueiden pinta-aloja ei ole pystytty toistaiseksi laskemaan epátarkkojen karttojen vuoksi.

1.5 Kansallispuiston tuleva laajentuminen

Ensimmäiset alueet Saaristomeren kansallispuistoa varten hankittiin Metsáhallitukselle vuonna 1973. Tämän jälkeen on puistoa kasvatettu palanen kerrallaan melkein joka vuosi. Pakkokeinojen käyttöä on pyritty välttämään maan hankkimisessa. Puistoa onkin voitu kasvattaa tähän saakka yleensä hyvässä yhteisymmärryksessä saaristolaisten kanssa.

Ympäristöministeriö valmistelee parhaillaan Euroopan unionin luontodirektiivin mukaista Natura 2000 -suojelualueverkkoa. Saaristomeren kansallispuisto ilmoitettiin valtioneuvoston päätöksellä Natura-verkoston jo talvella 1996. Lopullinen esitys Saaristomeren Natura-alueesta valmistuu keväällä 1997. Tässä yhteydessä tullaan esittämään suunnitelma uusien alueiden hankinnasta kansallispuistoon noin kymmenen seuraavan vuoden aikana. Tällaista suunnitelmaa ei ole aiemmin katsottu tarpeelliseksi, sillä puiston laajennusalueet ovat yksityismaita. Laajennusalueiden mukanaolo Natura 2000 -verkostossa kuitenkin edellyttää kokonaissuunnitelmaa suojelualueen toteutuksesta.

2 KANSALLISPUISTON TOIMINNAN TAVOITTEET

Saaristomeren kansallispuistoa koskevan lain 1 §:n mukaan Saaristomeren kansallispuisto on olemassa ”Saaristomeren luonnon ja kulttuurin suojelemiseksi, niihin liittyvien perinteisten luonnonkäyttömuotojen turvaamiseksi, elävän saaristoyhteisön säilyttämiseksi sekä ympäristöntutkimusta ja yleistä luonnonharrastusta varten”. Tämä muodostaa keskeisen tavoitteen kansallispuiston toiminnalle ja kehittämiselle. Tavoitetta on seuraavassa tarkennettu toiminnan eri osaluilla.

2.1 Luonnon- ja kulttuurinsuojelun tavoitteita

Kansallispuistojen perustamisesta säädetään yleisellä tasolla luonnonsuojelulaisessa (10–11 §). Siten alkuperáisen luonnon suojelulla sekä biologisen monimuotoisuuden säilyttämisellä ja lisäämisellä on keskeinen asema kansallispuistojen toiminnassa. Laissa Saaristomeren kansallispuistosta painotetaan lisäksi kulttuuriperinteen vaalimista ja saariston elävänä säilyttämistä. Tämä on luonnollista jo

senkin takia, että monet alueen tärkeimmistä luonnonsuojelukohteista ovat perinnemaisemia eli vuosisataisen ihmisasutuksen tuloksena syntyneitä maisemia, joita perinteiset elinkeinot ovat muokanneet. Niitä on hoidettava jatkuvasti, jotta niiden luonnon- ja maisemansuojelullinen merkitys säilyy, vaikka väki ja karja ovat saaristosta vähentyneet. Saariston autioituminen onkin johtanut kehitykseen, joka on haitallinen myös luonnonsuojelun kannalta.

Luonnon ja kulttuurinsuojelun välinen yhteys on täällä voimakkaampi kuin muissa kansallispuistoissamme. Saaristomeren kansallispuistossa käytetäänkin paljon enemmän työtä ja varoja perinnemaisemien hoitoon kuin millään muulla suomalaisella luonnonsuojelualueella. Koko laajan Saaristomeren osalta voidaan myös sanoa, että vielä 1940-luvulla hyvin yleisiä lehdesniittyjä, hakamaita, ketoja ja laidunnettuja matalia rantaniittyjä esiintyy enää hyvin vähän kansallispuiston ulkopuolella. Tämä lisää kansallispuiston vastuuta myös perinteiden vaalimisessa. Saaristomeren kansallispuiston edelläkävijän rooli perinnemaisemien hoidossa ja tunnetuksi tekemisessä pyritään säilyttämään.

Luonnonilmiöiden, luonnonvarojen sekä kasvien ja eläinten suojelu ja hoito on mahdollista vain niiden esiintymispaikoilla. Tämä periaate koskee myös vanhoja rakennuksia ja perinnemaisemia, sillä niitäkin voi suojella vain siellä, missä niitä esiintyy.

Kansallispuistot ovat yleisiä luonnon nähtävyyksiä, jotka ovat pääosin avoimia yleisölle. Puiston tavoitteisiin kuuluu kuitenkin matkailijoiden liikkumisen ja käytön ohjaaminen niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa suojelutavoitteiden saavuttamiselle. Ulkoilua ja veneilyä kanavoitaessa on tärkeitä huolehtia siitä, ettei puiston virkistyskäytön ja pysyvien asukkaiden oikeuksien ja tapojen välille muodostu ristiriitaa. Puiston kävijät ohjataan ulkoilutoimintaan soveltuville alueille kehittämällä niihin tietty palvelutaso. Kulutuksen pienentämiseksi kävijät opastetaan palvelupisteisiin merkittyjä polkuja pitkin. Tämän lisäksi kansallispuistossa on rajoitusosia, joissa kävijöiden liikkumista on rajoitettu.

2.2 Tutkimuksen, valistuksen, opetuksen ja matkailun kehittämisen tavoitteita

Ympäristötutkimuksen edistäminen on kansallispuiston keskeisiä tehtäviä. Metsähallitus tekee ja teettää puistossa ja sen yhteistoiminta-alueella tutkimuksia ja selvityksiä, jotka lisäävät tietoa alueen luonnosta, historiasta ja kulttuurista. Tietoa käytetään hyväksi alueiden hoidossa, uhanalaisten ja harvinaisten lajien suojelussa sekä opastustoiminnassa. Tutkimusta tehdään yhteistoiminnassa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja eri viranomaisien kanssa.

Metsähallitus edistää myös ulkopuolisten laitosten kansallispuistossa harjoittamaa tutkimusta myöntämällä tähän lupia sekä auttamalla kuljetuksissa ja majoituksessa. Kansallispuiston käyttöä kouluopetukseen sekä yksityisten yrittäjien

järjestämää opastustoimintaa rohkaistaan ja tuetaan. Saaristomeren kansallispuistoa tullaan kehittämään lähivuosina erityisesti luontomatkailukohteena.

2.3 Paikallisväestön toimeentulomahdollisuuksien kehittämisen tavoitteita

Metsähallitus ottaa omalta osaltaan huomioon paikallisväestön toimeentuloon ja saaristossa asumiseen liittyvät asiat. Puiston töissä käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisia työntekijöitä ja yrittäjiä. Tarvittavia kuljetus- ja muita palveluja ostetaan ensisijaisesti paikallisilta yrittäjiltä. Keskeinen periaate töitä suunniteltaessa on kuitenkin käytettävissä olevien voimavarojen mahdollisimman tehokas käyttö.

Puiston maa- ja vesialueita käytetään siten, että paikallisille asukkaille, etenkin niille, jotka asuvat puiston yhteistoiminta-alueella, annetaan etuoikeus kalastukseen ja metsästykseseen sekä puunottoon ja saarten käyttämiseen laidunnukseen. Sikäli kun kansallispuistoon joskus kuuluu asumiseen soveltuvia kiinteistöjä, joille ei ole muuta käyttöä, vuokrataan näitä ensisijaisesti sellaisille henkilöille, jotka haluavat asua saaristossa ympärivuotisesti. Mahdollisuuksien mukaan rohkaistaan ja tuetaan sellaista puiston maa- ja vesialueiden käyttöä esim. matkailuun, joka on sopuosinnussa puiston hoidon ja käytön tavoitteiden kanssa.

Saaristomeren kansallispuisto on myös osa koko saariston kehittämistä. Metsähallitus suosii mahdollisuuksien mukaan paikallisia yrittäjiä ja paikallista työvoimaa yhteistoiminta-alueella. Metsähallitus tukee omalta osaltaan myös sellaisia hankkeita kuten saariston sähköistämistä. Samalla se yrittää myötävaikuttaa siihen, että ympäristönäkökohdat otetaan työssä huomioon.

Saariston ja etenkin yhteistoiminta-alueen nuoriso ovat tärkeällä sijalla kansallispuiston toiminnassa. Puiston naapurissa asuvat nuoret tutustutetaan sen päämääriin ja toimintaan.

3 TEHTÄVÄ SUOJELUALUEVERKOSTOSSA

Saaristomeren kansallispuisto on laajin Suomen neljästä merikansallispuistosta. Pinta-alaltaan se on kuitenkin vain keskisuuri suomalainen kansallispuisto, jota tosin vähän kerrallaan laajennetaan.

Saaristomeren kansallispuiston päätehtävä on säilyttää osa Saaristomeren luonnosta tuleville sukupolville sellaisena kuin se on ollut satoja vuosia ennen viime vuosikymmenien suuria muutoksia. Vastuu on huomattava, sillä Saaristomerta pidetään kansainvälisesti Suomen erikoisimpana ja arvokkaimpana luonnonmuodostumana. Vastaavaa yli 41 000 saaren ja luodon muodostamaa yhtenäistä ja samalla rikkonaista saaristoa ei ole missään muualla maailmassa.

Tavoitteena on säilyttää alueella sekä alkuperäistä koskemattonta luontoa, erityisesti karun ulkosaariston pikkusaaristoja ja metsäpeitteisten saarien aarniometsiä, että ihmisen muovaamaa vanhaa perinnemaisemaa. Lisäksi vielä monet vähän tunnetut vedenalaiset muodostumat ja biotoopit, esimerkiksi vedenalaiset harjut, riutat ja meriajokasniityt, ovat Saaristomeren kansallispuiston tärkeitä suojelukohteita.

Biologinen monimuotoisuus on Suomen oloissa poikkeuksellisen suuri kansallispuiston lounaisen ja merellisen sijainnin sekä vaihtelevien maastokuvioiden vuoksi. Tämä on erikoista sen takia, että puisto kuitenkin edustaa ennen muuta ulkosaariston luontoa. Harvinaisten ja uhanalaisten lajien suuri määrä, joka edustaa korkeinta tällä hetkellä tunnettua tasoa Suomen luonnonsuojelualueilla, kuvaa parhaiten tätä monimuotoisuutta.

Saaristomeren kansallispuiston tehtäviin kuuluu myös saariston kulttuurin, vanhojen luonnonkäyttötapojen ja kylien elävänä säilyttäminen. Kansallispuistoa ympäröi yhteistoiminta-alue, jonka väestö on erityisasemassa lupia ja käyttöoikeuksia puistoon myönnettäessä. Puisto on myös osa Saaristomeren biosfääri-alueetta, joka edistää kestävästä kehitystä ja tutkimusta laajemmalla alueella saaristossa.

Saaristomeren kansallispuisto ja sen yhteistoiminta-alue muodostavat matkailullisesti vetovoimaisimman osan Varsinais-Suomen saaristosta. Matkailu on kuitenkin ollut toistaiseksi melko vähäistä ja rajoittuvat lähinnä matkaveneilyyn. Syynä tähän on alueen vaikea saavutettavuus ja peruspalveluiden niukkuus. Puiston sijainti Itämeren äärellä avaa monia kehittämismahdollisuuksia matkailulle. Saaristomeren kansallispuistossa onkin mahdollista kehittää luontomatkailua yhdessä paikallisten yrittäjien ja monien muiden yhteistyötahojen kanssa jo ennen kuin odotettavissa oleva matkailun huomattava lisääntyminen alueella toteutuu.

4 MAANKÄYTÖN VYÖHYKKEET

Kansallispuiston vyöhykejako tarkastellaan tässä runkosuunnitelmassa useasta eri lähtökohdasta. Perusjako tapahtuu palvelujen sijoittamisessa.

Ne osat kansallispuistoa, joihin sijoitetaan kävijöitä palvelevia rakenteita ja opasteita, ovat **nähtävyyksiosia**. Muut osat ovat **syрjäosia**, joihin yleisöä ei ohjata.

Huomattavimmat nähtävyydet ja sopivimmat opetuskohteet sekä luontotuvat ja maasto-opasteet sekä valvontatuvat, luonnonsatamat, telttailupaikat, luonto- ja kulttuuripolut, kevyt palveluvarustus ja muut palveluun, hallintoon, valistukseen ja tutkimukseen sekä virkistyskäyttöön tarvittavat rakenteet sijaitsevat nähtävyyksiosissa. Sen sijaan Metsähallituksen toimistotilat sekä luontokeskukset ovat kansallispuiston ulkopuolella. Nähtävyyksiosat käyvät ilmi taulukosta 1 ja niiden sijainti liitteestä 5. 1(3).

Taulukko 1. Saaristomeren kansallispuiston nähtävyydet ja niiden palveluvarustus (katso myös liite 5. 1(3)). Tähdellä merkityt tavoitteet ovat toteutuneet osin tai kokonaan vuonna 1996. Lisäykset edelliseen runkosuunnitelmaan nähden on kursivoitu, sulkeissa olevat satamat ja laiturit eivät ole kansallispuiston alueella vaan sen lähituntumassa. Palveluvarustuksen tarkempi kuvaus on luvussa 9.

Kunta	Tavoitteellinen palveluvarustus	Alueen luonne
Kylä, saari		
Houtskari		
Hyppeis, Jungfruskär <i>Nölstö</i>	Maasto-opaste, luontopolku <i>Telttailupaikka</i>	Monipuolisia ja reheviä perinnebiotooppeja kalkkipitoisella maaperällä Keto, nummi
Korppoo		
<i>Aspö, Långlandet</i> Björkö, Byviken	Retkisatama*, <i>telttailupaikka</i> Maasto-opaste, luontopolku, retkisatama*, <i>telttailupaikka</i>	Kallioita, ketoja, leppälehto Karua ulkosaaristoluontoa, vuono, järvi ja perinnebiotooppeja
Brunskär, Stora Hästö	Maasto-opaste*, luontopolku*, retkisatama*, <i>telttailupaikka</i> *	Kalliometsää, karuja perinnebiotooppeja
Kalgarholm, Konungskär	Luontotupa*, luontopolku*, retkisatama*, <i>telttailupaikka</i> *	Karu, tavallinen saari, jossa perinnebiotooppeja
Jurmo, kyläsaari	Luontotupa, luontopolku, (vieraslaituri*), <i>telttailupaikka</i> *	Nummea, ketoa, riuttoja, saaristokylä, muinaismuistoja
Utö, kyläsaari <i>Sundskär</i> <i>Österskär, Små Sundskär</i>	(vieraslaituri*), luontotupa <i>Telttailupaikka</i> <i>Telttailupaikka</i>	Kyläaluetta, ketoja Kallioita, ketoja Kallioita, ketoja
Nauvo		
Berghamn, Västerby	Luontotupa*, luontopolku*, vieraslaituri*, <i>telttailupaikka</i> *	Saaristokylä, perinnemaisema ja karu kallioluonto
Boskär	Maasto-opaste*, luontopolku*, retkisatama*	Monipuolisia perinnebiotooppeja, eri tavoin hoidettua luontoa, kallioita ja ulkosaariston havumetsää
Gullkrona, Dalskär	<i>Telttailupaikka</i> , retkisatamassa kevyt palveluvarustus*	Kallioita, havumetsää
<i>Lökholm, Kråkskär</i>	<i>Luontotupa, luontopolku,</i> <i>retkisatama, telttailupaikka</i>	Perinteinen saariston pientila ja perinnebiotooppeja
<i>Nötö, Bodö</i> <i>Kappalholm</i>	<i>Telttailupaikka, retkisatama</i> <i>Maasto-opaste, luontopolku, vieraslai-</i> <i>turi</i>	Kallioita, havumetsää, lehtoja, perinnebiotooppeja Kallioita, havumetsää
Dragsfjärd		
<i>Holma</i>	<i>Maasto-opaste, luontopolku,</i> <i>(vieraslaituri*)</i>	Välisaariston kylä, lehtorinteitä, niittyjä
<i>Högsåra, Lotsberget</i> <i>Sandviken</i>	<i>Vieraslaituri*, maasto-opaste</i> <i>Maasto-opaste, luontopolku, telttailu-</i> <i>paikka</i>	Vanhan luotsiaseman ympäristö rakennuksineen Mäntykangas, hiekkaranta
Rosala, Bengtskär	Luontotupa*, luontopolku, (vieraslaituri*)	Majakkasaari, silokallioita
Storfallan, Högland	Maasto-opaste*, luontopolku*, telttailupaikka*, retkisatama*	Kallioluontoa, näköalavuori ja perinnebiotooppeja
Vänä, Yxskär	Maasto-opaste*, luontopolku*, telttailupaikka, retkisatama*	Ulkosaariston lehtimetsää, kluuvi, flada, perinnebiotooppeja
Ölmos, Sandö	Kevyt palveluvarustus*, <i>telttailupaikka</i>	Mäntykangas, hiekkaranta, riuttoja

Kaikki nähtävyyksien ulkopuolelle jäävät alueet ovat syrjäosaa. Liikkuminen on rajoitusosia lukuun ottamatta sallittua syrjäosissa, mutta yleisöä houkuttelevaa palveluvarustusta ei niihin sijoiteta. Vilkkaan käytön takia kuluvilla tai roskaantuvilla alueilla huolehditaan jätehuollosta sekä annetaan käyttäytymisohjeita kävijöille. Syrjäosat on sijoitettu siten, että arkojen eläinlajien ja herkän kasvillisuuden esiintymät sekä saaristolaisten nautinta-alueet sisältyvät niihin.

5 LIKKUMISVYÖHYKKEET

Kansallispuiston kävijöitä ohjataan pääasiassa palveluiden ja opastuksen sijoittelulla. Lisäksi kävijöitä ohjataan järjestyssäännön määräyksillä. Luonnonsuojelulain 18 ja 20 §:n nojalla voidaan järjestyssäännöllä rajoittaa mairinnousua, yöpymistä ja liikkumista kansallispuiston maa- ja vesialueilla. Puisto jaetaan liikkumisrajoitusten suhteen erilaisiin perus- ja rajoitusosiin. Tässä runkosuunnitelmassa mairiteltyt rajoitusosat ja niihin liittyvät määräykset, samoin kuin muut jokamiehen oikeutta rajoittavat määräykset, saavat luonnonsuojelulain 20 §:n mukaisesti lain voiman sen jälkeen, kun ne sisältyvät Metsähallituksen antamaan järjestyssääntöön.

Tässä runkosuunnitelmassa on joitakin rajoitusosia poistettu, vanhoja laajennettu ja kieltoaikoja yhdenmukaistettu. Tavoitteena on ollut poistaa sellaiset rajoitukset, joita saadun kokemuksen perusteella ei voida pitää välttämättöminä, ja keskittää rajoitukset todella aroille ja arvokkaille alueille. Saaristomeren kansallispuistoon on nyt myös tarkoitettu perustaa ensimmäinen tiukasti suojeltu rajoitusosa, jossa myös veneellä liikkuminen on kielletty koko vuoden. Laitesukellus jää luvanvaraiseksi enää yhdellä rajoitusosalla.

Vuonna 1991 vahvistettuun järjestyssääntöön tehdään tämän runkosuunnitelman perusteella joitakin muutoksia rajoitusosien rajauksiin ja niiden määräyksiin. Jungfruskärin rajoitusosa poistetaan, koska perinnebiotooppien suojelutarve ei sitä edellytä ja puolustusvoimien liikkumisrajoitus saarella on riittävä. Korppoon Björköön ja Österskärin sekä Nauvon Berghamnin rajoitusosat poistetaan, sillä liikkumisrajoitukseen ei siellä ole riittävä tarvetta. Korppoossa Aspön ja Brunskärin eteläinen rajoitusosa yhdistetään (ei laajennusta) sekä samoin Utön ja Jurmon rajoitusosat (samalla laajennus lounaaseen Grimsörareille saakka). Nauvossa Trunsön ja Sandholmin rajoitusosat yhdistetään ja niihin liitetään Sandholmin uloin luotoalue ja Borstön Mastbädanin ympäröivine vesialueineen sekä aiemmin metsästyslailalla rauhoitettu Trunsön Skäriräsenin saaristo vesialueineen.

5.1 Perusosat ja rajoitusosat

Perusosissa saa yleensä liikkua vapaasti. Maalla tapahtuva ajoneuvolla liikkuminen edellyttää kuitenkin Metsähallituksen lupaa. Telttailu ja tulenteko on sallittu ainoastaan näihin tarkoituksiin osoitetuilla paikoilla. Veneessä yöpymistä ei rajoiteta. Perusosaan luetaan kaikki rajoitusosien ulkopuoliset alueet.

Rajoitusosien tarkoituksena on rauhoittaa helposti häiriytyvien lintujen pesimä-, lepo-, ruokailu- ja sulkimialueita sekä hyljeluotoja. Saaristomeren kansallispuistossa on kahdentyyppisiä rajoitusosia. Lievemmin rauhoitetuissa rajoitusosissa maihinnousu ja oleskelu on kielletty ajalla 1.4.–31.7. Nauvon Trunsön, Sandholmin ja Borstön ulkoluotoalueilla, jotka ovat tärkeitä hylkeiden suojelun kannalta sekä tutkimuksen vertailualueena ja joista osa on ollut yhtäjaksoisesti rauhoitettuna jo vuodesta 1968 alkaen, on maihinnousu kielletty ympäri vuoden. Sama koskee Jurmon ja Utön rajoitusosan eteläisintä kulmaa Grimsörarien ympärillä. Näillä alueilla ei saa myöskään kulkea veneellä eikä harjoittaa laitesukellusta ilman Metsähallituksen lupaa. Tämän alueen sukellusrajoitus on tärkeä hylkyjen suojelun kannalta. Aivan viime vuosiin saakka on tullut ilmi tapauksia, jolloin vanhoista hylyistä on viety luvattomasti esineitä. Valvonta on erittäin vaikeaa ja sukeltamisen luvanvaraisuus tekee sen vähän helpommaksi.

Liikkumisrajoitukset eivät koske millään rajoitusosalla seuraavia ryhmiä:

- kyseisen kylän vakituisia asukkaita
- viranomaisia virka-asioissa
- alueen käyttämistä hätäsatamana
- luvanvaraista metsästystä
- Metsähallituksen luvan saaneita henkilöitä (esim. tutkijoita tai ammattikalastajia) lupaehtojen mukaisesti

Sekä telttailu että tulenteko on rajoitusosissa aina kiellettyä. Tämän lisäksi kielletään myös yöpyminen rannassa olevassa veneessä.

Kevätmetsästys voidaan sallia myös rajoitusosalla tarkoitukseen varatuilla ampumapaikoilla. Kevätlinnustuspaikkoja valittaessa pyritään siihen, että pesimälinnusto tai hylkeet eivät metsästyksestä häiriidy.

Maihin kiinnittyminen tai kulkeminen rajoitusosan läpi voi olla sallittua erikseen merkityillä paikoilla tai poluilla. Perustelluissa tapauksissa Metsähallitus voi myöntää luvan rajoitusosissa liikkumiseen, ammattikalastukseen, ajopuiden ottoon tai laitesukellukseen. Rajoitusosat käyvät ilmi taulukosta 2 ja tarkemmin liitteestä 3 (luotojen nimet) ja niiden sijainti liitteestä 5. 2(3). Rauhoitusmääräykset ovat nähtävillä myös puiston maasto-opasteissa olevissa kartoissa ja saariin pystytettävissä tauluissa.

5.2 Muita liikkumismääräyksiä

Kansallispuiston rajoitusosien lisäksi on puistossa ja sen yhteistoiminta-alueella puolustusministeriön päätöksellä perustettuja sotilaallisia suoja-alueita, jotka rajoittavat ulkomaalaisten liikkumista. Näiden valvonnasta vastaavat puolustusvoimat ja merivartiosto. Sotilaallisia suoja-alueita on kahdenlaisia:

- alueita, joilla ulkomaalaiset eivät saa oleskella ilman asianmukaista lupaa
- alueita, joilla ulkomaalaisten oleskeluaikaa on rajoitettu.

Näiden lisäksi on kansallispuiston yhteistoiminta-alueella myös varsinaisia sotilasalueita, joissa suomalaistenkin siviilihenkilöiden liikkumista on rajoitettu.

Taulukko 2. Saaristomeren kansallispuiston rajoitusosat ja niihin liittyvät rajoitukset. Uudet rajoitusosat ja ne, joiden rajat muuttuvat aiempaan järjestyssääntöön nähden, on merkitty kursiivilla.

Rajoitusosan nimi	Sijainti	Rajoitukset
Korppoo		
1. Aspön ja Brunskärin rajoitusosa	Aspön Västra Skärgården (paitsi suurimmat saaret) ja Brunskärin kylän eteläinen luotoalue	Maihinnousukielto 1.4.–31.7.
2. Västerön rajoitusosa	Brunskärin Västerön saari	Maihinnousukielto 1.4.–31.7.
3. <i>Jurmon ja Utön rajoitusosa</i>	Jurmon pääsaaren länsiosa sekä sen ja Utön välissä ja eteläpuolella olevia luotoja ja riuttoja	Maihinnousukielto, Jurmon pääsaarella liikkumiskielto 1.4.–31.7., ympärivuotinen maihinnousukielto Grimsörareilla sekä liikkumis- ja laitesukelluskielto näitä ympäröivällä vesialueella
Nauvo		
4. Ådön rajoitusosa	Berghamnin Ådön saaristo	Maihinnousukielto 1.4.–31.7.
5. Gullkronan rajoitusosa	Gullkronan Vitharun ja Röddharun luodot	Maihinnousukielto 1.4.–31.7.
6. <i>Sandskärin rajoitusosa</i>	Lökholmin Sandskärin saari	Maihinnousukielto 1.4.–31.7.
7. <i>Trunsön, Sandholmin ja Borstön rajoitusosa</i>	Trunsön, Sandholmin ja Borstön eteläinen ulko-luotoalue	<i>Ympärivuotinen</i> maihinnousukielto kaikilla luodoilla sekä vesialueella liikkumis- ja laitesukelluskielto
Dragsfjärd		
8. Ölmosin rajoitusosa	Luotoja ja riuttoja Ölmosin Sandskärin ja Kolaskärin tienoilla	Maihinnousukielto 1.4.–31.7.

6 LUONNON JA HISTORIALLISTEN KOHTEIDEN SUOJELU

Kansallispuisto jaetaan erilaisten hoitotarpeiden mukaisesti osa-alueisiin. Näitä ovat:

1. luonnonvaraiset alueet
2. perinnemaisemat
3. historialliset ja esihistorialliset kohteet

Sekä perinnemaisemat että historialliset ja esihistorialliset kohteet ovat pinta-alaltaan pieniä, joten suurin osa kansallispuistosta kuuluu luonnonvaraiseen alueeseen. Tässä suunnitelmassa ei esitetä perustettavaksi varsinaisia luonnon-tilan palautusalueita tai luonnonhoitoalueita.

6.1 Luonnonvaraiset alueet

Luonnonvaraisilla alueilla ei puututa luonnontilaan, vaan ne saavat kehittyä vapaasti. Tähän aluetyyppiin kuuluvat mm. kaikki puuttomat tai lähes puuttomat saaret ja luodot sekä sellaiset saaret, joilla ei ole pitkään aikaan harjoitettu puunkorjuuta, joten aikaisemman ihmistoiminnan jäljet ovat vähäiset ja häviämässä. Myös arkojen tai harvinaisten eläinten pesimis-, ruokailu-, sulkimis- ja levähdysalueet kuuluvat luonnontilaan jätettäviin alueisiin. Jos ihmisen toimet jollakin alueella ovat vähentäneet luonnon monimuotoisuutta tai biotooppien ja lajien suojelun suotuisaa tasoa, voidaan alue palauttaa luonnontilaan laadittavan erityissuunnitelman mukaisesti.

6.2 Perinnemaisemat

Perinnemaisemat muodostuvat perinnebiotoopeista. Ne ovat syntyneet usein karjanhoidon vaikutuksesta. Perinnebiotooppeja oli Saaristomeren kansallispuistossa vuoden 1995 lopussa 309 ha, josta työvaltaisessa hoidossa 74 ha. Loput olivat metsälaidunta, nummea ja laidunnettua rantaa. Perinnemaisemaa on näin ollen noin 13 % puiston maa-alasta sisältäen noin 8 % metsälaidunta ja noin 5 % muita perinnebiotooppeja.

Metsähallitus saa vuosina 1997–1999 tukea Euroopan unionin Life-rahastosta Saaristomeren kansallispuiston perinnemaisemien hoitoon. Tuen suuruus on noin 6 miljoonaa markkaa, josta noin 3,5 mmk käytetään uusien alueiden ostoon. Tuen saaminen edellyttää samansuuruisia kansallista panostusta hankkeeseen. Tavoitteena on entistää kolmen vuoden aikana 30 ha perinnemaisemaa kansallispuistoon.

Yleisesti voidaan sanoa, että perinnemaisemien hoito ja kunnostaminen riippuvat kansallispuiston maanhankinnan ja voimavarojen kehittymisestä sekä karjanhoidon yleisestä kannattavuudesta saaristossa. Enimmäispinta-aloiksi vuonna 2005 voidaan arvioida noin 230 ha (7–8 %) muita perinnebiotooppeja ja 300 ha (9–10 %) metsälaitumia. Luvuissa ei ole mukana perinnemaisemiin ja laitumiin usein liittyviä kallioita.

Saaristomeren kansallispuistossa on käytetty luonnonhoitotöihin rahaa vuosina 1992–1996 vuosittain 330 000–760 000 mk. Tästä summasta valtaosa on kulunut perinnemaisemien hoitoon. Todellisia kustannuksia on vaikea arvioida, sillä mm. kaluston hankinta- ja käyttökustannuksia ei ole laskettu näihin lukuihin mukaan.

Life-rahaston tuen ansiosta tullaan luonnonhoitotöihin käyttämään vuosina 1997 ja 1998 kumpanakin noin 1,5 miljoonaa markkaa. Seuraavina vuosina tullee panostus vähenemään enintään 900 000 markkaan vuodessa, mikäli Metsähallitus myöntää tarkoitukseen varoja odotusten mukaisesti.

Saaristomeren kansallispuistolle tyypillisiä perinnebiotooppeja on kuvattu lyhyesti taulukoissa 3 ja 4. Niiden sijainti on esitetty liitteessä 5. 3(3).

Perinnemaisemia hoidetaan jatkuvasti

- perinteisten kylä- ja laidunsaarimaisemien säilyttämiseksi
- toivottujen kasviyhdykskuntien säilyttämiseksi osana perinnebiotooppeja ja niissä esiintyvien uhanalaisten lajien säilyttämiseksi
- erityistä suojelua tarvitsevien lajien suotuisan suojelun tason ylläpitämiseksi tai parantamiseksi tai
- näköalapaikkojen pitämiseksi avoimna
- talkooperinteen ja perinteisten työtapojen sekä perinnemaisemiin liittyvien rakennusten ja rakenteiden ylläpitämiseksi

Taulukko 3. Saaristomeren kansallispuiston perinnebiotoopit ja niiden pinta-alat vuonna 1995. Kokonaan umpeenkasvaneita ja arvonsa menettäneitä perinnebiotooppeja tai kallioita ei ole laskettu tämän taulukon lukuihin.

Perinnebiotooppi	Lyhyt kuvaus	Pinta-ala vuonna 1995, ha
Lehdesniitty	Niitty, jossa on harvakseltaan puita. Lehdesniittyä niitetään, laidunnetaan, lehdestetään ja muutoin hoidetaan tietyn vuosirytmien mukaan	6,3
Nurminiitty	Avoim niitty, jota niitetään ja usein myös laidunnetaan	7,1
Haka	Harvapuustoinen alue, jota laidunnetaan, mutta ei niitetä. Joskus myös lehdestetään	17,8
Keto	Kuiva, avoin laidunnettu niitty, jossa voi olla harvakseltaan pensaita	14,3
Rantaniitty	Avoim, matala niitty rannalla, laidunnetaan ja siltä voidaan korjata heinää	19,1
Nummi	Kuiva, karu ja puuton varpukangas, jota voidaan laiduntaa	36,6
Laidunnettu ranta	Hiekka-, sora- tai somerikkoranta, jonka kasvillisuus on niukkaa ja jota laidunnetaan	9,7
Metsälaidun	Metsä, jossa karja laiduntaa ja jonne on kehittynyt niittymäistä kasvillisuutta	193,2

Perinnemaisemien hoidon tärkein tavoite on laidunmaiden kunnostaminen ja entistäminen. Vanhat laitumet ja niihin kuuluvat uhanalaiset ja harvinaiset kasvit ovat katoamassa, eikä moni niistä esiinny muualla Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Esimerkiksi lehdesniittyjä on suojeltu ja hoidettu Ahvenanmaallakin vain alle kymmenen hehtaaria.

Taulukossa 3 mainittuja perinnemaisema-alueita hoidetaan siten, että tavoitteena on perinteisen maiseman ja siihen liittyvien kasviyhdykskuntien sekä kasvi- ja eläinlajien säilyminen ja palauttaminen. Työmenetelmät voivat olla nykyaikaisia,

mutta tietoa vanhoista työtavoista ja työkaluista pyritään säilyttämään. Perinnemaiseman hoito on kuitenkin edelleen varsin työvaltaista. Esimerkiksi lehdesniityn hoidossa tärkeimmät työvaiheet ovat raivaus, kevätsiivous, niitto, lehdestäminen ja laiduntaminen. Myös katajapensaikkojen ja kanervanummien kulutus on Saaristomerellä vanhastaan käytetty menetelmä laidunten parantamiseksi.

Taulukko 4. Saaristomerren kansallispuiston nykyiset perinnemaisema-alueet ja niillä esiintyvät perinnebiotoopit sekä vuoden 2005 perinnebiotooppien enimmäismäärä.

Perinnemaisema-alue	Perinnebiotoopit	Vuonna 1995 hoidettua, ha	Vuonna 1995 metsälaidunta ha	Vuonna 2005 hoidettu ilman metsälaidunta, enintään ha
Houtskari				
Jungfruskär, Storlandet	Lehdesniitty, nurminiitty, haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	7,9	22	20,5
Nölstö	Keto, nummi, metsälaidun	–	–	3,5
Korppoo				
Björkö	Lehdesniitty, nurminiitty, haka, keto	–	–	5
Brunskär, Bussö	Haka, keto, metsälaidun	0,5	7,3	3,2
Bärskär	Haka, lehdesniitty, keto, metsälaidun	2,1	5,1	4,3
Stickelskär	Haka, keto, nummi, metsälaidun	2,0	1,2	8,1
Stora Hästö	Haka, metsälaidun	0,5	11,3	2,4
Trån	Haka, metsälaidun	0,1	4,2	0,3
Jurmo, kyläsaari	Nurminiitty, keto, rantaniitty, nummi, laidunnetut sorarannat	65,3		75
Kalgarholm, Konungskär	Haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	1,1	3,3	2,3
Kählö, Kyläsaari	Haka, keto	0,5	–	10
Kräkskär	Haka, keto, rantaniitty, nummi, metsälaidun	5,6	0,9	15
Österskär, Bredskär	Haka, metsälaidun	–	10	4
Nauvo				
Berghamn, kyläsaari	Nurminiitty, haka, keto	3,0	3,2	5,2
Boskär	Lehdesniitty, haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	6,3	10,7	11,5
Hundskär	Haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	0,6	0,9	1,7

Mälhamn	Lehdesniitty, nurminiitty, haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	4,0	7,2	9,8
Lökholm, Alskär	Haka, keto, nummi, metsälaidun	1,1	2,0	3,1
Kräskär	Haka, keto, rantaniitty	3,3	–	4,5
Nötö, Bodö	Haka	–	–	5
Granskär	Haka, metsälaidun	–	2,1	2,2
Kappalholm	Haka, metsälaidun	–	–	2
Långholm	Haka, metsälaidun	–	–	5
Mjoö	Haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	0,3	5,4	5
Dragsfjärd				
Holma, kyläsaari	Nurminiitty, haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	3,2	3,8	12
Högsåra, Ånholm	Nurminiitty, keto, rantaniitty, metsälaidun	1,2	5,8	1,4
Ängeskär	Haka, metsälaidun	–	5,8	2
Storfallan, Högländ	Lehdesniitty, haka, keto, metsälaidun	2,5	7,5	6,0
Vänö, Gärskär	Haka, keto, metsälaidun	–	4,0	2
Nöt-Marskär	Haka, keto, metsälaidun	–	4,6	2
Yxskär	Lehdesniitty, haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	2,3	5,2	2,5
Ölmos, Hamnholmen	Haka, keto, rantaniitty, metsälaidun	2,1	59,1	2,6
Yhteensä, ha		115,5	192,6	237

Eri perinnebiotooppien luonnonsuojelullinen arvo on erilainen. Yleensä luonnon monimuotoisuus on suurimmillaan lehdesniityillä, mutta myös kalkkivaikutteisilla kedoilla, hakamailla ja matalilla rantaniityillä voi olla suurta luonnonsuojelullista arvoa. Perinnemaisemien hoitotyöt asetetaan kansallispuiston toiminnassa tärkeysjärjestykseen luonnonsuojelullisin perustein, mutta myös laidunnuksen käytännön järjestämiseen liittyvät asiat voivat vaikuttaa hoitotöiden kohdentamiseen.

6.3 Luonnontilan palautusalueet ja luonnonhoitoalueet

Perinnemaisemien hoitotoimenpiteillä pyritään ekologisessa mielessä palauttamaan ja hoitotoimin ylläpitämään tietty kehitys- eli sukkessiovaihe. Tämän lisäksi on Saaristomeren kansallispuistossa joitakin rajoitettuja kohteita, joilla pyritään myös luonnontilan palauttamiseen (eli pidemmällä tähtäimellä luomaan kliimaksikasvillisuutta). Toisinaan tämä edellyttää hoitotoimia, kuten oijen tukkimista tai vieraiden puulajien tai kotimaisten, mutta vierasta alkuperää olevien, puulajien poistamista.

Tässä suunnitelmassa ei esitetä luonnontilan palautusalueiden sijaintia. Suuremista luonnontilan palautusalueista laaditaan erityissuunnitelma ennen töiden aloittamista. Perinnemaisemien lisäksi Saaristomeren kansallispuistossa esiintyy luonnonhoitoalueista vain kuusettomia lehtoja. Ne sijoittuvat usein perinnemaisemien yhteyteen, ja näin ollen lehdossa tapahtuva kuusen poisto on luontevinta suunnitella perinnemaisemakohteen suunnittelun yhteydessä.

6.4 Historialliset ja esihistorialliset kohteet

Saariston perinnemaisemiin liittyvät navetat, ladot, aitaukset, vanhat asuintalot ja ulkorakennukset, talojen perustukset, satamat ja venevajat, muinaismuistot ja muut rakenteet ovat historiallisia tai esihistoriallisia kohteita ja suojeltavaa rakennusperintöä tai muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettuja muinaisjäänöksiä. Myös kalastukseen ja merenkulkuun liittyvät perinteiset ympäristöt sekä historialliset paikat kuuluvat tähän ryhmään. Saaristomerelle on luonteenomaista, että maatalous- ja kalastuselinkeinot ovat muovanneet perinnemaisemista yhtenäisiä ja toimivia kokonaisuuksia.

Pääosa kansallispuiston yhteistoiminta-alueen vanhoista kylistä on määritelty valtakunnallisesti merkittäviksi kulttuurihistoriallisiksi ympäristöiksi Museoviraston ja ympäristöministeriön toimesta. Nauvon ja Korppoon kaikki kohteet on merkitty kuntien osayleiskaavoihin. Vastaavat merkinnät tehdään tekeillä oleviin Houtskarın ja Dragsfjärdin kaavoihin.

Saaristomeren kansallispuiston ja sen yhteistoiminta-alueen arkeologisten ja muiden historiallisten kohteiden inventointi aloitettiin vuonna 1994 ja se valmistuu vuonna 1997. Historiallisten ja esihistoriallisten kohteiden tarkempi määrittely on mahdollista vasta tämän inventoinnin valmistuttua.

7 BIOTOoppiEN, KASVILAJISTON JA ELÄIMISTÖN SUOJELU JA HOITO

Biotooppien, kasvilajiston ja eläimistön suojelun tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen – ja perustelluissa tapauksissa myös lisääminen suotuisan suojelun tason saavuttamiseksi. Kansallispuiston tehtävänä on lähinnä Varsinais-Suomen eteläisen ulkosaariston suojelu. Toisin sanoen puisto on eräänlainen näytealue, jossa luontoa hoidetaan ja jossa eri lajien ja laajemmalti luonnon monimuotoisuuden säilyminen turvataan.

7.1 Biotooppien suojelu

Saaristomeren kansallispuistossa on karusta ulkosaaristoluonteesta huolimatta poikkeuksellisen paljon erilaisia biotooppeja ja habitaatteja. Täältä tunnetaan kaikkiaan 46 Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen I tarkoittamaa arvokasta biotooppia, joista 15 on erityisen arvokkaita, ns. priorisoituja biotooppeja.

Merenalaisen luonnon biotoopit tunnetaan vain puutteellisesti. Etenkin Salpaus-
selän reunamoreeniin liittyvät sorapohjien meriajokasniityt ovat luonnonsuoje-
lullisesti arvokkaita. Saaristomeren kansallispuistolla onkin hyvin tärkeä rooli
Itämeren arvokkaiden merenpohjien suojelussa.

Koskemattomasta luonnosta säilytetään edustavia osia kansallispuistossa. Eri-
tyisen arvokkaita tässä suhteessa ovat vanhat metsät. Näistä edustavimmat koko
yhteistoiminta-alueella ovat Nauvon Berghamnin Ådössä. Menneiden vuosi-
kymmenien voimakkaasta laidunnuspaineesta johtuen koskemattonta tai jokseen-
kin alkuperäistä kliimaksivaiheen metsää ei ole löydettävissä esim. ulkosaariston
lehtipuumetsistä lainkaan. Vuonna 2005 vähintään 82–84 % puiston pinta-alasta
arvioidaan olevan luonnonvaraista aluetta, jolla ihmistoiminnan jäljet vähitellen
häviävät näkyvistä.

Perinnemaisemien hoito on eräs Saaristomeren kansallispuiston erityispiirteistä.
Perinnebiotooppeja, niiden esiintymistä ja hoitoa on kuvattu lähemmin luvussa
6.2 ja taulukoissa 3 ja 4.

Toinen lounaisen Suomen erityispiirre ovat lehdot, joita esiintyy myös Saaristo-
meren kansallispuistossa. Lehdot ovat tavallisesti entisiä laidunmaita ja niiden
säilyttäminen edellyttää kuusten poistamista. Kuusettomiin lehtoihin liittyy oma
rikas lajistonsa, jota ei tavata perinnemaisemilla eikä rehevissä kuusimetsissä.

7.2 Kasvilajiston suojelu

Saaristomeren kansallispuiston alue on menneinä vuosikymmeninä kuulunut
kasvilajistonsa osalta maamme parhaiten tutkittuihin alueisiin. Tästä on kiit-
täminen Ole Eklundia ja Henrik Skultia, jotka tekivät alueelta laajoja ja perus-
teellisiä kasvitieteellisiä inventointeja 1920–1950-luvuilla. Näiden perusteella
tunnetaan käytännöllisesti katsoen kaikkien putkilokasvien esiintyminen suures-
sa osassa yhteistoiminta-alueita ja melkein kaikilta saarilta. Tuolloin löydetyistä
runsaasta 600 lajista hyvin monet ovat riippuvaisia laidunnuksesta. Nämä ovat
vähentyneet ja osa uhkaa hävitä kokonaan laidunnuksen vähennyttyä.

Tuo menneiden vuosikymmenien suurtyö luo hyvän pohjan kasvilajiston suo-
jelulle ja myös perinnebiotooppien hoidolle. Kansallispuiston toiminnan tavoit-
teena voidaan pitää elinvoimaisten populaatioiden säilyttämistä koko siitä lajis-
tosta, joka tavattiin täällä 1920–50-luvuilla. Koska eräät lajit ovat jo ehtineet hä-
vitä kansallispuistosta tai sen yhteistoiminta-alueelta, on suotuisan suojelun ta-
son palauttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi tarpeen siirtää
niitä uudelleen tarkoin valituille paikoille. Huomattava osa näistä lajeista pysty-
täänkin säilyttämään toteuttamalla suunnitellut toimet koskemattoman luonnon
säilyttämiseksi ja perinnebiotooppien hoitamiseksi. Tämä toiminta palvelee
myös lajin sisäisen monimuotoisuuden säilyttämistä silloin, kun esim. joltakin
umpeenkasvun uhkaamalta biotoopilta siirretään laidunnusta vaativan lajin yk-
silöitä sopivaan paikkaan kansallispuistossa.

Tällainen geenipankki toimii Nauvon Mälhamnissa. Rauhoitettujen kasvien siirtoon on saatu lupa Lounais-Suomen ympäristökeskukselta. Mälhamniin on toistaiseksi siirretty etupäässä sellaisia lajeja, jotka ovat jo hävinneet yhteistoiminta-alueelta (esim. päivännouto) tai ovat uhanalaisia puistossa (esim. orapilaja ja metsäomenapuu).

Puiston putkilokasvistoa on inventoitu uudestaan 1970-luvulta alkaen. Erityisesti uhanalaisia kasveja on seurattu. 1990-luvulla on inventoitu myös sieniä, sammalia, jäkäliä ja jossain määrin myös merenpohjan lajistoa.

Kansallispuiston kasvilajistosta tehtävä opastusaineisto lisää kävijöiden, myös koululaisten ja opiskelijoiden, tietoa alueen kasveista. Tätä kautta edellytykset suojeluun paranevat.

7.3 Eläimistön suojelu

Saaristomeren kansallispuiston alueelta on tehty viime vuosina monia eläinryhmiä koskevia perusteellisia inventointeja, jotka ovat lisänneet tietoa eläinlajistosta. Nämä inventoinnit ovat koskeneet erityisesti maanilviäisiä, hyönteisiä, hämähäkkejä, kaloja, lintuja, lepakoita ja pikkunisäkkäitä.

Lintuja koskevat tiedot ovat tällä hetkellä parhaat. Tiedetään, että kansallispuiston yhteistoiminta-alueella pesi 1990-luvun alussa säännöllisesti 122 lintulajia. Kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana lajimäärä on säilynyt jokseenkin samana, mutta eräitä lajeja on hävinnyt ja toisia tullut tilalle. Erityisen huolestuttava on selkälokin, räyskän, ruokin ja riskilän tilanne. Lisääntyneitä lajeja taas ovat kyhmyjoutsen, haahka, harmaalokki, merilokki, merihanhi, merikotka, meriharakka, korppi ja varis.

Kansallispuistossa tiedetään varmuudella esiintyvän 24 luonnonvaraista nisäkäslajia. Näistä saukko on melkein hävinnyt. Halli ja norppa ovat jälleen lisääntymässä ja ainakin ensin mainittu palaamassa saariston ulkoreunalta koko yhteistoiminta-alueelle. Minkin vaikutuksia linnustoon on seurattu rajatuilla alueilla vuodesta 1993 alkaen. Näyttää siltä, että minkin hävittäminen lisää huomattavasti muun eläimistön monimuotoisuutta.

Metsähallitus hoitaa merikotkien talvirokintaa kansallispuistossa ja sen pohjoispuolisessa saaristossa. Se osallistuu myös pesimäkannan inventointiin ja tekopesien rakentamiseen. Kansallispuistoon on palautusistutettu kolme saukkoa. Toimintaa on tarkoitus jatkaa sikäli, kun siirrettäviä eläimiä on saatavissa, esim. eläinpuistoista. Häviävän lajin siirtoistutus on perusteltua, koska ympäristömyrkkypitoisuuksien lasku Itämeressä on käytettävissä olevan tiedon mukaan parantamassa saukon elinmahdollisuuksia, samalla tavoin kuin hylkeidenkin. Lajin luontainen palaaminen alueille, joilta se hävisi 1960–70-luvuilla, kestää kuitenkin kauan.

8 OPASTUS JA TIEDOTUS

Opastustoiminnan tavoitteena on herättää kansallispuiston kävijöiden mielenkiinto luonnonsuojeluun yleisesti sekä erityisesti Saaristomeren luontoon, historiaan ja kulttuuriin. Itämeren suojeluun liittyvät kysymykset ovat myös keskeisellä sijalla. Matkailun ja virkistyskäytön ohjaaminen on myös opastustoiminnan keskeisimpiä tehtäviä. Lisäksi kävijöitä pyritään valistamaan sekä kansallispuistossa että yleisemminkin saaristossa vallitsevista määräyksistä ja perinteistä. Myös palveluista ja nähtävyyksistä tiedottaminen on osa opastustoimintaa.

Saaristomeren kansallispuistossa toteutetaan em. tavoitteita kehittämällä erityisesti koululaisten opetusta. Tämä otetaan huomioon etenkin luontokeskusten toiminnassa. Metsähallitus pyrkii kehittämään yhteistyötä koulujen kanssa myös olemalla aktiivisesti ja merkittävällä panoksella mukana Saaristomeren luontokoulun toiminnassa. Opastuksen kehittämistä tukee myös yhteistyö saariston opasyhdistysten ja luontomatkailun alalla toimivien matkailuyrittäjien kanssa. Tällä tavoin pyritään saamaan valistustoimintaan kattavuutta. Yhteistyön kehittämisessä on myös Saaristomeren biosfäärialueella merkittävä osansa.

Tiedotuksen ja opastuksen kehittämiseen sekä nykyisen opastusaineiston huoltamiseen ja uudistamiseen kansallispuisto tarvitsee nykyistä enemmän voimavaroja.

Opastuspaikkoja on kolmenlaisia: luontokeskukset, luontotuvat ja maasto-opasteet. Näihin liittyy usein luontopolkuja ja erilaisia polkureittejä. Lisäksi pienempiä opastustauluja voidaan pystyttää vierassatamiin, kyläsatamiin, yhteysalusten laitureiden tuntumaan ja vastaaviin paikkoihin, joissa ihmisiä liikkuu runsaasti.

Saaristomeren kansallispuistossa arvioitiin olleen vuonna 1993 noin 61 000 kävijää, kun myös luontokeskuksen asiakkaat laskettiin mukaan. Noin 95 % kävijöistä tulee kolmen kesäkuukauden aikana. Kävijämäärät vaihtelevat vuosittain jonkin verran kesän sääolojen mukaan. Lämpimät ja heikkotuuliset kesät tuovat mukanaan paljon veneilijöitä ulkosaaristoon ja vähemmän luontokeskukseen.

8.1 Luontokeskukset

Sinisimpukan luontokeskus valmistui Dragsfjärdin Kasnäsiin vuonna 1993. Sen lisäksi kansallispuiston tuntumaan Korppoon Korpoströmiin voidaan rakentaa toinen luontokeskus. Kokemukset Sinisimpukan luontokeskuksesta osoittavat, että tällaisella nähtävyydenkohteella maantie- ja vesitieyhteyksien risteyskohdassa, lähellä kansallispuiston ydinalueita, on suuri merkitys koko kunnan ja jopa useiden kuntien matkailuelinkeinolle. Sinisimpukan luontokeskuksesta tuli noin 26 000 vuotuisella kävijällään heti Kemiönsaaren tärkein matkailukohde, joka edesauttoi myös monien muiden, kestäväan saariston kehittämiseen perustuvien yksityisten matkailuhankkeiden kehittämistä.

Korpoströmin luontokeskushankkeen toteutuminen riippuu pitkälti Metsähallituksen luonnonsuojelun yleisestä voimavaratilanteesta (budjettirahoituksen suuruudesta). Toisaalta toteuttamismahdollisuuksiin vaikuttaa se, missä määrin keskuksen perustamis- ja ylläpitokustannuksiin on saatavissa Metsähallituksen ulkopuolista rahoitusta.

Metsähallituksella on käytössään Korpoströmissä tarkoitukseen sopiva tontti. Siellä oleva lautarakenteinen, yli 60 vuotta vanha rakennus ei ole kunnostettavissa tarkoitukseen. Nyt rakennusta käytetään verstaana ja varastona. Luontokeskuksen mahdollisesti toteutuessa rakennus puretaan. Korppooseen rakennettaisiin tuolloin uudet verstaas- ja varastotilat korvaamaan Korpoströmistä purettavat tilat.

Korpoströmin luontokeskuksen teemana on perinnemaisemien suojelu. Luontokeskuksessa pyritään aiempaa ennakkoluulottomammin yhdistämään myös muiden järjestämään matkailutoimintaa, erityisesti luontomatkausta, Metsähallituksen opastustoimintaa. Luontokeskuksen ja koulujen toimintaa tullaan niveltämään toisiinsa myös täällä. Näiden ajatusten toteutus edellyttää toimivaa yhteistyötä monien eri tahojen kanssa.

8.2 Luontotuvat

Saaristomeren kansallispuistossa on luontotupa Nauvon Berghamnissa ja Dragsfjärdin Bengtskäriässä. Korppoon Jurmon luontotuvan on tarkoitus valmistua vuonna 1998.

Luontotupa on pienempi kuin luontokeskus. Luontotuvassa voidaan yleensä esitellä ainoastaan yhtä tai muutamaa pysyvää tai vaihtuvaa teemaa, minkä lisäksi siellä on saatavilla puistoa koskevaa yleismateriaalia. Luontotuviksi pyritään saamaan ensisijaisesti vanhoja rakennuksia, jotka kunnostetaan pieteetillä. Paikallisista olosuhteista johtuen on joissakin tapauksissa turvauduttava uudisrakentamiseen. Luontotupien yhteydessä on usein myös luontopolku, maastopasteita ja kevyttä palveluvarustusta. Pitkien välimatkojen takia on luonnollista, että moniin luontotupiin rakennetaan majoitustiloja tutkijoiden ja puiston henkilökunnan käyttöön.

Saaristomeren kansallispuistoon toteutetaan vielä kaksi uutta luontotupaa seuraaviin paikkoihin:

- Korppoon Utö, mahdollisesti yhteishankkeena muiden viranomaisten kanssa
- Nauvo, Lökhölmän Kräkskär, vanhan torpan kunnostus

Metsähallitukselle on esitelty myös alustavia suunnitelmia ”luontokappelin”, eräänlaisen taidetta esittelevän, luontoon sopivan näyttelytilan sijoittamisesta Saaristomeren kansallispuistoon. Opastuksellisessa mielessä tätä voidaan pitää eräänlaisena luontotupana. Luontokappeli on mahdollista toteuttaa johonkin kyläsaareen ulkopuolisella rahoituksella. Sen hoidosta ja käytöstä laaditaan rahoittajien kanssa sopimus. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista määrittellä luontokappelin paikkaa. Hankkeesta laaditaan erityissuunnitelma ennen toteutusta.

Luontotupien sijainti näkyy liitteessä 5. 1(3).

8.3 Maasto-opasteet

Saaristomeren kansallispuistossa on maasto-opasteita Korppoon Stora Hästössä ja Konungskärissä, Nauvon Boskärissä sekä Dragsfjärdin Yxskärissä ja Högländissa. Näitä kehitetään ja uudistetaan tarpeen mukaan. Sinisimpukan luontokeskuksen yhteydessä on luontopolku.

Luonnossa tapahtuvaa opastusta varten tehdään kevyitä rakenteita, kuten luontopolkuja yksi- tai useampiosaisine opastustauluineen. Opastustauluja ja opastuskatoksia kutsutaan maasto-opasteiksi. Maasto-opasteisiin liittyen voidaan tarvittaessa rakentaa myös ns. kevyttä palveluvarustusta. Maasto-opasteet sijoitetaan sellaisiin paikkoihin, joissa on nähtävyyksiä. Paikan tulee kestää kulutusta ja muutenkin soveltua hyvin saaristoluonnon ja -kulttuurin esittelyyn.

Uusia maasto-opasteita sijoitetaan seuraaviin paikkoihin:

- Houtskarın Jungfruskärin lehdesniittyalue
- Korppoon Björkö, Byvikenin ja Insjön välinen alue
- Nauvon Nötön Kappalholmin saari
- Dragsfjärdin Holman kyläsaari

Eteläiselle Saaristomerelle suuntautuvan veneliikenteen käyntisatamiin voidaan pystyttää tarvittaessa yksittäisiä opastustauluja. Erityisesti Nauvon vierassatamassa parannetaan tiedotusta. Kansallispuistoa tehdään tunnetuksi myös muissa saariston tiedotuspisteissä.

Maasto-opasteiden sijainti näkyy liitteessä 5. 1(3).

8.4 Saaristomeren luontokoulu

Kansallispuistojen yhtenä tärkeänä tehtävänä on toimia opetuskohteena. Eri-tyisen tärkeää tämä on Saaristomerellä, jossa on tarjolla runsaasti sekä luontoon että kulttuuriin liittyviä aiheita. Opetus voidaan suunnata sekä koululaisille että aikuisväestölle. Varsinaisen opetuksen järjestäminen ei kuitenkaan kuulu Metsähallituksen tehtäviin.

Luonto- ja leirikoulutoiminta sopii kansallispuiston valistus- ja opastustoiminnan tavoitteisiin. Tällaisen koulun sijoituspaikaksi sopii esim. kyläsaaren vanha tila, jossa on useita talousrakennuksia. Nämä tulisi entistää niin, että ne soveltuvat opetukseen, majoittumiseen ja ruokailuun. Kesäisin tilat voivat toimia aikuis- ja perheopetuksen kurssipaikkana. Kansallispuiston hallinnassa ei tällä hetkellä ole tarkoitukseen soveltuvia alueita tai rakennuksia.

Nauvossa on toiminut vuodesta 1994 alkaen Saaristomeren luontokoulu, jonka toimintaa on kehitetty alkuvaiheessa Nauvon kunnan projektina. Luontokoulu on vakiinnuttanut asemansa ja osoittanut tarpeellisuutensa. Vuodesta 1997 alkaen on Metsähallitus yhdessä kolmen kunnan kanssa osakkaana Saaristomeren luontokoulu Oy:ssä. Osakeyhtiö tekee kansallispuistoa, sen luontoa ja historiaa tunnetuksi. Luontokoulua voidaan tulevaisuudessa käyttää paljon nykyistä enemmän mm. uuden tutkimustiedon välittämiseen koululaisille ja opiskelijoille. Metsähallitus voi myös käyttää luontokoulun henkilökunnan osaamista nykyistä enemmän tiedotusaineiston laatimiseen ja opastukseen. Luontokoulu ostaa huomattavassa määrin palveluja alueen yrittäjiltä.

8.5 Muu kansallispuistoon liittyvä opastustoiminta

Osa kansallispuiston nähtävyyksistä voidaan varustaa kohteesta kertovilla pienillä kohdeopasteilla. Näitä voidaan pystyttää muinaismuistojen, vanhojen rakennusten, luontokohteiden tms. yhteyteen. Puiston rajat merkitään rajatauluilla. Puistoon johtavien polkujen ja teiden varsilla rajataulut varustetaan puiston kartalla ja järjestyssäänöllä. Samanlaisia tauluja voidaan pystyttää myös niihin retkiesitamiin, joissa ei ole muuta opastusta.

Kansallispuistossa toimii kesäaikana oppaita useilla eri paikoilla. Sinisimpukan luontokeskuksen lisäksi oppaita on Nauvon Berghamnissa sekä Korppoon Utössä ja Jurmossa. Dragsfjärdin Bengtskärissä toimii Turun yliopiston palkkaamia oppaita. Metsähallitus on yhdessä Paraisten ja Kemiönsaaren opaskerhojen kanssa kouluttanut saariston free lance -oppaita kansallispuiston opastamiseen. He hoitavat maksullisten veneretkien opastuksen.

Saaristomeren kansallispuistosta on perusesite, jossa on hyvän kartan ohella perustiedot puistosta, sen nähtävyyksistä ja sinne pääsystä. Lisäksi Metsähallitus julkaisee retkiesitteen, jossa kerrotaan kyseisen vuoden tarjonnasta.

Osana kansallispuiston tunnetuksi tekemistä Metsähallitus on julkaissut kirjan ”Utö – elämää meren ehdoilla”, jonka painos on lähes loppuunmyyty. Valmis-

teilla on toinen kirjan Jurmon kylän historiasta ja tavoista. Lisäksi on tarvetta koko kansallispuistoa käsittelevästä opaskirjasesta, joka esittelisi alueen nähtävyyksiä. Myös puiston eläimistöä ja kasvillisuutta esitteleville kirjasille on kysyntää. Näitä toteutetaan käytettävissä olevien voimavarojen mukaan.

Saaristomeren kansallispuisto on merkitty moniin karttoihin. Merenkulkulaitoksen julkaisemasta virallisesta merikortista se kuitenkin edelleen puuttuu. Puute pyritään korjaamaan.

8.6 Rajojen merkitseminen

Kansallispuiston rajat merkitään luonnonsuojelulain 21 §:n edellyttämällä tavalla. Saarien rannoilla merkintänä käytetään Metsähallituksen tunnusta yhdessä kaksikielisen tekstin ”Nationalpark – Kansallispuisto” kanssa. Vesialueiden rajoja ei merkitä maastoon, ainoastaan kartoille. Rajoitusosat merkitään tauluilla, joista selviää, milloin mairinnousu- tai liikkumiskielto on voimassa. Rajoitusosissa käytetään samanlaisia tauluja kuin saariston muilla luonnonsuojelualueilla.

8.7 Tiedotustoiminta

Kansallispuisto on paitsi luonnonsuojelualue myös yleinen luonnon nähtävyys, jonne ohjataan kävijöitä puiston kestävävyyden sallimissa rajoissa. Tämä taas edellyttää toimivaa tiedotusta, joka tekee kansallispuistosta tunnetuksi. Metsähallitus osallistuu kohtuullisesti saaristoa koskevaan luontomatkailumainontaan, miellellään yhdessä kuntien tai paikallisten matkailuyrittäjien kanssa.

Saaristomeren neuvottelukunnalla ja sen kansallispuistojaostolla on oma tärkeä roolinsa yhteistyössä ja tiedotuksessa. Tätä kautta on mahdollisuus välittää tietoa ja näkökohtia Metsähallituksen, paikallisen väestön ja viranomaisten välillä. Neuvottelukunnan toimesta on laadittu Saaristomeren rakennusten peruskorjausopasta, josta on käsikirjoitus jo valmistunut. Metsähallitus pyrkii lisäämään eri keinoin tiedotustaan kansallispuiston toiminnasta ja kehittämisestä yhteistoiminta-alueen väestölle.

9 PALVELUVARUSTUS

Puiston nähtävyyksiin rakennetaan palveluvarustusta (ks. taulukko 1 ja liite 5.1(3)). Palveluvarustuksen sijoittelulla ohjataan kävijöiden liikkumista kansallispuistossa. Luontoa voidaan näin varjella suosituilla paikoilla, joissa liikkuu runsaasti ihmisiä.

9.1 Rakentamisen periaatteita

Vanhoista paikallis- tai kulttuurihistoriallisesti merkittävistä rakennuksista pidetään huolta ja niitä kunnostetaan voimavarojen puitteissa. Vanhoja rakennuksia kunnostettaessa pyritään käyttämään perinteisiä rakennusmateriaaleja ja työmenetelmiä. Uudisrakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että rakennus sulautuu hyvin olemassa olevaan rakennuskantaan ja maisemaan. Mahdollisuuksien mukaan Metsähallitus osallistuu myös viimeisten yksityismailla jäljellä olevien ulkosaariston kalamajojen kunnostukseen, jotta nämä vanhan kulttuurin muistomerkit saataisiin pelastetuksi.

Metsähallituksella on Saaristomeren kansallispuistoa hallinnoivana viranomaisena oma vastuunsa saariston elävänä säilymisestä. Tätä edistetään käyttämällä paikallista työvoimaa ja paikallisten yrittäjien palveluja mahdollisimman paljon rakennustoiminnassa.

9.2 Veneväylät ja satamat

Kansallispuistoa varten ei tehdä uusia väyliä. Opastuspaikoille ja muille palvelupaikoille johtavat veneväylät voidaan tarvittaessa merkitä karttoihin ja luonnossa ainoastaan yksinkertaisin linjamerkein.

Jotta veneiden kiinnitys retkisatamissa olisi helpompaa, voidaan rantakallioihin lyödä kiinnitystappeja tai asentaa muita laitteita. Sama koskee niitä rantoja, joita puiston henkilökunta käyttää usein huolto- ja valvontatehtäviä suorittaessaan. Joissakin tapauksissa vähäisten matalikkojen poisto voi olla tarpeen, jotta vältettäisiin veneiden kolhiintumista matalan veden aikana. Tällaisesta ruoppauksesta ei saa aiheutua luonnonsuojelullista haittaa.

Pysyviä laitureita pyritään rakentamaan kansallispuistoon mahdollisimman vähän. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että lehdesniittysaarilla mm. karjan, heinän, lehdesten, polttopuun ja rakennustarvikkeiden turvallinen kuljetus edellyttää joissakin tapauksissa suojaista laituria. Samoin laituri voi helpottaa veneilijöiden tutustumista saareen. Perinnemaisemasaarista Houtskarın Jungfruskärillä käytetään puolustusvoimien laituria ja Nauvon Boskäriin on tehty oma laituri. Uuden laiturin rakentaminen on mahdollista myös Nauvon Mälhamniin ja Kråkskäriin sekä Dragsfjärdin Högländiin ja Yxskäriin. Tarve samoin kuin sijoitus ja mitoitus tulee kuitenkin punnita huolellisesti ennen hankkeen aloittamista.

Saaristomeren kansallispuiston veneet käyttävät tukipaikkanaan yksityistä laituria Korppoon Korpoströmin ja omia laituri paikkoja Dragsfjärdin Kasnäsin vene-satamassa. Korpoströmissä Metsähallituksen isot veneet ovat laiturissa alttiina tuulelle ja ohiajaviin veneiden aallokelle. Tämän vuoksi Korpoströmiin tarvitaan suojaisempi laituri, jossa veneiden lastaus olisi nykyistä helpompaa.

9.3 Tiet ja polut

Varsinaiset tiet ovat harvinaisia ulkosaaristoon sijoittuvassa kansallispuistossa. Niinpä kansallispuistoasetuksen 2 §:n mukaan vain polkujen rakentaminen on mahdollista. Saman asetuksen 4 §:n mukaan olemassa olevia kulkuväyliä voidaan pitää kunnossa.

Puistossa tarvitaan teitä ainoastaan kylissä. Kylissä on mahdollista rakentaa tie myös puiston alueen kautta, mikäli tähän saadaan asetuksen 6 §:n edellyttämä ympäristöministeriön suostumus. Jos teitä rakennetaan puistoon, on ne rakennettava siten, että ne sulautuvat maisemaan ja että niistä on mahdollisimman vähän haittaa luonnolle.

Polkuja tehdään pääasiassa opastusyksiköiden yhteyteen, ja usein ne varustetaan luontopoluiksi. Jyrkkiä nousuja voidaan varustaa portailla. Jos polku kulkee soistuneella maalla tai kalliohalkeamien yli, voidaan näihin paikkoihin rakentaa kulkua helpottavia pitkoksia tai pieniä siltoja. Poluilla kulkua voidaan helpottaa muillakin pienillä rakenteilla.

9.4 Kevyt palveluvarustus

Kevyellä palveluvarustuksella tarkoitetaan yleensä pöytiä ja penkkejä, nuotio-paikkaa, kaivoa, ulkokäymälää ja jäteastiaa. Paikoin varustukseen kuuluu myös puhelin. Jäteastioita sijoitetaan retkisatamiin mahdollisimman vähän, jotta ei rohkaistaisi kävijöitä jättämään mitään jälkeensä. Palveluvarustusta rakennetaan luontotupien sekä harkinnan mukaan telttailupaikkojen ja maasto-opasteiden yhteyteen.

9.5 Telttailupaikat

Telttailupaikkojen tarve on suurin kansallispuiston nähtävyyshankkeilla, kansallispuiston niissä osissa, joiden lähellä on tieyhteys sekä niissä kyläsaarissa, joihin yhteysalukset liikennöivät. Tämän lisäksi viime vuosina voimakkaasti lisääntynyt merimelontaharrastus on lisännyt odotuksia vaatimattomista telttailupaikoista, jotka soveltuvat kanoottirekailijoille. Näiltä paikoilta edellytetään suoja-suutta, matalaa rantaa kanootin ylösvetämistä varten sekä laakeaa, telttailuun sopivaa maastoa. Tulisija tai käymälä eivät ole välttämättömiä näillä telttailupaikoilla. Käymälän tarvetta seurataan näillä paikoilla ja käytön lisääntyessä telttailupaikoille rakennetaan kompostoiva käymälä.

Telttailupaikkoja kehitetään nykyisestään Korppoon Konungskärillä ja Jurmon Moringharun niemellä sekä Dragsfjärdin Högländilla ja Yxskärillä. Uusia telttailupaikkoja avataan yleisön käyttöön maasto-opasteiden yhteydessä Houtskarın Jungfruskärin Nolstössä, Korppoon Stora Hästössä ja Björkössä sekä Nauvon Berghamnissa, Kappalholmilla ja Kråkskärillä. Lisäksi erityisesti melontaharrastuksen edistämiseksi perustetaan telttailupaikkoja Korppoon Aspön Långlandetiin, Utön Sundskäriin ja Österskärin Små Sundskäriin, Nauvon Gullkronan

Dalskäriin, Nötön Bodöseen sekä Dragsfjärdin Högsäran Sandvikiin ja Ölmosin Sandöseen. Telttailupaikka merkitään selvästi maastoon ja puiston opasteisiin. Se voidaan lakkauttaa, mikäli telttailusta aiheutuu haittaa puiston tavoitteille ja muulle toiminnalle.

9.6 Majoitusrakennukset

Kansallispuistossa on tällä hetkellä kaksi avointa autiotupaa. Nämä ovat Konungskärin autiotupa Korppoon Kalgarholmissa ja Gärskärin kalamaja Dragsfjärdin Vänössä. Molemmat säilytetään edelleen autiotupina ja niitä kunnostetaan tarvittaessa vanha tyyli säilyttäen. Konungskärin autiotuvan eteinen toimii myös luontotupana. Näiden käyttöön ei tule rajoituksia, mikäli tupien yleinen käyttö sujuu ilman häiriöitä.

Puistoon ei ole tarkoitus rakentaa uusia autiotupia. Puistoon mahdollisesti ostettavia vanhoja kesäasuntoja tai kalamajoja voidaan säilyttää ja kunnostaa autiotuviksi.

9.7 Hallintoa palvelevat rakennukset

Sinisimpukan luontokeskuksen lisäksi Korppoon Korpoströmiin voidaan rakentaa luontokeskus, jonka yhteyteen rakennettaisiin myös versta- ja varastotiloja korvaamaan vanhasta rakennuksesta purettavat tilat.

Saaristomeren kansallispuiston hallintoon liittyviä asioita hoidetaan Metsähallituksen Etelärannikon puistoalueen Saaristomeren puistoryhmän toimistossa, joka on tällä hetkellä tilapäisissä tiloissa Korppoon kirkonkylässä. Myös monien muiden puistoryhmän alueella olevien luonnonsuojelualueiden ja luonnonsuojelutarkoituksiin hankittujen alueiden hoito ja valvonta tapahtuvat samasta toimistosta. Uusia suojelualueita perustettaneen lähivuosina lisää Saaristomeren tuntumaan. Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista tarkemmin määrittellä puistoryhmän toimiston tulevaa sijaintia tai käyttöä tässä runkosuunnitelmassa.

Saaristomeren puistoryhmässä työskenteli heinäkuussa 1996 vakituisesti yhdeksän henkilöä, joista seitsemän Korppoossa. Tämän lisäksi toimistoa käytti työpaikkanaan joitakin tilapäisiä työsopimussuhteisia työntekijöitä.

Kansallispuiston maanhankinnan yhteydessä on puistoon tullut huomattava määrä rakennuksia, joita voidaan käyttää mm. työntekijöiden, tutkijoiden tai vieraiden majoitukseen. Luettelo puistoon kuuluvista majoitukseen tai opastuskäyttöön sopivista rakennuksista heinäkuussa 1996 on taulukossa 5.

Metsähallituksella on mahdollisuus purkaa, myydä pois siirrettäväksi tai kunnostaa omistukseensa tulevia vanhoja rakennuksia. Periaatteena on, että Metsähallitus pyrkii suhteellisen pian sen jälkeen, kun sen hallintaan tulee vanhoja rakennuksia, ratkaisemaan niiden kohtalon. Rakennus voidaan kunnostaa kansallispuiston käyttöön tai se voidaan vuokrata sellaiseen käyttöön, joka on so-

pusoinnussa kansallispuiston tavoitteiden kanssa. Säilytettävälle rakennuksille tehdään tarvittaessa ensihuolto, jotta niiden kunto ei pääse huononemaan. Käyttöön otettavien rakennusten peruskorjaus tehdään mahdollisimman pian.

Taulukko 5. Saaristomeren kansallispuistossa olevat majoitus- tai opastuskäyttöön mahdollisesti sopivat rakennukset heinäkuussa 1996. Tähän taulukkoon ei ole otettu latoja, käymälöitä, veneva-joja tai muita talousrakennuksia.

Paikka	Rakennuksen tyyppi	Alkuperä
Korppoo		
Björkö, kyläsaari	Kesäasunto	Ostettu v. 1987
Kalgarholm, Konungskär	Autiotupa ²	Ostettu v. 1973
Korpoström ¹	Varasto	Ostettu v. 1989
Österskär, Små Sundskär	Sauna	Ostettu v. 1983
Nauvo		
Berghamn, Västerby	Pientila ²	Ostettu v. 1986
	Valvontatupa	Rakennettu v. 1988
Lökholm, Kråkskär	Pientila ^{2, 3}	Ostettu v. 1995
	Sauna ³	Ostettu v. 1995
Nötö, kyläsaari	Asuintalo	Ostettu v. 1988
Nötö, Kappalholm	Kesäasunto	Ostettu v. 1996
	Sauna	Ostettu v. 1996
Trunsö, Kalkskär	Kalamaja ²	Ostettu v. 1990
	Kesäasunto ³	Ostettu v. 1990
Dragsfjärd		
Högsåra, kyläsaari	Luotsiasema ²	Siirretty omistukseen v. 1996
Kasnäs ¹	Luontokeskus	Rakennettu v. 1993
	Halli- ja majoitustila	Ostettu v. 1990
Vänä, Gärskär	Autiotupa ²	Ostettu v. 1994
Ölmos, Hamnholmen	Kesäasunto	Ostettu v. 1996

1) Tila sijaitsee varsinaisen kansallispuiston ulkopuolella

2) Rakennuksella on kulttuurihistoriallista arvoa

3) Myyjällä on heinäkuussa 1996 vielä voimassa käyttöoikeus rakennukseen

Kansallispuistolla ei ole tällä hetkellä tarvetta muihin uudisrakennushankkeisiin kuin opastusta ja perinnemaisemien hoitoa palveleviin rakennuksiin (pieniä latoja, mahdollisesti karjasuojia). Näitä toimintoja on kuvattu tarkemmin luvussa 8 (Opastus ja tiedotus) sekä luvussa 6 (Luonnon ja historiallisten kohteiden suoje- lu). Maanhankinnan yhteydessä puistoon tulevat vanhat rakennukset tyydyt- tänevät suurimman osan erilaisesta majoitustilan tarpeesta.

10 LUONNON HYÖDYNTÄMINEN

Kansallispuiston luonnonvarojen hyödyntämisen periaatteena on, että se tapahtuu luonnon kestävän käytön ja luonnonsuojelualueella muutoin noudatettavien periaatteiden mukaisesti. Asetus Saaristomeren kansallispuistosta määrittelee tarkoin ne luonnonvarat, joita puistossa voidaan hyödyntää. Näitä ovat kalat, riista, marjat, sienet, laidunmaat, karjan talvirehu ja polttopuu. Kansallispuiston luonteesta johtuen tätä hyödyntämistä on ohjattu siten, että puiston tavoitteet eivät vaarannu ja että yhteistoiminta-alueen väestölle annetaan muihin nähden etusija.

Koska Saaristomeren kalasto on useimpien lajien osalta jatkuvassa liikkeessä ja koska kalakantaa on manipuloitu varsin paljon istutuksin, perustuu kalastuksen säätelytarve kansallispuistossa tämänhetkisen tietämyksen mukaan lähinnä kalastuksesta muulle luonnolle tai muulle kansallispuiston käytölle mahdollisesti aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen. Periaatteessa saattaa myös alueellinen ylikalastus olla joskus ongelma saaristossa.

Sen sijaan metsästyksen osalta on kalastusta selvemmin nähtävissä tiettyjen alueiden ja tiettyjen riistalajien suojelutarve. Tärkeää onkin, että riistakantojen luonnollinen lisääntymiskyky ja geneettinen moninaisuus säilyvät. Kansallispuiston riistakantoihin ei saa kohdistaa suurempaa painetta kuin kansallispuiston lähialueilla. Suomen kansallispuistoissa metsästys on yleensä kiellettyä, mutta mm. Saaristomeren kansallispuistossa on haluttu säilyttää tämä perinteinen luonnonkäyttömuoto ulkosaariston väestöllä.

Kansallispuistossa on kolme aluetta, joissa luonnon hyödyntämistä rajoitetaan tavallista enemmän suojelullisista ja tutkimuksellisista syistä. Trunsön Skäriråsenin alue on ollut yksityinen luonnonsuojelualue vuodesta 1968 alkaen ja vuonna 1990 se tuli osaksi kansallispuistoa. Aluetta käytetään laajasti tutkimuksen vertailualueena. Tällä alueella tai sen itäpuolella Sandholmin ja Borstön ulkoluo-doilla ei kalasteta eikä metsästetä. Utön Grimsörarin luotoryhmällä ja tätä ympäröivällä vesialueella ovat kalastus ja metsästys kiellettyjä hylkeiden suojelun takia. Liikkumisrajoitukset ovat voimassa ympäri vuoden.

Korppoon Brunskärin saaristosta on kehittymässä toinen tutkimuksen vertailu-alue. Se on osa pohjoismaista kalaston muutosten seuranta-alueverkostoa. Siellä sallitaan ammatti- ja kotitarvekalastusta vain rajoitetussa määrin.

Myydessään maata valtiolle ovat eräät myyjät pidättäneet itsellään tiettyjä oikeuksia esim. kalastukseen, metsästyksen ja puunottoon. Näitä oikeuksia kunnioidaan eikä niistä peritä maksua. Valvonnan helpottamiseksi sovitaan näiden oikeuksien käytöstä tarkemmin Metsähallituksen kanssa. Kalastus- tai metsästysoikeuden haltijan on syytä valvonnan helpottamiseksi pitää mukanaan Metsähallituksen kirjallista lupaa ja kalastajan käyttää Metsähallituksen pyydysmerkkejä. Mahdollinen polttopuun tai karjan rehun luovutus tapahtuu Metsähallituksen ohjeiden mukaisesti.

Lupia kalastukseen, metsästykseseen ja muuhun kansallispuiston alueiden käyttöön haetaan Metsähallituksen Saaristomeren puistoryhmän toimistosta. Paikallisen väestön ja muiden käyttölupia omaavien lisäksi viranomaiset voivat käyttää puiston alueita sen mukaan, mitä Saaristomeren kansallispuistoa koskevan asetuksen 3 ja 4 §:ssä säädetään.

Taulukossa 6 on esitetty tilasto Saaristomeren kansallispuistoon myönnettyistä luvista. Tämä antaa kuvan puiston kalastus- ja metsästyslupien tilanteesta, joka on tällä hetkellä jokseenkin vakiintunut. Ammattikalastusta on ollut kaikilla muilla puiston vesialueilla paitsi Nauvon Kopparholmin ja Trunsön vesialueilla. Virkistyskalastuslupia on toistaiseksi myyty vain Korppoon Kalgarholmin ja Stora Hästön vesialueille.

Taulukko 6. Metsähallituksen Saaristomeren kansallispuistoon vuosina 1994 ja 1995 myöntämät ja eväämät kalastus- ja metsästysluvat.

Lupalaji	Vuonna 1995 voimassa	Vuonna 1995 evätty	Vuonna 1994 voimassa	Vuonna 1994 evätty
Ammattikalastus	5	–	5	1
Kotitarvekalastus	9	–	11	–
Virkistyskalastus	17	–	22	–
Tutkimuskalastus	1	–	2	–
Kevätmetsästys	41	–	42	–
Pienriistan metsästys	1	–	7	–
Hirvieläinten metsästys	5	–	9	1
Yhteensä, kpl	79	0	98	2

10.1 Kalastus

Kansallispuistoon kuuluu 19 986 ha omia vesialueita (tilanne 31.7.1996) ilman yleisiä vesialueita. Saaristomeren kansallispuistosta annetun asetuksen (1123/94) nojalla kansallispuistossa voidaan Metsähallituksen luvalla harjoittaa ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastusta sekä tutkimukseen ja opetukseen liittyvää kalastusta. Nämä kalastusluvat ovat maksullisia. Kalastuslain muutoksen (1045/96) mukainen viehekalastus läänikohtaisella kalastuskortilla ja yhdellä uistinavalla sallitaan myös kansallispuistossa. Yllämainitun asetuksen mukaan onkiminen ja pilkkiminen on kansallispuistossa sallittua ilman erillistä lupaa. Lisäksi kuntalaisilla on kalastuslain 8 §:n mukaisesti vapaa oikeus kalastaa kuoretta, silakkaa ja kilohailia ulkosaaristossa tai avoimilla selkävesillä. Tätäkin kalastusta, joka ei vaadi vesialueen haltijan lupaa, rajoittavat kuitenkin kansallispuiston rajoitusosat.

Ammattikalastukselle annetaan etusija muihin kalastusmuotoihin nähden. Ammattikalastajille voidaan myöntää pitkäaikaisia lupia. Ammattikalastuslupia myönnetään ensisijaisesti niille ammattikalastajille, jotka asuvat siinä kunnassa, johon ao. vesialue kuuluu.

Kalastuslupia voidaan myöntää myös Metsähallituksen henkilökunnalle sekä Valtion kalatalousoppilaitokselle, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle ja muille kalatalouden tutkimusta ja opetusta harjoittaville organisaatioille.

Ne kalastusmuodot, jotka ovat mahdollisia eri vesialueilla, käyvät ilmi taulukosta 7. Rajoitusosissa virkistyskalastusta ei saa harjoittaa. Paikallisille matkailuyrityksille voidaan myöntää erityisiä virkistyskalastuslupia. Virkistyskalastuslupia voidaan myydä puistoryhmän toimiston lisäksi myös luontokeskuksista, kauppaliikkeistä tai vastaavista sekä Metsähallituksen muista palvelupisteistä.

Taulukko 7. Kalastusmuodot Saaristomeren kansallispuiston eri vesialueilla. Taulukossa ei ole mukana tutkimukseen, opetukseen tai kauppakirjaan liittyviä kalastusmuotoja. Taulukosta puuttuvat myös kansallispuistoon kuuluvat yleiset vesialueet, joilla kalastuksesta säädetään erikseen kalastuslaissa.

Kunta ja vesialue	Vesialueella mahdolliset kalastusmuodot
Korppoo	
Brunskär, eteläosa	Rajoitettu ammatti- ja kotitarvekalastus
Stora Hästö	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Västerö	Ammatti- ja kotitarvekalastus
Kalgarholm, Konungskär	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Utö, Grimsörarna	Ei kalastusta lainkaan
Österskär, Pattonskär	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Små Sundskär	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Nauvo	
Kopparholm, Mjotike	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Killskär	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Trunsön ja Sandholmin uloin vesialue sekä Borstön Mastbädanin ympäristö	Ei kalastusta lainkaan
Dragsfjärd	
Storfallan, Högland	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Högsåra, Norstö	Ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastus
Gåsholm	Ammatti- ja kotitarvekalastus
Vikland	Ammatti- ja kotitarvekalastus

Kalastusluvissa eritellään alue, ajanjakso ja pyyntivälineet, joita lupa koskee. Lupa myönnettäessä on myös arvioitava, kuinka paljon virkistys- tai kotitarvekalastus vaikuttavat samalla alueella harjoitettavaan ammattikalastukseen. Lupa kotitarvekalastukseen myönnetään ensisijaisesti henkilöille, joilla ei ole muita kalavesiä käytössään. Metsähallitus käyttää harkintavaltaansa päättäessään, miten monta lupaa ja pyydysyksikköä samalle alueelle myönnetään. Joitakin vesialueita voidaan myös sulkea kalastukselta, mikäli tämä katsotaan tarpeelliseksi.

10.2 Metsästys

Saaristomeren kansallispuiston asetuksen 4 §:n mukaan Metsähallitus voi myöntää metsästyslupia henkilöille, jotka asuvat vakinaisesti Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueeseen kokonaan tai osittain kuuluvissa kylissä. Luvat ovat Metsähallituksesta annetun asetuksen (1525/93) 9 §:n nojalla maksullisia.

Kansallispuistossa on tietyin ehdoin sallittu hirvieläinten metsästys, vesilintujen metsästys hanhia lukuun ottamatta ja muu pienriistan metsästys. Hylkeet ovat kansallispuistossa rauhoitettuja. Metsähallitus voi myös myöntää lupia vähentää tietyn eläinlajin yksilömäärää, jos sen kanta on kasvanut liian suureksi tai siitä on muuten kohtuuttomasti haittaa muulle luonnolle. Metsähallitus voi harkintansa mukaan olla myöntämättä lupia tietyille alueille puistossa tai tietyille lajeille.

Metsästysluvassa määritellään ne alueet ja eläinlajit, joita lupa koskee, sekä voidaan antaa myös muita metsästystä koskevia määräyksiä. Luvan uusimisen edellytyksenä on raportointi edellisen metsästyskauden saaliista. Lupa voi olla useampivuotinen edellyttäen, että luvan saannin edellytykset eivät muutu.

Kevätmetsästys ja sen harjoittamiseen varattavien kevätmetsästyspaikkojen sijoitus suunnitellaan yhdessä paikallisten metsästysseurojen kanssa. Metsähallitus valtuuttaa metsästysseurat hakemaan ampumapaikkojen sijoitusta kyseisille saarille. Valtuudet lupien hakuun ovat saari- ja pyyntikausikohtaisia. Riistanhoitopiirin hyväksytyä anotut paikat voi Metsähallitus maanhaltijan ominaisuudessa myöntää metsästysluvat ao. kevätmetsästyspaikoille.

Hirvieläinten metsästys suunnitellaan yhdessä paikallisten metsästysseurojen kanssa sellaiseksi, että se täyttää puistossa harjoitettavalle metsästykselle annetut määräykset.

Metsästys voidaan sallia rajoitusosissa liikkumiskiellon aikana, ellei se aiheuta mainittavaa haittaa muulle luonnolle tai puiston omalle toiminnalle. Metsähallitus vastaa liaksi lisääntyneen eläinlajin kannan vähentämisestä.

10.3 Laiduntaminen

Vielä 1940- ja 50-luvuilla oli ulkosaaristonkin jokaisessa talossa karjaa, joka laidunsi saarilla. Väestön vähennyttyä saaristossa väheni myös laidunnus ja perinteinen, avoin ulkosaaristomaisema alkoi kasvaa umpeen. Samanaikaisesti monet laidunnuksesta hyötyneet kasvit, sienet ja selkärangattomat eläimet harvinaistui- vat. Jotta menneiden vuosikymmenien ja vuosisatojen perinnemaisema säilyisi edes jossakin osassa saaristoa, on laidunnuksen ylläpito tärkeää Saaristomeren kansallispuistossa.

Vuonna 1995 Saaristomeren kansallispuistossa oli tuottavaa laidunmaata käytös- sä 293 ha. Sillä laidunsi 70 lehmää ja noin 200 lammasta. Nämä ovat saaristolais- ten karjaa, jota kansallispuiston toimesta siirretään saariin laitumelle. Metsä-

hallitus on myös solminut laidunnusoikeuden vuokrasopimuksia eräiden karjankasvattajien kanssa, jotta nämä voisivat anoa maatalouden ympäristönsuojelun erityistukea karjan pitoon perinnebiotoopeilla. Metsähallitus ei peri laidunnuksesta maksua, sillä toiminta on tärkeä osa perinnemaisemien hoitoa. Seurantatutkimuksin tarkkaillaan säännöllisesti myös karjan vaikutusta laidunmaihin.

10.4 Polttopuu ja karjan talvirehu

Hoidettaessa lehdesniittyjä sekä muissa perinnemaisemien hoitotöissä saadaan usein talteen enemmän polttopuuta, heinää ja lehdeskerppuja kuin mitä puistossa voidaan käyttää. Saaristomeren kansallispuistoasetuksen 4 §:n mukaan Metsähallitus voi tällöin luovuttaa kotitarvekäyttöön näitä perinnemaiseman hoidon tuotteita sopivaksi katsomillaan ehdoilla yhteistoiminta-alueen asukkaille ja erityisistä syistä muillekin saaristolaisille, jotka niitä tarvitsevat. Metsähallitus avustaa mahdollisuuksien mukaan kuljetuksissa.

10.5 Marjastus ja sienestys sekä ajopuun talteenotto

Saaristomeren kansallispuiston asetuksen 2 §:n mukaan marjojen ja ruokasienten poimiminen kansallispuistossa on vapaata. Ainoastaan rajoitusosissa tämä on kiellettyä sinä aikana, kun rajoitus on voimassa.

Puiston säädökset eivät estä ajopuun talteenottoa rannoilta. Rajoitusosilla liikkumisrajoituksen voimassa ollessa ajopuun ottoon tulee kuitenkin olla Metsähallituksen lupa. Ajopuiden korjuun yhteydessä on moottoriajoneuvojen käyttö rannalla pääsääntöisesti kielletty maastoon syntyvien jälkien takia.

10.6 Yleisten vesialueiden käyttö kansallispuistossa

Saaristomeren länsi- ja eteläosissa on yleisiä vesialueita (mutta ei maa-alueita), jotka sijaitsevat Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueella. Nämä vesialueet ja merenpohja kuuluvat myös kansallispuistoon, mutta kalastuksesta niillä säädetään erikseen kalastuslain 6 §:ssä.

10.7 Yritystoiminta

Yksityiset yritykset voivat saada luvan käyttää tai vuokrata kansallispuistoon kuuluvia rakennuksia, maita tai vesiä, mikäli tämä on paikallisväestön työnsaannin tai perinteisten elämänmuotojen ylläpitämisen kannalta perusteltua. Etusija annetaan niille henkilöille, jotka asuvat saaristossa tai ovat asettumassa asumaan sinne ympärivuotisesti. Vuokrasopimukselle voidaan asettaa ympäristöhoitoon liittyviä ehtoja. Yritystoiminnan tulee olla sopusoinnussa kansallispuiston tavoitteiden kanssa. Yhä lisääntyvän meren rehevöitymisen takia kansallispuistoon ei saa perustaa kalanviljelylaitoksia.

Metsähallitus voi tehdä vuokrasopimuksen myös sellaisen yhdistyksen, yrityksen tai vastaavan kanssa, jonka toiminta liittyy luonnon tutkimukseen, luontoharrastukseen tai luonto-opetukseen. Tällaisissa tapauksissa pyritään löytämään keinoja siihen, että ainakin osa vuokrasta korvataan työsuorituksina, talkootyönä tai palveluina rahakorvauksen sijaan.

Luvat ja vuokraoikeudet myöntää Metsähallitus.

10.8 Muu hyödyntäminen

Moottoriajoneuvojen käyttö maa-alueilla, teiden ulkopuolella on kansallispuistossa kielletty muutoin paitsi puiston omissa hoitotöissä.

Mikäli jonkin naapuritilan omistaja haluaa kuljettaa puutavaraa tai jotakin muuta tavaraa puistoon kuuluvan alueen kautta ja toimenpide edellyttää koneiden käyttöä tai rakenteiden tekoa, hänen tulee pyytää tähän Metsähallituksen lupa, ellei hänellä ole kulkutiehen rasiteoikeutta. Sama koskee henkilöitä, jotka esim. haluavat puistoon kuuluvalta alueelta satamapaikan ja siitä kulkuyhteyden omalle alueelleen.

11 HALLINTO

11.1 Henkilöstö

Metsähallituksen Saaristomeren puistoryhmän henkilökuntaan kuului 31.7.1996 yhdeksän kokopäivätoimista, ympärivuotista työntekijää. Nämä olivat puistonjohtaja, erityissuunnittelija, toimistos sihteeri, puistonhoitaja, kaksi puistomestaria, kaksi huoltomiestä ja opastuskeskuksen hoitaja.

Lisäksi puistoryhmässä työskentelee vuosittain suurehko määrä tilapäisellä työsopimussuhteella palkattua henkilökuntaa. Vuonna 1995 heitä oli huoltomiesten ja oppaiden tehtävissä 17 henkilöä ja työpanos oli yhteensä 87 henkilötyökuukautta. Alueiden valvontaa hoiti 3 valvojaa toimenpidepalkkiolla. Lisäksi tutkimus- ja inventointitehtävissä oli 23 henkilöä eripituisin konsultti- tai työsopimuksin. Heidän työpanoksensa oli vähintään 50 henkilötyökuukautta. Talkootyönä tehtiin vuonna 1995 lähinnä perinnemaisemien hoitotöitä 26 henkilötyökuukautta.

Vaikka puistoryhmän toiminta-alueeseen kuuluu muitakin luonnonsuojelualueita, käytettiin suurin osa edellä mainitusta noin 21 henkilötyövuoden työpanoksesta Saaristomeren kansallispuiston tehtäviin. Puistoryhmän henkilökunnan työpanosta ja muita voimavaroja tarvitaan vastaisuudessa entistä enemmän muiden luonnonsuojelualueiden hoidossa.

Lisäpanostusta tarvitaan kansallispuistossa etenkin tiedotukseen sekä opastusaineiston uusimiseen ja tuottamiseen. Kun perinnemaisemien hoitoon saadaan tukea Life-rahastosta, tullaan määräraikaisen henkilökunnan määrää lisää-

mään vuosina 1997–1999. Myös sivutoimisia valvoja tarvietaan lisää etenkin kesällä ja syksyllä.

11.2 Kalusto

Saaristomeren kansallispuisto sijaitsee hyvin laajalla alueella. Puiston Houtskarissa olevien läntisimpien osien ja Dragsfjärdissä olevien itäisimpien osien välimatka on yli 100 km. Kauimpana ulapalla olevista luodoista kertyy lähimpään maantien matkaa yli 40 km.

Puiston henkilöstö joutuu lähes päivittäin tekemään pitkiä työmatkoja suurten selkävesien yli, usein kovassa merenkäynnissä. Näin ollen on tärkeää, että kansallispuistolla on käytössään riittävän suuria, turvallisia ja nopeakulkuisia veneitä. Veneilykausi on myös pitkä, huhtikuusta joulukuuhun, ja paikoin vedet ovat vaikeasti navigoitavissa.

Saaristomeren puistoryhmän käytössä on tällä hetkellä kolme suurehkoa työvenettä (2 kpl tyyppiä Kulkuri 34 ja 1 kpl tyyppiä Kulkuri 31). Näistä varsinkin suurempi venetyyppi soveltuu erinomaisesti ulkosaariston olosuhteisiin. Veneet ovat puiston huoltoa ja valvontaa hoitavien työryhmien käytössä melkein päivittäin avovesiaikana. Suuresta käyttömäärästä johtuen tulee varautua lisääntyviin veneiden huoltokustannuksiin ja myös venekannan uudistamiseen arviolta runsaan kymmenen käyttövuoden jälkeen.

Yllämainittujen veneiden lisäksi puistossa on myös pienempiä, nopeakulkuisia veneitä. Puiston valvojat, ja toisinaan myös muu henkilökunta, käyttävät omia veneitään. Kuljetuspalveluja ostetaan suurempiin henkilökuljetuksiin (etenkin talkoot) ja karjankuljetuksiin. Myös pienempää venekalustoa uusitaan sitä mukaa, kun veneiden tai moottoreiden käyttöikä päättyy.

Talvella tarvitaan reellä varustettuja moottorikelkkoja sekä henkilö- että tarvikukuljetuksiin. Kelirikkokuljetuksia varten puistoryhmällä on käytössään kevyt ilmatyynyalus. Kesäaikana pieniä kuljetuksia hoidetaan saarissa nelipyöräisillä mönkijöillä. Niittokoneita on neljä kappaletta. Maanteillä on käytössä avolavallinen pakettiauto. Tätä kalustoa uudistetaan vähitellen tarvittaessa.

12 TUTKIMUS JA OPETUS

12.1 Kansallispuiston omat tarpeet

Kansallispuiston hoidon, valvonnan ja opastuksen suunnittelussa tarvitaan tietoa luonnosta ja alueen historiasta. Myös luonnossa tapahtuvaa muutosta seuraavat tutkimus- ja selvityshankkeet on tarpeellisia. Myös hoitotoimenpiteiden tuloksia on myös tarpeellista seurata.

Saaristomeren kansallispuistoa on tutkittu kohtalaisen perusteellisesti. Viime vuosina valmistuneet raportit on julkaistu Metsähallituksen luonnonsuojelujul-

kaisujen sarjassa A. Alueen luonto on lounaisen sijaintinsa ja hyvin vaihtelevien biotooppien vuoksi harvinaisen monimuotoista ja rikasta. Kansallispuistosta onkin löytynyt vuoden 1996 loppuun mennessä 122 uhanalaista kasvi-, sieni- tai eläinlajia. Tämä on tiettävästi korkein tunnettu määrä miltään suomalaiselta luonnonsuojelualueelta. Ero muihin kansallispuistoihin on huomattavan suuri etenkin, jos luku suhteutetaan maapinta-alaan.

Harvinaisten ja uhanalaisten kasvien ja eläinten tutkimus on erityisen tärkeää. Harvinaisia ja uhanalaisia lajeja voidaan parhaiten hoitaa, jos käytössä on tutkimukseen perustuvaa tietoa. Tutkimukseen perustuva tieto on välttämätöntä päätettäessä, mitkä umpeenkasvaneet perinnemaisemat entistetään ja mitkä annetaan kehittyä edelleen kohti luonnontilaa. Tutkimustiedot ovat tarpeen myös, kun suunnitellaan rauhaa vaativien eläinten valvonnan järjestämistä. Kansallispuistossa on aloitettu eräiden yhteistoiminta-alueelta häviämässä olevien tai muutoin harvinaisten lajien geenipankkitoiminta. Tätä on tarkoitus jatkaa ja kehittää tulevaisuudessa.

Kansallispuiston toimesta on tehty tai tekeillä paikallishistorioita Nauvon Berghamnista sekä Korppoon Utöstä ja Jurmosta. Yhteistoiminta-alueen arkeologinen perusselvitys valmistunee neljän vuoden työn jälkeen vuonna 1997. Paikallisia sekä laajempia, koko yhteistoiminta-alueen historiaa käsitteleviä hankkeita tullaan jatkamaan.

12.2 Muiden viranomaisten tutkimustyö

Korkeakoulut, varsinkin Åbo Akademi, Turun yliopisto ja Helsingin yliopisto, harjoittavat tutkimustyötä eteläisellä Saaristomerellä. Lisäksi muutamilla muilla viranomaisilla (Suomen ympäristökeskus, Lounais-Suomen ympäristökeskus, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Ilmatieteen laitos) on käynnissä tutkimusprojekteja.

Yhteistyö näiden viranomaisten ja laitosten kanssa sisältää käytännössä yhteisiä tutkimushankkeita, paikallisten olosuhteiden tuntemukseen perustuvaa suunnitteluapua, tukea kuljetuksissa ja majoitusapua. Puisto tukee omalta osaltaan Jurmon lintuasemaa. Sen tarvitsemat tilat rakennetaan Jurmon suunnitellun luontotuvan yhteyteen.

12.3 Opetus- ja leiritoiminta

Korkeakoulut käyttävät kansallispuistoon kuuluvia alueita opetuskohteina. Saaristomeren luontokoulun toimesta yli 30 koululuokkaa tutustui vuonna 1996 kansallispuistoon. Metsähallitus on mukana luontokoulua ylläpitävässä osakeyhtiössä. Kansallispuiston toiminnassa pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan tätä toimintaa. Luontokoululle yritetään löytää mahdollisimman pian sopiva kiinteistö kansallispuistosta. Paikallisten yläasteen koulujen (Korppoo, Nauvo, Taalintehdas) kanssa on käynnistetty yhteistyötä kansallispuiston tunnetuksi tekemiseksi. Kokemukset ovat hyviä ja tätä toimintaa kehitetään.

Maailman Luonnon Säätiön Suomen rahasto on vuodesta 1979 lähtien järjestänyt talkooleirejä joillakin puistoon kuuluvilla saarilla, etenkin Nauvon Boskärillä ja Mälhammissa. Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri on järjestänyt talkooleirejä Houtskarın Jungfruskärillä yhdessä Metsähallituksen kanssa vuodesta 1989 alkaen. Nykyään kansallispuistolla on yhteistyötä myös monien muiden järjestöjen kanssa talkooleirien järjestämisessä. Vuonna 1995 tehtiin puiston hoitotöitä 554 henkilötyöpäivää talkoilla. Tällä tavoin pystytään hoitamaan esim. heinänkorjuu nopeasti puiston niityillä, säästämään kustannuksia sekä lisäämään leiriläisten ympäristötietoisuutta.

13 YHTEISTYÖHANKKEET JA -KUMPPANIT

13.1 Yhteistyöhankkeita

Metsähallitus hakeutuu yhteistyöhön saaristossa toimivien viranomaisten, yritysten ja järjestöjen kanssa, milloin tämä voi edistää kansallispuiston tarkoitusta. Metsähallitus etsii myös ulkopuolista rahoitusta Saaristomeren kansallispuiston toiminnan edistämiseen. Tähän mennessä huomattavin avustus on saatu Euroopan unionin Life-rahastolta, jonka tukemana käynnistyy tammikuussa 1997 kolmivuotinen perinnemaisemien entistämishanke.

Metsähallitus on mukana kuuden eri organisaation kanssa ympäristötiedotuspiste Kompassin toiminnassa. Tämä sijaitsee Nauvon kirkonkylässä, ja se on saanut kaksivuotisen avustuksen maaseudun kehittämiseen tarkoitettusta 5b-rahoituksesta. Metsähallitus pyrkii hankkimaan ulkopuolista rahoitusta ja olemaan omalta osaltaan mukana sellaisissa kotimaisissa ja kansainvälisissä yhteishankkeissa, jotka tukevat kansallispuiston toimintaa. Nämä voivat liittyä esim. luonnonsuojeluun, paikallishistoriaan, matkailuun, luonto-opetukseen tai tutkimukseen.

13.2 Saaristomeren biosfäärialue

Unesco perusti Saaristomeren biosfäärialueen tammikuussa 1994. Sen tehtävänä on kestävän kehityksen sekä ihmisen ja luonnon välistä suhdetta koskevan tutkimuksen ja tiedotuksen edistäminen. Kansallispuisto muodostaa biosfäärialueen ydinosan. Metsähallitus ja Lounais-Suomen ympäristökeskus ovat solmineet sopimuksen biosfäärialueen toiminnan rahoituksesta kolmivuotiskaudeksi, joka päättyy syksyllä 1998. Biosfäärialueen toiminnan jatkaminen pyritään turvaamaan myös tuon ajankohdan jälkeen. Biosfäärialueen toimisto sijaitsee Nauvon kirkonkylässä.

Saaristomeren kansallispuiston kannalta biosfäärialue on tärkeä monessa mielessä. Se edistää kansallispuiston ja sen yhteistoiminta-alueen tutkimusta, josta on hyötyä mm. puiston hoidolle ja opastukselle. Biosfäärialue pyrkii organisoimaan yhteistyötä ja hankkimaan rahoitusta monille sellaisille kestävän kehityksen hankkeille, joiden vaikutus heijastuu puistoon. Biosfäärialueella suunnitellaan ja

toteutetaan monia hankkeita yhteistoiminnassa ao. kuntien, yritysten, järjestöjen, tutkimuslaitosten, viranomaisten ja yksityishenkilöiden kanssa. Tätä kautta se lisää myös kansallispuiston kontaktipintaa sijaintikuntiensa väestöön.

13.3 Viranomaiset

Kunnat ovat eräs tärkeimpiä kansallispuiston yhteistyökumppaneita. Kunnat voivat halutessaan monin tavoin helpottaa puiston kehittämishankkeita esimerkiksi riittävien määrärahojen saamiseksi ja rakentamishankkeiden edistämiseksi. Myös kuntien laatimilla rantaosayleiskaavoilla voidaan turvata kansallispuiston kehittämismahdollisuudet. Toisaalta taas kansallispuistolla voi olla suuri merkitys pienten kuntien matkailun edistämisessä.

Saaristomeren neuvottelukunta ja sen kansallispuistojaosto ovat keskeinen yhteistyötaho kansallispuiston toiminnassa. Näissä elimissä käsitellään monipuolisesti puiston toimintaa ja kehittämistä. Monet aloitteet neuvottelukunnasta ovat johtaneet käytännön toimenpiteisiin.

Varsinais-Suomen liitto on pontevasti ajanut kansallispuiston kehittämistä mm. maakunnan kehittämissuunnitelmassa ja eduskuntaan suuntautuvassa edunvalvonnassa.

Lounais-Suomen ympäristökeskus vastaa mm. kansallispuistoon liitettävien maiden hankinnasta. Varsinais-Suomen maanmittaustoimisto tekee maanmittaus-toimitukset puistossa.

Kansallispuiston valvontaan liittyvissä kysymyksissä Metsähallitus toimii yhteistyössä poliisin ja merivartioston kanssa. Lisäksi puiston veneet osallistuvat tarvittaessa meripelastustoimintaan. Paloviranomaisten kanssa ollaan yhteistyössä öljyntorjunnassa.

Turun maaseutuelinkeinopiirin kalatalousyksikön kanssa puisto toimii yhteistyössä kalavesien hoitoon, kalatutkimukseen ja kalastuksen järjestelyyn liittyvissä kysymyksissä. Varsinais-Suomen riistanhoitopiirin kanssa harjoitetaan yhteistyötä riistanhoitoa ja metsästystä koskevissa asioissa.

Saaristomeren merenkulkupiirin kanssa ollaan yhteistyössä mm. Utössä, jossa laitoksen rakennukset sijaitsevat kansallispuiston maalla.

Valtion kiinteistölaitos vastaa Sinisimpukan luontokeskuksen kunnossapidosta.

Puolustusvoimat on tärkeä yhteistyökumppani. Kansallispuisto ja Turun Rannikkorykmentti ovat rajanaapureita Korppoon Utössä ja Houtskarın Jungfruskärillä. Dragsfjärdin Örössä on käynnistynyt yhteishanke saaren luonnonolojen inventoimiseksi. Jungfruskärin perinnebiotooppien hoidossa on tehty yhteistyötä ja kansallispuisto on voinut hoitaa siellä perinnemaisemia myös puolustusvoimien alueella. Jungfruskärin hoidon ja käytön kehittämisessä on yhteistyö puolustusvoimien kanssa erityisen tärkeää. Etenkin kelirikkoaikaan Metsähalli-

tus on saanut rannikkorykmentiltä kuljetusapua. Puiston henkilökunta valvoo osaltaan eteläisellä Saaristomerellä olevia sotilaallisia suoja-alueita.

13.4 Järjestöt ja muut organisaatiot

Äskettäin perustettu Saariston kehittämiskeskus pyrkii edistämään mm. matkailua. Luontomatkailun kehittämisen osalta on olemassa yhteistyömahdollisuuksia.

Åbolands fiskarförbundin asiantuntemusta käytetään kansallispuiston kalastuksen järjestelyyn sekä kalavesien hoitoon liittyvissä kysymyksissä. Metsästyksen ja riistanhoidon järjestelyistä neuvotellaan paikallisten riistanhoitoyhdistysten ja metsästysseurojen kanssa. Jätehuoltoasioissa Metsähallitus toimii yhteistyössä Pidä saaristo siistinä ry:n kanssa, joka hoitaa jätehuollon kansallispuiston yhteistoiminta-alueella. Tämä helpottaa huomattavasti Metsähallituksen jätehuoltotöiden tarvetta.

Kansallispuiston toiminta-alueella olevat kotiseutuyhdistykset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita kulttuurihistoriallisissa inventoinneissa sekä opastustoiminnan suunnittelussa.

Monilla veneilyseuroilla sekä näiden kattojärjestöillä Suomen veneilyliitolla ja Suomen purjehtijaliitolla on tärkeä asema valistettaessa kävijöitä puiston toiminnasta.

14 ERIKSEEN VAHVISTETTAVAT SUUNNITELMAT

Saaristomeren kansallispuiston asetuksen 5 §:ssä mainittu hoito- ja käyttösuunnitelma koostuu tästä runkosuunnitelmasta sekä erikseen laadittavista erityissuunnitelmista. Runkosuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.

Saaristomeren kansallispuistoon on laadittu seuraavat kuusi erityissuunnitelmaa:

- Dragsfjärdin Högländ 1988
- Dragsfjärdin Yxskär 1988
- Nauvon Boskär 1988, täydennys 1991
- Nauvon Mälhamn 1995
- Korppoon Konungskär 1988, täydennys 1991
- Korppoon Stora Hästö 1988

Vuonna 1988 laaditut erityissuunnitelmat palvelivat lähinnä opastusrakenteiden suunnittelua. Samalla niissä osoitettiin pääpiirteet ko. saarilla tehtäville perinnemaisemien hoitotöille. Rakenteiden osalta ne on toteutettu melkein kokonaan. Sen sijaan kaikkea perinnemaisema-alueita ei ole vielä näillä saarilla raivattu. Nauvon Mälhamnin suunnitelma on paljon edeltäjiään perinpohjaisempi, ja sen tehtävänä on määritellä kuviokohtaisesti tarvittavat perinnemaisemien hoitotyöt.

Kansallispuistoon tullaan tekemään lähivuosina lisää etenkin perinnemaisemien hoitoa palvelevia erityissuunnitelmia. Ensimmäisten joukossa valmistunevat Houtskarın Jungfruskärin, Korppoon Kählön, Nauvon Berghamnın ja Nauvon Kräkskärin suunnitelmat. Osassa pienemmistä perinnemaisemien hoitokohteista suunnitellaan vain tätä runkosuunnitelmaa tarkentavan toimenpidesuunnitelman avulla.

Seuraavat erityissuunnitelmat vahvistaa Metsähallitus:

- luontokeskusten ja luontotupien hankesuunnitelmat
- suurehkot perinnemaisema-alueiden hoitosuunnitelmat
- luonnontilan palautussuunnitelmat
- suurehkot peruskorjaushankkeet

Lisäksi Metsähallitus antaa puiston järjestyssäännön sen jälkeen, kun ympärisöministeriö on vahvistanut runkosuunnitelman. Muilta osin noudatetaan Metsähallituksen muita suunnitteluohjeita.

Stomplan för Skärgårdshavets nationalpark

1 INLEDNING

1.1 Allmänt

Lagen (645/82) och förordningen (1040/82) om Skärgårdshavets nationalpark trädde i kraft den 1 januari 1983. Den 14 juni 1990 fastställde Miljöministeriet den första stomplanen för nationalparken och den 10 juni 1991 godkände Forststyrelsen en ordningsstadga baserad på stomplanen.

Lagen om Skärgårdshavets nationalpark reviderades och uppdaterades 1991 (ändring 130/91) och förordningen år 1994 (ändring 1123/94). Den 1 maj 1992 omorganiserades även Forststyrelsen som förvaltar nationalparken, och Skärgårdshavets nationalpark hör sedan dess till Sydkustens parkområde som en del av Skärgårdshavets parkrevir. Från fastställandet av föregående stomplan fram till juli 1996 har Skärgårdshavets nationalparks areal ökat med ca 130 %. Också naturskyddslagen har sedermera förnyats och träder i kraft den 1.1.1997 (1096/96).

I januari 1994 inrättade Unesco Skärgårdshavets biosfärområde vars kärna utgörs av nationalparken. Förutvarande Delegationen för Skärgårdshavets nationalpark ersattes 1995 av Delegationen för Skärgårdshavet som har ett särskilt nationalparksutskott (förordning 1124/94).

I förordningen stadgas att en underhålls- och dispositionsplan skall uppgöras för nationalparken. Underhålls- och dispositionsplanen utgörs av denna stomplan samt av de detaljplaner som nämns i kapitel 14. Efter hand som nationalparken växer och utvecklas och dess betingelser förändras är det skäl att regelbundet gå igenom och uppdatera dessa planer. Detta är den andra stomplanen för Skärgårdshavets nationalpark och den ersätter den tidigare stomplanen från 1990. När föreliggande stomplan fastställts kommer Forststyrelsen att utfärda en ny ordningsstadga för Skärgårdshavets nationalpark, som i sin tur ersätter ordningsstadgan från 1991.

Denna stomplan bör uppfattas som ett planeringsinstrument som fastställer gränserna för hur mycket parken maximalt kan utvecklas. I planen stipulerade åtgärder och byggnader verkställs enligt behov och i mån av möjlighet. De planerade åtgärderna behöver inte verkställas, ifall oförutsedda situationer eller nya forskningsrön ifrågasätter planens intentioner

1.2 Innehållet i stomplanen

År 1978 fattade statsrådet ett principbeslut om att Skärgårdshavets nationalparks markareal om 10-15 år skulle uppgå till ca 3 000 ha. Föreliggande stomplan tar ej ställning till framtida utvidgning av nationalparken eller till principerna för markförvärv. Till lagen om Skärgårdshavets nationalpark (130/91) hör en kart-

bilaga som definierar Samarbetsområdet för Skärgårdshavets nationalpark i kommunerna Houtskär, Korpo, Nagu och Dragsfjärd. Till nationalparken hör inom samarbetsområdet enligt lagen endast staten tillhöriga land- och vattenområden med undantag för de områden som är i försvarsmaktens besittning.

Sydvästra Finlands miljöcentral och Forststyrelsen förvärvar fortfarande för statens räkning mark som skall införlivas med nationalparken. När affären i fråga bekräftats övergår de förvärvade områdena omedelbart i Forststyrelsens besittning såsom till nationalparken hörande områden. Senare införlivas områdena med lägenheten Skärgårdshavets nationalpark, RNr 2:1.

I bilaga 1 uppräknas de områden som hörde till Skärgårdshavets nationalpark den 31 juli 1996. Områdena har även märkts ut på alla kartor i bilaga 5.

Lagen och förordningen om Skärgårdshavets nationalpark och ordningsstadgan för nationalparken gäller alla staten tillhöriga områden inom samarbetsområdet med undantag för de områden som är i försvarsmaktens besittning. Områden som enligt 3 § lagen om Skärgårdshavets nationalpark köpts som bytesmark resp. markerats som bytesmark enligt 6 § i samma lag hör likaså till nationalparken tills ägobyttet äger rum. Till nationalparken hör sålunda även områden som förvärvats för statens räkning för naturskyddsändamål även om de ännu inte införts i jordregistret. Alla områden sköts enligt de principer som fastställs i denna stomplan. Detta gäller också områden som förvärvas till parken sedan denna stomplan fastställts.

Forststyrelsen iakttar förordningens fredningsbestämmelser med avseende på alla områden som köpts för naturskyddsändamål, dvs även när det gäller områden som senare skall införlivas med nationalparken.

I juli 1996 utgjorde nationalparkens areal 22 318 ha varav markarealen var 2 332 ha samt havsbotten och vattenarealen 19 986 ha. Allmänningar ingår inte i dessa siffror.

1.3 Samfällda områden

Staten har vid sin markanskaffning även förvärvat andelar i byarnas samfällda land- och vattenområden. Statens andelar är i Forststyrelsens besittning, men hör enligt lagens 1 § ej till nationalparken. Dessa andelar berörs sålunda ej av denna stomplan, ej heller av förordningen eller ordningsstadgan. När Forststyrelsen är representerad i fiskelagens eller samfälligheternas förvaltning försöker dess representanter sträva efter att uppfylla samma mål som uppställts för nationalparkens verksamhet i lagens 1 §. Detta motiveras av att samfälligheterna inom samarbetsområdet organiskt, om än ej formellt, hör till nationalparken.

1.4 Allmänningar

I kommunerna Houtskär, Korpo, Nagu och Dragsfjärd har nyligen utförts lantmäteriförrättningar i syfte att fastställa gränserna för allmänna vattenområden, enligt vilka det i dessa kommuner, även inom Finlands inre territorialvatten, finns staten tillhöriga allmänna vattenområden som är i Forststyrelsens besittning. Allmänningarna hör till nationalparken, men för deras del tillämpas även andra lagstadganden som gäller allmänningar. Tillsvidare har deras arealer inte kunnat uppskattas på grund av bristfälliga kartor.

1.5 Parkens framtida utvidgning

De första områdena, för Skärgårdshavets nationalpark införskaffades till Forststyrelsen år 1973. Efter detta har parken årligen utvidgats med små bitar i gången. Vid markanskaffningen har man undvikit tvångsätgärder. Parken har därför så här långt i allmänhet kunnat utvidgas i gott samförstånd med skärgårdsborna.

Miljöministeriet förbereder som bäst Natura 2000 nätverket för skyddsområden i enlighet med Europeiska unionens naturdirektiv. Skärgårdshavets nationalpark anmäldes till genom statsrådets beslut till Natura-nätverket redan vintern 1996. Den slutliga framställan om Skärgårdshavets Natura-områden blir klar under våren 1997. I samband med detta kommer man att lägga fram en plan gällande anskaffning av nya områden till nationalparken under en period om ungefär tio år. Man har inte tidigare anset en dylik plan vara nödvändig, ty områdena för utvidgningen av parken är privata. För att dessa områden skall kunna vara med i nätverket Natura 2000 förutsätts dock en helhetsplan för förverkligande av skyddsområdet.

2 MÅLEN FÖR NATIONALPARKENS VERKSAMHET

Enligt 1 § i lagen om Skärgårdshavets nationalpark är parkens syfte att "*skydda natur och kultur i Skärgårdshavet, att trygga det traditionella nyttjandet av naturen, att bevara en levande skärgård samt att främja miljöforskning och allmänt intresse för naturen*". Detta utgör ett centralt mål i nationalparkens verksamhet och dess utveckling. Detta mål har nedan specificerats för olika delar av verksamheten.

2.1 Målsättningar för skydd av natur och kultur

Om grundandet av nationalparker stadgas generellt i naturskyddslagen (10–11 §). Insatser för att skydda ursprunglig natur samt bevara den biologiska mångfalden har därför en central ställning i nationalparkernas verksamhet. I lagen om Skärgårdshavets nationalpark betonas dessutom behovet av att värna om kulturtraditionerna och bevara en levande skärgård. Detta faller sig naturligt redan därför att många av de viktigaste naturskyddsobjekten utgörs av värdbiotoper, dvs landskap som uppkommit genom århundraden av mänsklig bosättning och

som formats av traditionella näringar. Dessa biotoper måste kontinuerligt vårdas för att de skall bibehålla sin naturskyddande och landskapsvårdande funktion, trots att folkmängden och boskapsbeståndet i skärgården minskat. Avfolkningen av skärgården har framkallat en trend som är skadlig även med avseende på naturskyddet.

Sambandet mellan skydd av natur och kultur är här starkare än i våra övriga nationalparker. I Skärgårdshavets nationalpark satsas därför mycket mera arbete och medel på värdbiotoper än i något annat naturskyddsområde i Finland. För hela det vidsträckta Skärgårdshavet kan dessutom noteras att lövängar, hagmarker, torrängar och strandbetesängar, som var mycket allmänna så sent som på 1940-talet, numera förekommer ytterst sparsamt utanför nationalparken. Detta ökar nationalparkens ansvar även i traditionsbevarande syfte. Skärgårdshavets nationalparks föregångarroll vid skötsel av värdbiotoper och inom naturvårdningen bibehålls.

Det är möjligt att skydda och värna om naturfenomen och naturtillgångar samt växter och djur endast på de ställen där de förekommer. Ovannämnda princip gäller också gamla byggnader och värdbiotoper, eftersom också sådana kan skyddas endast där de finns.

Nationalparkerna är allmänna natursevärdheter som till största delen är öppna för allmänheten. En nationalpark försöker dock styra besökarnas rörlighet och tillgång till parken, så att de nackdelar besökarna innebär för naturskyddets syften kan begränsas till ett minimum. Vad beträffar kanaliseringen av friluftsliv och båtliv är det viktigt att se till att det inte uppstår konflikter mellan parkens användning för rekreativ ändamål å ena sidan och de fast bosatta invånarnas rättigheter och sedvänjor å andra sidan. Parkbesökarna styrs till lämpliga friluftsområden genom att man utvecklar en viss servicenivå på dessa områden. I syfte att begränsa påfrestningarna på parken guidas besökarna till servicepunkterna längs markerade stigar. Dessutom har nationalparken begränsningsområden med restriktioner för besökarnas rörlighet.

2.2 Målsättningar för forskning, upplysning, undervisning och turism

Att främja miljöforskningen är en av nationalparkens centrala uppgifter. I nationalparken och på samarbetsområdet för parken utför Forststyrelsen själv eller ger i uppdrag att utföra undersökningar och utredningar som ger ökad kunskap om områdets natur, historia och kultur. Kunskapen utnyttjas för underhåll av områdena, för skydd av utrotningshotade och sällsynta arter samt för informationsverksamhet. Forskningsarbetet utförs i samråd med högskolor, forskningsanstalter och olika myndigheter.

Forststyrelsen främjar också utomstående inrättningars forskning inom nationalparken genom att bevilja tillstånd och hjälpa till med transport och in- kvartering. Användningen av nationalparken för skolundervisning samt privata

företagares guidningsverksamhet uppmuntras och understöds. Skärgårdshavets nationalpark kommer att utvecklas en hel del som rese mål för ekoturister under de närmaste åren.

2.3 Målsättningar för utveckling av den lokala befolkningens utkomstmöjligheter

Forststyrelsen tar för sin del hänsyn till den lokala befolkningens utkomst och betingelserna för skärgårdsboende. Till arbeten i parken anlitas i mån av möjlighet lokal arbetskraft och lokala företagare. Behövliga transporttjänster och andra tjänster köps i första hand från lokala företagare. En central princip vid planeringen av arbetena är dock att de tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt.

Parkens land- och vattenområden används så att ortsbefolkningen, framför allt de som bor inom parkens samarbetsområde, ges företräde till fiske och jakt samt vedtagning och användning av öarna som betesmark. Om nationalparken kommer över fastigheter som lämpar sig för boende, och som man inte har någon annan användning för, hyrs fastigheterna ut i första hand till personer som vill bo året om i skärgården. I mån av möjlighet uppmuntras och understöds användningen av parkens land- och vattenområden för t.ex. turism som står i samklang med målen för skötseln och användningen av parken.

Skärgårdshavets nationalpark kan också uppfattas som ett instrument vid utvecklandet av hela skärgården. För att befrämja detta mål gynnar Forststyrelsen i mån av möjlighet lokala entreprenörer och lokal arbetskraft från samarbetsområdet. Forststyrelsen befrämjar också för sin del frågor som t.ex. slutförandet av skärgårdens elektrifiering. Samtidigt försöker Forststyrelsen dock bidra till att miljösynpunkter beaktas i arbetet.

Skärgårdens ungdom och särskilt de unga i samarbetsområdet intar en central plats i parkens verksamhet. Ungdomar som är grannar med parken bereds tillfälle att bekanta sig med parkens mål och verksamhet.

3 FUNKTION I NÄTVERKET AV SKYDDSSOMRÅDEN

Skärgårdshavets nationalpark är den största av Finlands fyra havsnationalparker. Till sin areal är den tillsvidare dock bara en medelstor finländsk nationalpark, även om den fortfarande litet i taget utvidgas och utvecklas.

Skärgårdshavets nationalpark har som främsta uppgift att bevara en del av Skärgårdshavets natur för kommande generationer i sådant skick som den varit i hundratals år före de senaste decenniernas stora omvandlingar. Detta innebär ett stort ansvar, eftersom Skärgårdshavet betraktas som den mest säregna och värdefulla naturbildning som Finland har att erbjuda vid global jämförelse. Ingen

annanstans i världen finns någon motsvarighet till denna enhetliga och samtidigt splittrade skärgård med över 41 000 öar, holmar och skär.

Målet är att bevara dels den ursprungliga, orörda naturen, framför allt de karga småskären i havsbandet och naturskogarna på de skogbevuxna öarna, dels det gamla kulturlandskapet som formats av människan. Dessutom finns det åtskilliga mindre kända undervattensformationer och biotoper i havet, t.ex. undervattensåsar, -rev och bandtångsängar, som utgör viktiga skyddsobjekt inom Skärgårdshavets nationalpark.

Tack vare sitt sydvästliga maritima läge och sin omväxlande terrängprofil har just denna nationalpark en exceptionellt stor biologisk mångfald. Detta är såtillvida unikt att parken ändå framför allt representerar utskärnatur. Det stora antalet sällsynta och utrotningshotade arter i Skärgårdshavets nationalpark beskriver bäst denna mångfald. Av alla naturskyddsområden i Finland har Skärgårdshavets nationalpark veterligen för närvarande det största antalet sådana arter.

Skärgårdshavets nationalpark avviker från de övriga nationalparkerna i Finland också i det avseendet att det hör till parkens uppgifter att bevara skärgårdens kultur och gamla sätt att utnyttja naturen samt att bevara byarna levande. Nationalparken omges av ett samarbetsområde, vars befolkning befinner sig i särskilt tillstånd och nyttjanderätter som gäller parken beviljas. Parken utgör samtidigt en del av Skärgårdshavets biosfärområde som främjar bärkraftig utveckling och forskning på ett vidare område i skärgården.

Skärgårdshavets nationalpark och dess samarbetsområde utgör den som resmål mest attraktiva delen av skärgården i landskapet Egentliga Finland. Tillsvidare har turismen i området dock varit ganska obetydlig och utgjorts främst av båtrensärer. Detta beror på att området är svårtillgängligt och utbudet av basservice knapphändigt. Parkens läge vid dagens "liberaliserade" Östersjön öppnar nya perspektiv för utveckling av turismen. Skärgårdshavets nationalpark har därför goda möjligheter att utveckla naturturismen tillsammans med lokala företagare och många andra samarbetspartner redan innan det förväntade uppsvinget inom turismen på området äger rum.

4 MARKANVÄNDNINGSZONER

Nationalparkens zonindelning granskas i denna stomplan från flera olika utgångspunkter. Den grundläggande indelningen sker genom utplaceringen av service.

De delar av nationalparken som förses med anläggningar och information för besökare är sevärdhetsområden. Resten är utområden till vilka besökarna inte vägleds.

Sevärdhetsområdena har de främsta sevärdheterna och de bästa undervisningsobjekten med informationsstugor och informationspunkter samt övervakningsstugor, naturhamnar, tältningsplatser, natur- och kulturstig, lätt serviceutrustning och övriga anläggningar för service, förvaltning, upplysning och forskning samt rekreation. Däremot är Skärgårdshavets parkrevirs byrå som sorterar under Forststyrelsen samt naturumen belägna utanför nationalparken. Sevärdhetsområdena framgår av tabellen och deras läge av bilaga 5. 1(3).

Alla områden utanför sevärdhetsområdena är utområden. Det är tillåtet att röra sig i utområdena, förutom på begränsningsområdena, men på dessa områden utplaceras ingen serviceutrustning för att locka besökare. På områden som är utsatta för slitage eller nedskräpning på grund av intensiv användning ordnas avfallsservice och besökarna ges förhållningsregler. Utområdena förläggs så att skygga djurarter och ömtalig vegetation samt skärgårdsbornas hävdeområden ingår i dessa.

Tabell 1. Sevärdhetsområdena inom Skärgårdshavets nationalpark med serviceutrustning (se även bilaga 5. 1(3)). De asteriskmärkta målsättningarna infriades delvis eller helt år 1996. Tilläggen jämfört med föregående stomplan är markerade med kursiv stil. Hamnanordningar som inte är utanför nationalparkens områden är inom parentes. Serviceutrustningen beskrivs närmare i kapitel 9.

Kommun By, holme	Planerad Serviceutrustning	Områdets karaktär
Houtskär Hyppeis, Jungfruskär	Informationspunkt, Naturstig	Mångsidiga och frodiga vård- biotoper på kalkhaltig jord Torräng, hed
<i>Nolstö</i>	<i>Tältningsplats</i>	
Korpo <i>Aspö, Långlandet</i> Björkö, Byviken	<i>Tältningsplats, utfärdshamn</i> Informationspunkt, naturstig, utfärdshamn*, <i>tältningsplats</i>	Berg, torräng, allund Karg utskärnatur, fjord, insjö och vårdbiotoper
Brunskär, Stora Hästö	Informationspunkt*, naturstig*, tältningsplats*, utfärdshamn*	Hällmarksskog, karga vård- biotoper
Kalgarholm, Konungskär	Informationstuga*, naturstig*, tältningsplats*, utfärdshamn*	Karg, vanlig holme med vård- biotoper
Jurmo, bylandet	Informationstuga, naturstig, tältningsplats*, (gästbrygga*)	Hed, torräng, rev, skärgårdsby, fornminnen
Utö, bylandet	Informationstuga, (gästbryg- ga*)	Byområde, torräng
<i>Sundskär</i> <i>Österskär, Små Sundskär</i>	<i>Tältningsplats</i> <i>Tältningsplats</i>	Berg, torräng Berg, torräng
Nagu Berghamn, Västerby	Informationstuga*, naturstig*, tältningsplats*, gästbrygga*	Skärgårdsby, vårdbiotoper, och karga berg
Boskär	Informationspunkt*, naturstig*, utfärdshamn*	Mångsidiga vårdbiotoper, berg och utskärets barrskog

Kommun	Planerad	Områdets karaktär
By, holme	Serviceutrustning	
Gullkrona, Dalskär	Tältningsplats, lätt serviceutrustning*, utfärdshamn*	Berg, barrskog
Lökholm, Kråkskär	Informationstuga, naturstig, tältningsplats, utfärdshamn	Traditionellt utskärstorp och vårdbiotoper
Nötö, Bodö	Tältningsplats, utfärdshamn	Berg, barrskog, lundar, vårdbiotoper
Kappalholm	Informationspunkt, naturstig, utfärdshamn	Berg, barrskog
Dragsfjärd		
Holma	Informationspunkt, naturstig, (utfärdshamn*)	En by av mellanskärstyp, lundsluttningar, ängar
Högsåra, Lotsberget	Gästbrygga, informationspunkt	Gamla lotsstationen med omgivningen
Sandviken	Informationspunkt, naturstig, tältningsplats	Tallmo, sandstrand
Rosala, Bengtskär	Informationstuga*, naturstig, (gästbrygga*)	Utskär med fyr, slätberg
Storfallan, Högland	Informationspunkt*, naturstig*, tältningsplats*, utfärdshamn*	Berg, utsiktsberg och vårdbiotoper
Vänö, Yxskär	Informationspunkt*, naturstig*, tältningsplats, utfärdshamn*	Utskärets lövskog, glo, flada, vårdbiotoper
Ölmos, Sandö	Lätt serviceutrustning*, tältningsplats	Tallmo, sandstrand, rev

5 FRILUFTSZONER

Nationalparkens besökare vägleds främst med hjälp av utplacerad service och information. Vidare vägleds besökarna genom bestämmelserna i ordningsstadgan. Med hjälp av ordningsstadgan kan man med stöd av naturskyddslagen begränsa landstigning, övernattnig och rörelsefrihet på nationalparkens land- och vattenområden. Parken är indelad i bas- och begränsningsområden med olika bestämmelser om rörelsefriheten. De begränsningsområden med tillhörande bestämmelser som definieras i denna stomplan vinner i likhet med andra bestämmelser som begränsar allemansrätten enligt 18§ och 20§ naturskyddslagen laga kraft sedan de införts i den ordningsstadga som utfärdas av Forststyrelsen.

Begränsningsområdena har ändrats något sedan föregående stomplan fastställdes 1990. Vissa har upphävts, andra har utvidgats och restriktionstiderna samordnats. Ändamålet har varit att avlägsna begränsningsområden som utgående från erfarenheterna hittills ej kan betraktas som nödvändiga, och i stället fokusera restriktionerna på verkligt ömtåliga och värdefulla områden. Skärgårdshavets nationalpark har även nu fått sitt första begränsningsområde med stränga begränsningar, där det är förbjudet att röra sig alla tider på året. För

dykning med tryckluftsaggregat behövs numera tillstånd endast på ett begränsningsområde och inte längre på alla vattenområden.

På grund av denna stomplan kommer man att införa några ändringar även i den ordningstadgan som fastställdes år 1991. Ändringarna angår bl. a. avgränsningen av en del begränsningsområden. Begränsningsområdet på Jungfruskär avlägsnas då skyddet av vårdbiotoper förutsätter inte det och begränsningarna på miltärområdet är tillräckliga. Begränsningsområden i Korpo Björkö och Österskär samt i Nagu Berghamn avlägsnas också eftersom behovet av så stränga bestämmelser inte är tillräckligt. Begränsningsområden i Korpo Aspö och Brunskär sätts ihop (ingen utvidgning) samt dessa i Utö och Jurmo sätts ihop och utvidgas mot sydväst ända till Grimsörarna. Begränsningsområden i Nagu Trunsö och Sandholm blir ett område, yttre delen av Sandholms skärgård och Mastbådarna i Borstö med omgivande vattenområdet samt det område i Trunsö Skärråsen, som har varit fridlyst med hjälp av jaktlagen, förenas med det.

5.1 Basområden och begränsningsområden

På basområdena får man i allmänhet röra sig fritt. Att åka fordon på land förutsätter dock tillstånd av Forststyrelsen. Man kan ha öppen eld eller tälta endast på särskilt anvisade platser. Övernattning i båt begränsas ej. Som basområden räknas alla områden utanför begränsningsområdena.

Ändamålet med begränsningsområden är att freda lättstörda fåglars häcknings-, rast-, mat- och ruggningsområden samt sälbådor. I Skärgårdshavets nationalpark finns två olika slags begränsningsområden. På områden med lindrigare fredningsbestämmelser är det förbjudet att stiga i land och vistas där under perioden 1.4–31.7. I yttre delar av Trunsö, Sandholm och Borstö i Nagu finns ett utskärsområde som är viktigt för sälskyddet samt som referensområde för forskningen. En del av området har varit helt fridlyst sedan 1968 och landstigning är förbjudet året om. Man får inte heller röra sig med båt på området. Vidare framhålls att det inte är tillåtet att dyka med tryckluftsaggregat på området. Dykningsförbudet är viktigt med tanke på skyddet av vrak. Till och med under de senaste åren har det kommit fram olovlig plundring av gamla vrak. Detta är mycket svårt att övervaka även om det i någon mån underlättas av att det krävs tillstånd för dykning.

På inget begränsningsområde gäller begränsningarna av rörelsefriheten dessa kategorier:

- byns bofasta befolkning
- myndigheter i tjänsteärenden
- personer som behöver nödhamn
- tillståndsbelagd jakt
- personer som inhämtat tillstånd av Forststyrelsen (t.ex. forskare eller yrkes fiskare)

På begränsningsområdena är det alltid förbjudet att tälta och göra upp eld. Vidare är det förbjudet att övernatta i båt vid stranden.

Vårskytte kan vara tillåtet även på begränsningsområden, på särskilt anvisade skytteplatser. Vårskytteplatserna väljs så att jakten inte stör häckande fåglar eller områdets sälar.

Tabell 2. Begränsningsområdena i Skärgårdshavets nationalpark och gällande restriktioner. Nya begränsningsområden och de med gränsändringar efter förra ordningsstadgan är utmärkta med kursiv stil.

Begränsningsområdet	Läget	Restriktioner
Korpo		
1. Aspö och Brunskärs begränsningsområde	Aspö Västra Skärgård förutom de största holmarna, de södra utkären i Brunskär	Landstigningsförbud 1.4–31.7
2. Västerö begränsningsområde	Brunskärs Västerö	Landstigningsförbud 1.4–31.7
3. <i>Jurmo och Utö begränsningsområde</i>	Västra delen av Jurmo byland och samt rev och skär mellan och söder om Jurmo och Utö	Landstigningsförbud och förbud att vistas 1.4–31.7 på området i västra ändan av Jurmo byland. Förbud att ta i land på alla skär och kobbar och förbud att åka med båt eller dyka på Grimsörarna. Här förbudet gäller året om.
Nagu		
4. Ådö begränsningsområde	Ådö skärgård i Berghamn	Landstigningsförbud 1.4–31.7
5. Gullkrona begränsningsområde	Vitharuna och Rödharu i östra Gullkrona	Landstigningsförbud 1.4–31.7
6. <i>Sandskärs begränsningsområde</i>	Lökholms Sandskär	Landstigningsförbud 1.4–31.7
7. <i>Trunsö, Sandholms och Borstö begränsningsområde</i>	Det södra utskärsområdet i Trunsö, Sandholm och Borstö	Förbud att ta i land på alla skär och kobbar och förbud att åka med båt eller dyka. Förbuden gäller året om.
Dragsfjärd		
8. Ölmosin rajoitusosa	Kobbar och rev runt Ölmos Sandskär och Kolasjär	Landstigningsförbud 1.4–31.7

Det kan vara tillåtet att förtöja båt på begränsningsområde eller att vandra genom området på särskilt markerade ställen eller stigar. Fredningsbestämmelserna finns också med på kartorna vid parkens informationspunkter samt på de informationstavlor som finns utsatta på öarna. Forststyrelsen kan på goda grunder bevilja tillstånd för vistelse, yrkesfiske, bärgning av drivved eller dykning med hjälp av tryckluftsaggregat på begränsningsområdena. Begränsningsområdena framgår av tabell 2 och närmare av tabell 9 i bilaga 3 (skärens namn) och deras läge av bilaga 5. 2(3).

5.2 Andra bestämmelser om rörelsefriheten

Förutom de egentliga begränsningsområdena finns det inom parken och dess samarbetsområde även militära skyddsområden som inrättats på beslut av försvarsministeriet och som begränsar utlänningars rörelsefrihet på området. Dessa områden övervakas av försvarsmakten och sjöbevakningen. Det finns två olika slag av militära skyddsområden:

- områden där utlänningar inte får vistas utan behörigt tillstånd
- områden med begränsad uppehållstid för utlänningar

På nationalparkens samarbetsområde finns dessutom egentliga med begränsad rörelsefrihet även för finska civila medborgare.

6 NATURSKYDD OCH BEVARANDE AV HISTORISKT VÄRDEFULLA OBJEKT

Nationalparken indelas också i delområden utgående från olika behov av skötsel. Dessa delområden är:

1. områden i naturtillstånd
2. värdbiotoper
3. historiska och förhistoriska objekt

Såväl värdbiotoperna som de historiska och förhistoriska objekten är små till arealen, och största delen av nationalparken utgörs sålunda av områden i naturtillstånd. Denna plan innehåller inte förslag om inrättande av särskilda områden för återställande av naturtillstånd eller naturvårdsområden.

6.1 Områden i naturtillstånd

På områden i naturtillstånd ingriper man inte i naturförhållandena utan områdena får utvecklas fritt. Till denna områdeskategori hör bl.a. alla trädlösa eller nästan kala holmar och skär samt öar där man inte på länge avverkat skog och där det endast finns obetydliga och försvinnande spår av mänsklig verksamhet. Skygga och sällsynta arters häcknings-, mat-, ruggnings- och rastområden hör likaså till de områden som skall lämnas i naturtillstånd. Om människan genom

sin verksamhet på något område minskat naturens mångfald eller försämrat nivån på skyddet av biotoper och arter kan området i fråga återställas i naturtillstånd enligt en särskild detaljplan.

6.2 Vårdbiotoper

Ett gammalt kulturlandskap består av en eller flera vårdbiotoper. Dessa biotoper har ofta uppkommit som ett resultat av kreatursskötsel. År 1995 var arealen av vårdbiotoperna 309 ha, varav arealen av de aktivt skötta vårdbiotoperna 74 ha. Resten är skogsbete, hed och betad strand. Sålunda är andelen av vårdbiotoper ca. 13% av parkens markareal. Andelen skogsbeten är ca. 8% och övriga vårdbiotoper ca. 5%.

För skötsel och restaurering av vårdbiotoperna inom Skärgårdshavets nationalpark åtnjuter Forststyrelsen under åren 1997–99 stöd av den Europeiska Unionens Life-fond. Stödets belopp är ca 6 miljoner mark, varav ca 3,5 milj. mk används för anskaffning av nya områden. Stödet förutsätter att ett lika stort nationellt bidrag satsas på projektet. Målet är att under nämnda tidsperiod återsätta 30 ha nya vårdbiotoper i parken.

Allmänt kan man konstatera att vad läget är år 2005 beror mycket på markförvärven och utvecklingen av resurser i parken samt på lönsamheten av boskapskötsel i skärgården. Det kan uppskattas att de maximala arealerna den tiden kan vara vid 230 ha (7–8%) av övriga vårdbiotoper och 300 ha (9–10%) av skogsbete. I siffrorna räknas inte med bergområden som ofta finns i samband med vårdbiotoper och beten.

I Skärgårdshavets nationalpark har man under perioden 1992–1996 årligen använt 330 000–760 000 mk för naturvårdsarbeten. Av denna summa har merparten gått till skötsel av vårdbiotoper. De verkliga kostnaderna är svåra att uppskatta i och med att man i nämnda summor inte inberäknat vare sig drifts- eller investeringskostnader för maskiner.

Tack vare stöd från Life-fonden kommer man under åren 1997 och 1998 att använda 1,5 miljoner mark per år för naturvården. Under de följande åren kommer satsningarna att minska till högst 900 000 mark per år, såframt forststyrelsen beviljar medel såsom förväntas.

I tabell 1 beskrivs i korthet vårdbiotoper som är typiska för Skärgårdshavets nationalpark. De finns utmärkta i bilaga 5. 3(3).

Vårdbiotoperna behöver fortsatt skötsel och underhåll

- för att landskap med traditionella bysamhällen och betesholmar skall kunna bevaras
- för att önskade växtsamhällen skall kunna bevaras som en del av vårdbiotoperna och för att där förekommande utrotningshotade arter skall kunna bevaras

- för att skyddet av särskilt utsatta arter skall kunna bibehållas på en gynnsam nivå eller förbättras eller
- för att utsiktsplatser skall hindras från att växa igen
- för att upprätthålla traditionen med talkoarbete och traditionella arbetsmetoder samt för att underhålla byggnader och byggnadsverk som hör samman med kulturlandskapet.

Tabell 3. De vanligaste vårdbiotoperna i Skärgårdshavets nationalpark och biotopernas arealer 1995. Helt igenvuxna vårdbiotoper som mist sitt värde eller berg har inte medräknats i denna tabell.

Vårdbiotop	Kort beskrivning	Areal år 1995, ha
Löväng	Äng med glest bevuxen av träd och buskar. På ängen har man slätter, lövhuggning och bete enligt en viss årlig tidtabell.	6,3
Valläng	Öppen äng som slås och där man ofta har också bete.	7,1
Hagmark	Område glest bevuxen av träd. Bete finns men inte slätter. Ibland även lövhuggning.	17,8
Torräng	Torr, öppen äng med bete. På en torräng kan det finnas ett fåtal buskar.	14,3
Strandäng	Öppen låg äng på stranden som betas. Höbärgning kan förekomma.	19,1
Hed	Torr, karg och trädlös rismo som även kan betas.	36,6
Betad strand	Sand- eller grusstrand som är betad och bara glest täckt av växtligheten.	9,7
Skogsbete	Skog med bete och ställvis ängartad vegetation.	193,2

Den viktigaste orsaken till restaurering av vårdbiotoper är att många växter och djur på dessa områden håller på att försvinna. En del av dem förekommer inte mera annanstans än på Åland och här. Exempelvis kan man nämna att även på Åland finns kvar endast under 10 ha av lövängar.

Vårdbiotoper omnämnda i tabell 4 sköts så att målet är bevarande och återställande av det traditionella landskapet och därtill hörande växtsamhällen samt

flora och fauna. Arbetsmetoderna kan vara moderna, fast kunskap om gamla arbetsmetoder och verktyg bevaras i mån av möjlighet. Trots allt är verksamheten fortfarande arbetskrävande. T.ex. de viktigaste arbetsformerna i skötseln av en löväng är röjning, vårstädning, slätter, lövbrytning och bete. Även brännande av enris och ljunghedar är en gammal metod för att förbättra bete i skärgården.

Tabell 4. Vårdbiotopsområden och förekommande vårdbiotoper på respektive områden i Skärgårdshavets nationalpark år 1995 samt de maximala arealerna år 2005.

Vårdbiotops- Område	Vårdbiotoper	År 1995 under skötseln ha	År 1995 skogs- bete, ha	År 2005 under skötsel max (ej skogs- bete), ha
Houtskär				
Jungfruskär, Storlandet	Hage, löväng, äng, tor- räng, strandäng, skogs- bete	7,9	22	20,5
Nölstö	Torräng, hed, skogsbeten			3,5
Korpo				
Björkö	Hage, löväng, äng, toräng	–	–	5
Brunskär, Bussö	Hage, torräng, skogsbete	0,5	7,3	3,2
Bärskär	Hage, löväng, torräng, skogsbete	2,1	5,1	4,3
Stickelskär	Hage, torräng, hed, skogsbete	2,0	1,2	8,1
Stora Hästö	Hage, skogsbete	0,5	11,3	2,4
Trån	Hage, skogsbete	0,1	4,2	0,3
Jurmo, bylandet	Äng, torräng, strandäng, hed, betad strand	65,3		75
Kalgarholm, Konungskär	Hage, torräng, strandäng, skogsbete	1,1	3,3	2,3
Kählö, bylandet	Hage, torräng	0,5	–	10
Kräskär	Hage, torräng, hed, strandäng, skogsbete	5,6	0,9	15
Österskär, Bredskär	Hage, skogsbete	–	10	4
Nagu				
Berghamn, bylandet	Hage, äng, torräng	3,0	3,2	5,2
Boskär	Hage, löväng, torräng, strandäng, skogsbete	6,3	10,7	11,5
Hundskär	Hage, torräng, strandäng, skogsbete	0,6	0,9	1,7

Mälhamn	Löväng, strandäng, hage, torräng, skogsbete	4,0	7,2	9,8
Lökholm, Alskär	Hage, torräng, hed, skogsbete	1,1	2,0	3,1
Kräskär	Hage, torräng, strandäng	3,3	–	4,5
Nötö, Bodö	Hage	–	–	5
Granskär	Hage, skogsbete	–	2,1	2,2
Kappalholm	Hage, skogsbete	–	–	2
Långholm	Hage, skogsbete	–	–	5
Mjoö	Hage, torräng, strandäng, skogsbete	0,3	5,4	5
Dragsfjärd				
Holma, bylandet	Hage, äng, torräng, strandäng, skogsbete	3,2	3,8	12
Högsåra, Ånholm	Äng, torräng, strandäng, skogsbete	1,2	5,8	1,4
Ängeskär	Hage, skogsbete	–	5,8	2
Storfallan, Högland	Hage, löväng, torräng, skogsbete	2,5	7,5	6,0
Vänö, Gärskär	Hage, torräng, skogsbete	–	4,0	2
Nöt-Marskär	Hage, torräng, skogsbete	–	4,6	2
Yxskär	Hage, löväng, strandäng, torräng, skogsbete	2,3	5,2	2,5
Ölmos, Hamnholmen	Hage, torräng, strandäng, skogsbete	2,1	59,1	2,6
Sammanlagt, ha		115,5	192,6	234

Olika värdbiotoper har olika naturskyddsvärde. Den biologiska mångfalden är vanligen störst på lövängar, men även kalkhaltiga torrängar, hagmarker och låga strandängar kan vara av stort värde i naturskyddsavseende. I nationalparkens verksamhet prioriteras underhållet av värdbiotoper utifrån behovet av naturskydd, men ibland kan t.ex. de praktiska betesarrangemangen avgöra hur brådsakande underhållsarbetena är.

6.3 Områden som skall återställas i naturtillstånd och naturvårdsområden

Syftet med underhåll av värdbiotoper är, i ekologiskt avseende, att återställa ett visst utvecklings- eller successionsstadium och att upprätthålla detta genom ändamålsenlig skötsel. Dessutom finns det inom Skärgårdshavets nationalpark vissa begränsade områden som man har för avsikt att återställa i naturtillstånd, dvs på längre sikt skapa klimaxväxtlighet. Ibland förutsätter detta att diken fylls

igen eller att främmande trädarter eller inhemska trädarter av främmande ursprung avlägsnas.

I denna plan upptas inte förslag till placering av områden som skall återställas i naturtillstånd. För större områden, av detta slag, uppgörs en detaljplan innan arbetena inleds. Utöver vårdbiotoperna, förekommer i parken endast granfria lundar bland naturvårdsområdena. De förekommer ofta i samband med vårdbiotoper och i och med det är det naturligt att planera granröjning i samband med planering av vårdbiotopen.

6.4 Historiska och förhistoriska objekt

Ladugårdar, lador, gårdesgårdar, gamla boningshus och uthus, husgrunder, hamnplatser, båthus, fornminnen och andra konstruktioner i skärgårdens kulturlandskap är historiska eller förhistoriska objekt eller fornlämningar vilka borde skyddas genom fornminneslagen (295/63). Till denna kategori hör också traditionella miljöer eller historiska platser som sammanhänger med fiske eller sjöfart. Skärgårdshavet karakteriseras av att lantbruks- och fiskenäringarna har format enhetliga och funktionella landskap.

Större delen av samarbetsområdets gamla bymiljöer har av Museiverket och miljöministeriet klassificerats som kulturhistoriskt värdefulla på riksnivå. I Korpo och Nagu har dessa miljöer beaktats i respektive delgeneralplaner och de kommer också att beaktas i pågående planering i Houtskär och Dragsfjärd.

År 1994 påbörjades en inventering av arkeologiska och övriga historiska objekt i Skärgårdshavets nationalpark och dess samarbetsområde. Inventeringen blir färdig 1997. En exaktare definition av historiska och förhistoriska objekt blir möjlig först när resultaten av denna inventering finns tillgängliga.

7 SKYDD OCH SKÖTSEL AV BIOTOPER, FLORA OCH FAUNA

Det generella målet för skyddet och skötseln av nationalparkens biotoper, flora och fauna är att bevara – och i motiverade fall öka – naturens mångfald och den gynnsamma skyddsnivån. Nationalparkens uppgift i sammanhanget är närmast att ansvara för skyddandet av den sydliga utskärgården i Egentliga Finland. Parken fungerar med andra ord som ett reservat för hela det ovannämnda vidsträckta skärgårdsområdet, där mångfalden av enskilda arter och i vidare bemärkelse hela naturens mångfald bevaras.

7.1 Skydd av biotoper

Skärgårdshavets nationalpark kan – trots sin karga utskärskaraktär – uppvisa oerhört många olika slags biotoper och habitat. 46 av de biotoper som omnämns

i Europeiska Unionens habitatdirektiv (annex I) och vars bevarande är ett gemensamt EU-intresse återfinns i parken. Av dessa är 15 särskilt prioriterade, s.k. stjärnbiotoper.

Undervattensbiotoperna är bristfälligt kända. Naturskyddsmässigt är främst sand- och grusbottenarnas undervattensängar av bandtång i anslutning till Salpausselkääsens randmorän värdefulla. Skärgårdshavets nationalpark har en mycket viktig roll i skyddet av Östertsjöns värdefulla bottenar.

Representativa delar av orörd natur skyddas i nationalparken. De gamla skogarna är särskilt värdefulla i detta avseende. De mest representativa grovskogarna i hela samarbetsområdet finns på Ådön i Nagu Berghamn. Det höga betetrycket under äldre tider i hela skärgården har inneburit att helt jungfrulig, s.k. klimaxnatur inte alls står att finna i t.ex. den yttre skärgårdens lövskogszon. År 2005 beräknas att minst 82–84 % av nationalparkens landareal är i naturtillstånd, dvs områden där spår efter människans verksamhet småningom försvinner.

Skötseln av värdbiotoper är ett av Skärgårdshavets nationalparks särdrag. Värdbiotoperna, deras utbredning och skötsel behandlas utförligare i kapitel 6.2 och i tabellerna 3 och 4.

Ett annat särdrag för sydvästra Finland är lundarna, som också påträffas i Skärgårdshavets nationalpark. Lundarna är oftast forna betesmarker och bevarandet av dem förutsätter avlägsnandet av gran. Till den granfria lunden hör en stor artrikedom, med arter som varken hör hemma på värdbiotoper eller i bördig granskog.

7.2 Floraskydd

Skärgårdshavets nationalpark hörde under gångna decennier till ett av Finlands, i botaniskt hänseende, bäst utforskade områden. Vi har Ole Eklund och Henrik Skult att tacka för vidsträckta och grundliga florainventeringar under 1920–1950-talen. Tack vare dessa inventeringar känner vi praktiskt taget alla kärlväxters förekomster inom stora delar av samarbetsområdet och på nästan alla holmar. Av de då påträffade drygt 600 kärlväxtarterna är väldigt många betesberoende. De har minskat i antal och en del hotar att försvinna från området till följd av att betesgången minskat.

Det gigantiska arbete, som utfördes under gångna decennier, ger idag en solid grund för både floraskydd och skötsel av värdbiotoper. Målet för skyddet av nationalparkens flora är att inom parken bevara hela den artmångfald som rådde inom samarbetsområdet under perioden 1920–1950. Arterna bevaras i livskraftiga populationer så att en gynnsamma skyddsnivå bibehålls eller höjs. Emedan vissa växtarter redan hunnit försvinna från nationalparken eller dess samarbetsområde är det, med beaktande av återskapande av en gynnsam skyddsnivå och naturlig mångfald, motiverat att återbörda dem till noggrant utvalda platser. En stor del av dessa arter kan man bevara genom att förverkliga planerade åtgärder

för bevarande av orörd natur samt skötsel av vårdbiotoper. Denna verksamhet bidrar också till att bevara variationer inom arterna när t.ex. en av igenväxning hotad växt flyttas till ett lämpligt ställe inom nationalparken.

Denna form av genbanksverksamhet har påbörjats på Mälhamn i Nagu. För flyttandet av fridlysta växter har man erhållit tillstånd av Sydvästra Finlands miljöcentral. Till Mälhamn har tills vidare främst flyttats sådana arter som försvunnit från samarbetsområdet (t.ex. solvända) eller är hotade inom parken (t.ex. hagtorn och vildapel).

Sedan 1970-talet har man igen inventerat kärlväxtfloran inom parken. Isynnerhet har man följt upp utrotningshotade växter. På 1990-talet har även svampar, mossor, lavar och i någon mån också växtlighet på havsbotten inventerats.

Forskningsresultaten används också för att utarbeta informationsmaterial och bidrar härigenom till ökad kunskap om områdets flora såväl för den vanliga besökaren som för skolelever och studerande. Härigenom förbättras förutsättningarna för naturskyddet.

7.3 Faunaskydd

Under senare år har grundliga inventeringar utförts gällande flere djurgrupper i Skärgårdshavets nationalpark, vilka ökat kunskapen om faunan. Inventeringarna har framförallt gällt: landmollusker (sniglar och snäckor), insekter, spindlar, fiskar, fåglar, fladdermöss och småäggdjur.

Fågelfaunan är för närvarande bäst känd. Man känner till att det regelbundet häckade 122 fågelarter under början av 1990-talet inom samarbetsområdet. Under de gångna två decennierna har artantalet bibehållits på samma nivå, men vissa arter har försvunnit och andra dykt upp i stället. Särskilt oroväckande är läget för silltrut, skräntärna, tordmule och tobisgrissla. Fågelarter som blivit vanligare är knölsvan, ejder, gråtrut, havstrut, grågås, havsörn, korp och kråka.

I parken har man med säkerhet påträffat 24 däggdjur. Av dem är uttern så gott som utrotad i området. Bestånden av gräsäl och vikare håller på att repa sig och åtminstone gräsälen håller på att återvända till hela samarbetsområdet. Sedan 1993 har man på vissa avgränsade områden undersökt minkens inverkan på fågellivet. Det förefaller som om dess frånvaro i betydande grad ökat faunans mångfald.

Forststyrelsen handhar vinterutfodringen av havsörn i nationalparken och i skärgården norr om denna. Verksamheten omfattar också inventeringar av den häckande havsörnspopulationen samt byggandet av konstgjorda bon. Återinförandet av utter har påbörjats i och med att tre uttrar inplanterats. Inplanteringsverksamheten har man för avsikt att fortsätta i den mån djur finns att tillgå. Inplanteringen av denna hotade art är motiverad i och med att nedgången av halten miljögifter i Östersjön förbättrar utterns livsbetingelser, på samma sätt som

för sälarna. En naturlig invandring till områden därifrån uttern försvann på 1960- och 1970-talen skulle ta väldigt länge.

8 GUIDNING OCH INFORMATION

Ändamålet med guidningsverksamheten är att väcka besökarnas intresse för naturskydd i allmänhet och för Skärgårdshavets natur, historia och kultur i synnerhet. Stor vikt fästs likaså vid frågor som hänför sig till skyddet av Östersjön. Att kanalisera nationalparkens användning för turism och rekreation hör likaså till guidningsverksamhetens viktigaste uppgifter. Dessutom försöker man upplysa besökarna om de bestämmelser som gäller både i nationalparken och i skärgården över lag, samt om skärgårdens traditioner. Att informera om service och sevärdheter hör också till guidningsverksamheten.

I Skärgårdshavets nationalpark förverkligas ovannämnda mål framför allt genom att utveckla formerna för undervisning för skolelever. Detta beaktas särskilt i naturumens verksamhet. Forststyrelsen satsar på att utveckla samarbete med skolorna bl.a. genom att med en betydande insats aktivt medverka i den verksamhet som bedrivs inom ramen för Skärgårdshavets naturskola. Utvecklingen av guidningsverksamheten främjas även genom samarbete med skärgårdens guideföreningar och företag som arrangerar naturresor. På detta sätt försöker man uppnå en heltäckande upplysningsverksamhet. Vid utvecklande av samarbetet spelar även Skärgårdshavets biosfärområde en viktig roll.

Nationalparken behöver ökade resurser för att utveckla informations- och guidningsverksamheten samt för att upprätthålla och uppdatera det nuvarande informationsmaterialet.

Det finns tre olika slag av informationsplatser: naturum, informationsstugor och informationspunkter. I anslutning till dessa finns ofta naturstigar. Dessutom kan mindre informationstavlor sättas upp i besökshamnar, i närheten av förbindelsebåtarnas bryggor och liknande platser där det rör sig mycket folk.

År 1993 uppskattades det att antalet besökare var ca. 61 000, besökarna i naturumet inberäknade. Ca 95% av besökarna kommer under de tre sommar-månaderna. Besökarantalen varierar olika år beroende på sommarens väderförhållanden. Varma somrar med svaga vindar medför ett stort antal båtturister i den yttre skärgården och ett mindre antal i naturumet.

8.1 Naturum

År 1993 färdigställdes Blåmusslans naturum i Kasnäs, Dragsfjärd. Därtill kan ett annat naturum byggas i närheten av nationalparken i Korpoström i Korpo. Erfarenheterna av Blåmusslans naturum visar att en sevärdhet av detta slag i skärningspunkten mellan landsvägs- och vattenförbindelser, nära nationalparkens kärnområden, är av stor betydelse för turistnäringen i hela kommunen och t.o.m.

i flera kommuner. Blåmusslans naturum blev med sina ca 26 000 besökare på årsnivå genast Kimitoöns viktigaste turistmål, som bidrog till utvecklingen av många andra privata turistprojekt med sikte på en bärkraftig utveckling av skärgården. Korpoströms naturum kommer utan tvivel att få en liknande effekt för turistnäringen i den västra skärgården.

Förverkligandet av naturumet i Korpoström beror lång på läget med Forststyrelsens allmänna resurser för naturskydd (storleken på budgetfinansieringen). Å andra sidan påverkas möjligheterna att förverkliga projektet av i vilken mån man kan uppbringa utomstående finansiering för att täcka såväl byggnads- som underhållskostnaderna.

I Korpoström har Forststyrelsen en lämplig tomt till förfogande. Den befintliga, över 60 år gamla byggnaden, är inte renoveringsduglig för ändamålet. Byggnaden används nu som verkstad och förråd. Om naturumet förverkligas river man byggnaden. Man skulle då bygga nya verkstads- och förrådsutrymmen för att ersätta de gamla.

Temat för Korpoströms naturum är bevarandet av värdbiotoper. Målet för detta naturum är också att mer fördomsfritt än tidigare kombinera turistaktiviteter i andras regi, särskilt naturturism, med Forststyrelsens guidningsverksamhet. Även här satsar man på att integrera naturumens verksamhet med skolundervisningen. Förverkligandet av dessa idéer förutsätter ett fungerande samarbete mellan flere olika instanser.

8.2 Informationstugor

I Skärgårdshavets nationalpark finns det informationstugor på Berghamn i Nagu samt på Bengtskär i Dragsfjärd. Planeringen av en informationstuga på Jurmo i Korpo har startats och avsikten är att projektet skall vara färdigt 1997.

Informationstugorna är mindre än naturumen. I en informationstuga kan man vanligen presentera bara ett enda tema eller ett fåtal växlande teman utöver allmänt material om parken. Till informationstugor försöker man i första hand få gamla byggnader som restaureras pietetsfullt för ändamålet. Med hänsyn till lokala omständigheter måste man i vissa fall gå in för nybyggande. På grund av de långa avstånden är det naturligt att många informationstugor samtidigt utrustas med inkvarteringsutrymmen för forskare och parkens anställda.

Nya informationstugor kommer att anläggas på följande platser i Skärgårdshavets nationalpark:

- på Utö i Korpo, eventuellt som ett gemensamt projekt tillsammans med andra myndigheter
- i Nagu, på Kråkskär, Lökholm, restaurering av ett gammalt torp

För Forststyrelsen har man även presenterat planer på anläggande av ett "naturkapell" i nationalparken. Det är frågan om ett utställningsutrymme för

konst. Från parkens synvinkel kan man jämföra det med en informationstuga. Naturkapell kan byggas i utkanten av någon by med hjälp av utomstående finansiering. Ett avtal om dess skötsel och användning sluts med finansiären. I detta skede är det inte möjligt att specificera närmare var naturkapellet skall förläggas. En detaljplan om naturkapellet görs före närmare planering och verkställande.

Informationstugorna finns utmärkta i bilaga 5. 1(3).

8.3 Informationspunkter

I Skärgårdshavets nationalpark finns informationspunkter på Stora Hästö och Konungskär i Korpo, på Boskär i Nagu samt på Yxskär och Högland i Dragsfjärd. Även vid naturumet Blåmusslan finns en naturstig. Informationspunkterna utvecklas och uppdateras efter behov.

För information ute i det fria anläggs lätta konstruktioner, såsom informationstavlur i en eller flere delar och naturstigar i anslutning till dessa. En plats med en dylik utrustning kallas nationalparkens informationspunkt. I anslutning till informationspunkterna kan man även, vid behov, bygga s.k. lätt serviceutrustning. Informationspunkterna byggs på platser där det finns sevärdheter. Platsen skall tåla slitage och även i övriga avseenden vara lämplig för presentation av skärgårdens natur och kultur.

Nya informationspunkter anläggs på följande platser:

- på lövängsområdet på Jungfruskär i Houtskär
- i Korpo på Björkö mellan Byviken och Insjön
- i Nagu på Kappalholm, Nötö
- på Holma byland i Dragsfjärd

Enstaka informationstavlur kan vid behov sättas upp i besökshamnar för båttrafiken ut mot södra Skärgårdshavet. Bättre information ordnas också i Nagu gästhamn. Information om nationalparken ges även vid andra informationspunkter i skärgården.

Informationspunkterna finns utmärkta i bilaga 5. 1(3).

8.4 Skärgårdshavets naturskola

En viktig uppgift för nationalparkerna är att fungera som undervisningsobjekt. Detta är extra viktigt i fråga om Skärgårdshavet som har åtskilliga natur- och kulturmotiv att bjuda på. Undervisningen kan riktas såväl till skolelever som till vuxna. Att ordna själva undervisningen hör dock inte till Forststyrelsens uppgifter.

Naturskol- och lägerskoleverksamhet står i samklang med målen för nationalparkens upplysnings- och guidningsverksamhet. En skola av detta slag kan med fördel inrymmas t.ex. i en gammal gård på en byholme som omfattar flera ekonomibyggnader. Byggnaderna bör restaureras så att de kan användas för undervisning, inkvartering och bespisning. Sommartid kan utrymmena användas som kursplats för vuxen- och familjeundervisning. För närvarande har nationalparken inga lämpliga områden eller byggnader för detta ändamål.

Sedan 1994 har Skärgårdshavets naturskola varit verksam i Nagu. I början utvecklades skolans verksamhet som ett projekt inom Nagu kommun. Naturskolan har befast sin ställning och visat sig fylla ett behov. Sedan 1997 är Forststyrelsen tillsammans med tre kommuner delägare i Ab Skärgårdshavets naturskola. Aktiebolaget sprider information om nationalparken, dess natur och historia. Naturskolan kan i framtiden, mera än hittills, nyttjas för att ge information om bl. a. de nyaste forskningsresultaten åt skolelever och studerande. Forststyrelsen kan även utnyttja det kunnande naturskolans personal har för informations- och guidningsverksamhet i nationalparken. Naturskolan köper i stor utsträckning tjänster av företagarna på området.

8.5 Annan guidningsverksamhet som hänför sig till nationalparken

En del av sevärdheterna i nationalparken kan försees med små informationsskyltar vilka berättar om objektet. Informationsskyltar kan sättas upp vid fornminnen, gamla byggnader, naturobjekt o.dyl. Parkens gränser utmärks i terrängen med gränsskyltar. Vid stigar och vägar som leder till parken försees gränsskyltarna med en karta över parken samt med parkens ordningsstadga. Liknande tavlor kan sättas upp även i de naturhamnar som inte har annan information.

Sommartid är guider verksamma på flera olika platser i nationalparken. Förutom vid Blåmusslans naturum finns guider även på Berghamn i Nagu samt på Utö och Jurmo i Korpo. På Bengtskär i Dragsfjärd arbetar guider som anställda av Åbo universitet. Forststyrelsen har i samråd med guideklubbarna i Pargas och på Kimitoön utbildat skärgårdens frilansguider för guidning i nationalparken. Dessa guider har hand om guidningen av avgiftsbelagda båtutflykter.

Om Skärgårdshavets nationalpark utges en standardbroschyr som uppdateras vartannat år. Broschyren innehåller en tydlig karta samt grundläggande fakta om parken, dess sevärdheter och hur man kommer dit. Vidare ger Forststyrelsen ut en utfärdsbroschyr med aktuell information om sommarens utbud.

Som ett led i arbetet med att sprida information om nationalparken, har Forststyrelsen givit ut en bok "Utö – samhället längst ute" vars upplaga är så gott som utsåld. Som bäst utarbetas en annan bok om Jurmo bys historia och sedvänjor. Den utkommer under de närmaste åren. Dessutom finns det behov av en handbok om hela nationalparken med information om sevärdheterna på området. Det

finns också efterfrågan på trycksaker som redogör för parkens fauna och flora. Sådana trycksaker ges ut i den mån resurserna det medger.

Skärgårdshavets nationalpark finns utmärkt på många kartor. Däremot saknas den fortfarande på det officiella sjökortet som ges ut av sjöfartsverket. Detta missförhållande försöker man rätta till.

8.6 Gränsmärkningen

Nationalparkens gränser märks ut på det sätt som natuskyddslagens 21§ förutsätter. På öarnas stränder är gränsen markerad med Forststyrelsens emblem tillsammans med den tvåspråkiga texten "Nationalpark – Kansallispuisto". På vattenområden markeras gränserna inte i terrängen, endast på kartorna. Begränsningsområdena märks ut med informationstavlor som anger vilka tider det är förbjudet att stiga i land och vistas på området. På begränsningsområdena används likadana tavlor som på de övriga naturskyddsområdena i skärgården.

8.7 Informationsverksamheten

En nationalpark, är inte bara ett naturskyddsområde, utan också en allmän natursevärdhet vart man kanaliserar besökare inom ramen för parkens bärkraft. Detta förutsätter i sin tur effektiv information som gör nationalparken känd. Forststyrelsen deltar med ett rimlig insats i reklamföringen för turismen i skärgården, gärna i samråd med kommunerna och de lokala turistföretagarna.

Delegationen för Skärgårdshavet och dess nationalparksutskott spelar en viktig roll för samarbetet och informationen. Denna kanal gör det möjligt att förmedla information och synpunkter mellan Forststyrelsen, ortsbefolkningen och myndigheterna. Delegationen har länge arbetat för att få till stånd en guidebok för grundrenovering av gamla skärgårdshus. Manuskriptet för boken är färdigt. Forststyrelsen strävar på olika sätt till att öka informationsspridningen om nationalparkens verksamhet och dess utveckling till befolkningen inom samarbetsområdet.

9 SERVICEUTRUSTNING

Parkens sevärdhetsområden förses med serviceutrustning (se tabell 1 och i bilaga 5. 1(3)). Genom att noga överväga placeringen av serviceutrustning kan man påverka hur besökarna rör sig i nationalparken. Detta är ett sätt att skona naturen på populära platser var det rör sig mycket människor.

9.1 Principerna för byggandet

Gamla lokal- eller kulturhistoriskt värdefulla byggnader underhålls och restaureras även i den mån resurserna det medger. Vid renovering av gamla bygg-

nader strävar man till att använda traditionella material och arbetsmetoder. Vid nybyggen fäster man speciell vikt vid byggnaden smälter väl in i den befintliga bebyggda miljön och landskapet. Forststyrelsen tar i mån av möjlighet del i renoivering av gamla fiskekojor även på privat mark i den yttre skärgården för att rädda dessa gamla kulturminnesmärken.

Forststyrelsen bär, i egenskap av den myndighet som förvaltar Skärgårdshavets nationalpark, sitt ansvar för att bevara skärgården levande. Forststyrelsen bidrar till detta genom alltid när detta är möjligt, anlita lokal arbetskraft och lokala företagares tjänster.

9.2 Båtfarleder och hamnar

För nationalparken öppnas inga nya farleder. De båtfarleder som leder till informationsplatserna och andra servicepunkter kan vid behov märkas ut på kartor och i terrängen endast med hjälp av enkla enslinjer.

För att underlätta förtöjningen av båtar i utfärdshamnarna kan man förse strandklipporna med angöringstappar eller andra anordningar. Detsamma gäller de stränder som parkens anställda ofta använder vid utförandet av underhålls- och övervakningsuppgifter. I vissa fall kan det vara nödvändigt att avlägsna mindre grynnor för att man skall kunna undvika skador på båtarna vid lågvatten. Sådana muddringsarbeten får dock inte medföra olägenheter för naturskyddet.

Man försöker begränsa antalet fasta bryggor till ett minimum. Erfarenheten har dock visat att det i vissa fall kan behövas en skyddad brygga för trygg transport av bl.a. boskap, hö, löv, ved och byggnadsmaterial till eller från lövängsöarna. Bryggor kan också göra det lättare för båtresenärer att stifta bekantskap med öarna. Av kulturlandskapsöarna har Jungfruskär i Houtskär tillgång till försvarsmaktens brygga och på Boskär i Nagu har en egen brygga anlagts. En ny brygga anläggs eventuellt också på Mälhamn och Kråkskär i Nagu samt på Högländ och Yxskär i Dragsfjärd. Innan projektet startas är det dock viktigt att behovet av en brygga övervägs noga, liksom också dess placering och dimensionering.

Skärgårdshavets nationalparks båtar ligger förtöjda dels vid en privat brygga i Korpoström, Korpo, dels vid egna bryggplatser i Kasnäs båthamn i Dragsfjärd. I Korpoström är Forststyrelsens stora båtar vid bryggan utsatta för blåst och vägsvall från passerande båtar. Korpoström behöver därför en mer skyddad brygga där det även är enklare att lasta båtarna.

9.3 Vägar och stigar

I och med nationalparkens läge i den yttre skärgården är egentliga vägar ovanliga. Med stöd av 2 § förordningen om nationalparken anses därför bara anlägg-

ning av stigar möjligt. Enligt 4 § i samma förordning kan befintliga vägar och farleder underhållas.

I parken behövs vägar endast i byarna. I byarna kan vägar anläggas också genom parkområdet förutsatt att man får i förordningens 6 § avsett tillstånd av miljöministeriet för detta. Om vägar dras genom parken skall de anläggas så att de smälter in i landskapet och medför minsta möjliga skada för naturen.

Stigar anläggs främst i anslutning till informationsenheterna och utrustas ofta som naturstigar. På branta ställen kan trappor anläggas. Om en stig går över försumpad mark eller bergsklyftor kan spångar eller små broar anläggas på dessa ställen för att göra stigen framkomligare. Stigar kan också göras framkomligare med andra små konstruktioner.

9.4 Lätt serviceutrustning

Med lätt serviceutrustning avses i allmänhet bord och bänkar, plats för lägereld, brunn, toalett och soptunna. På vissa ställen finns också telefon. Man undviker att placera sopkärl i utfärdshamnar, för att inte uppmuntra resenärer att lämna sopor efter sig. Serviceutrustningen placeras vid informationsstugorna samt enligt övervägande vid tältningsplatser och informationspunkter.

9.5 Tältningsplatser

Behovet av lägerplatser där man kan slå upp tält är störst vid nationalparkens sevärdheter och i de delar av nationalparken som ligger nära vägar samt på de byholmar som förbindelsebåtarna trafikerar. Under de senaste åren har dessutom det kraftigt ökade intresset för paddling med havskanoter medfört större efterfrågan på enkla tältningsplatser som lämpar sig för kanotister. Dessa platser bör ligga i lä och ha låglänta stränder som kanoterna kan dras upp på, samt plan terräng som är lämplig att slå upp tält på. På dessa lägerplatser behövs inte nödvändigtvis eldstad eller avträde. Behovet av toalett kommer att följas vid de nya tältningsplatserna. Var användningen av tältningsplatser är stor, byggs komposterande toaletter.

Tältningsplatserna på Konungskär i Korpo och Moringharun på Jurmo samt på Högland och Yxskär i Dragsfjärd kommer att utvecklas från sin nuvarande nivå. Nya lägerplatser öppnas för allmänheten vid informationspunkterna på Nölstö i Houtskär, på Stora Hästö och Björkö i Korpo samt på Berghamn, på Kappalholm och Kråkskär i Nagu. Dessutom anläggs lägerplatser i Korpo på Långlandet i Aspö by, Sundskär i Utö by och på Små Sundskär i Österskär, på Dalskär i Nagu Gullkrona och Bodö i Nagu, Nötö samt Sandvik i Högsåra och Sandö i Ölmos by. Tältningsplatserna märks ut tydligt i terrängen och på informationstavlor i parken. En lägerplats kan indras om tältlivet är till förfång för parkens syften och övriga verksamhet.

9.6 Inkvarteringsbyggnader

I nationalparken finns för närvarande bara två öppna ödestugor Konungskärs ödestuga på Kalgarholm i Korpo och Gärskärs fiskestuga på Vänö i Dragsfjärd.

Båda bibehålls som ödestugor och restaureras vid behov i gammal stil. Inga restriktioner kommer att sättas upp för användningen av ödestugorna så länge den allmänna användningen av dem inte vållar störningar. Farstun av Konungskärs ödestuga fungerar också som en informationstuga.

Parken har inte planer på att uppföra nya ödestugor. Gamla sommarbostäder eller fiskestugor som eventuellt förvärvas till parken kan bevaras och sättas i skick för att användas som ödestugor.

9.7 Byggnader som betjänar förvaltningen

Utöver Blåmusslans naturum kan därtill ett naturum byggas i Korpoström i Korpo och i anslutning till detta även en ny verkstad och ett lager, för att ersätta de utrymmen som finns i nuvarande gamla byggnad, vilken rivs.

Ärenden som hänför sig till förvaltningen av Skärgårdshavets nationalpark sköts på Skärgårdshavets parkrevirs byrå som sorterar under Sydkustens parkområde inom Forststyrelsen. Byrån arbetar för närvarande i tillfälliga lokaler i Korpo kyrkoby. Samma byrå sköter också underhållet och övervakningen av många andra inom parkreviret befintliga naturskyddsområden och områden som förvärvats för naturskyddsändamål. Nya skyddsområden kommer sannolikt att inrättas under de närmaste åren. Det är därför inte motiverat att närmare precisera framtida placering av parkrevirets kontor eller dess användning inom ramen för denna stomplan.

I juli 1996 hade Skärgårdshavets parkrevir nio fast anställda, av vilka sju personer i Korpo. Dessutom hade byrån ett antal tillfälliga medarbetare i arbetsavtalsförhållande.

I samband med markförvärv har parken fått ett stort antal byggnader som kan användas för inkvartering av bl.a. anställda, forskare eller gäster. Tabell 5 består av en förteckning från juli 1996 över byggnader som hör till parken och som lämpar sig för inkvartering eller informationsändamål.

Forststyrelsen har rätt att riva gamla byggnader som förvärvats, sälja byggnaderna för borttransport eller rusta upp dem. Principen är att Forststyrelsen relativt snart, efter det att den fått gamla byggnader i sin besittning, försöker avgöra byggnadernas öde. En byggnad kan istandsättas för nationalparkens räkning eller uthyras för ändamål som är förenliga med nationalparkens syften. På byggnader som skall bevaras utförs vid behov genast förberedande reparationer så att deras skick inte försämras. Byggnader som skall tas i användning repareras också med det snaraste.

Tabell 5. Byggnader som eventuellt lämpar sig för inkvartering eller information i Skärgårdshavets nationalpark, juli 1996. I tabellen upptas inte lador, avträden, båtskjul eller andra ekonomibygnader.

Plats	Typ av byggnaden	Förvärv
Korpo		
Björkö, byland	Sommarstuga	Köpt år 1987
Kalgarholm, Konungskär	Ödestuga ²	Köpt år 1973
Korpoström ¹	Förråd	Köpt år 1989
Österskär, Små Sundskär	bastu	Köpt år 1983
Nagu		
Berghamn, Västerby	Liten gård ²	Köpt år 1986
	Övervakningsstuga	Byggt år 1988
Lökholm, Kråkskär	Liten gård ^{2, 3}	Köpt år 1995
	Bastu ³	Köpt år 1995
Nötö, byland	Boningshus	Köpt år 1988
Nötö, Kappalholm	Sommarstuga	Köpt år 1996
	Bastu	Köpt år 1996
Trunsö, Kalkskär	Fiskestuga ²	Köpt år 1990
	Kesäasunto ³	Köpt år 1990
Dragsfjärd		
Högsåra, byland	Lotsstation ²	Överläten år 1996
Kasnäs ¹	Naturum	Byggt år 1993
	Hall och inkvarteringsrum	Köpt år 1990
Vänö, Gärskär	Ödestuga ²	Köpt år 1994
Ölmos, Hamnholmen	Sommarstuga	Köpt år 1995

1) Lägenheten finns utanför den egentliga nationalparken

2) Hus med kulturhistoriskt värde

3) Försäljaren hade nyttjanderätt kvar ännu i juli 1996

Nationalparken har i detta nu inte behov av andra nybyggnadsprojekt än byggnader som betjänar informationsverksamheten och skötsel av värdbiotoper. Dessa planer beskrivs närmare i kap. 8 Guidning och information och kap. 6 Naturskydd och bevarande av historiska objekt. Största delen av behovet av olika slags inkvarteringsutrymmen kommer sannolikt att tillgodoses med hjälp av gamla byggnader, som vid markförvärv kommer i parkens besittning. Under de närmaste åren torde nationalparken därför ha gott om projekt för reparation och ombyggnad av gamla fastigheter.

10 NYTTJANDE AV NATUREN

Vad beträffar nyttjandet av nationalparkens naturtillgångar iakttas principerna för bärkraftig användning av naturen och de principer som för övrigt gäller i fråga om naturskyddsområden. Förordningen om Skärgårdshavets nationalpark definierar noga de naturtillgångar som får utnyttjas i parken. Dessa är fisk, vilt, bär, svamp, betesmarker, vinterfoder för boskap samt ved. På grund av nationalparkens karaktär har detta nyttjande styrts så att parkens syfte inte äventyras och så att de som är bosatta inom samarbetsområdet ges företräde framom andra.

Eftersom Skärgårdshavets fiskbestånd, för de flesta arters vidkommande, är i ständig rörelse och eftersom fiskbeståndet manipulerats relativt mycket genom fiskplantering, hänför sig behovet av att reglera fisket, enligt nu tillgängliga uppgifter, närmast till att förebygga att eventuella andra olägenheter som fisket kan medföra för andra parkbesökare eller naturen i övrigt. I princip kan även regionalt överdimensionerat fiske någon gång förekomma i skärgården.

För jaktens vidkommande kan man däremot tydligare än i fråga om fisket urskilja ett behov att skydda vissa områden och vissa arter av viltbestånd. Det är därför viktigt att viltstammarnas naturliga fortplantningsförmåga och genetiska mångfald bibehålls. Nationalparkens viltbestånd får inte utsättas för större tryck än viltbestånden i nationalparkens omgivning. I Finlands nationalparker är jakt vanligen förbjudet, men bl.a. i Skärgårdshavets nationalpark har man velat ge utskärnsborna fortsatt möjlighet att nyttja naturen på detta traditionella sätt.

I Skärgårdshavets nationalpark finns tre områden, där fiske och jakt begränsas i högre grad än annorstädes på grund av naturskydd eller forskning. Skäriråsen i Nagu Trunsö har varit ett privat skyddsområde med relativt stränga bestämmelser sedan år 1968 och 1990 blev området en del av nationalparken. Området används också som ett referensområde för forskning. På detta område idkas inget fiske eller jakt, ej heller på de ytter kobbarna i Sandholm och Borstö som ligger öster om Skäriråsen. På klackarna och vattenområdet runt Utö Grimsörar är jakt och fiske förbjudet på grund av salskydd. Vistelseförbudet gäller året runt.

Den södra skärgården i Korpo Brunskär kommer också så småningom att utvecklas till ett referensområde för forskning. Området används redan nu som en del av ett nordiskt nätverk för uppföljning av fiskbestånden runt Österjökusterna. Därför tillåts där yrkes- och husbehovsfiske endast i begränsad omfattning.

Vid försäljning av mark till staten har en del säljare förbehållit sig vissa rättigheter till fiske, jakt, vedtagning m.m. Dessa rättigheter respekteras och är inte belagda med avgift. I syfte att underlätta övervakningen brukar man träffa närmare överenskommelser om användningen av dessa rättigheter med Forststyrelsen. I fråga om fiske eller jakt bör rättsinnehavaren, för att underlätta övervakningen, medta Forststyrelsens skriftliga tillstånd och fiskare bör använda Forststyrelsens redskapsmärken. Eventuell överlåtelse av ved eller boskapsfoder sker enligt Forststyrelsens anvisningar.

Tillstånd till fiske, jakt och annan användning av nationalparkens områden söks hos Forststyrelsen genom Skärgårdshavets parkrevirs byrå. Förutom ortsbefolkningen och andra som fått tillstånd att använda parken har myndigheterna rätt att använda parkområdena i enlighet med stadgandena i 3–4 § förordningen om Skärgårdshavets nationalpark.

Tabell 6 visar statistik om tillstånd som beviljats i Skärgårdshavets nationalpark. Statistiken ger en uppfattning om situationen för fiske- och jakttillstånd som för närvarande är rätt stabil. Yrkesfiske förekommer på alla övriga vattenområden utom vattnen kring Kopparholm och Trunsö i Nagu. Tillstånd till rekreativfiske har tillsvidare sålts bara till Kalgarholms och Stora Hästö vattenområden i Korpo.

Tabell 6. Av Forststyrelsen 1994 och 1995 beviljade resp. avslagna tillstånd till fiske och jakt inom Skärgårdshavets nationalpark.

Typ av tillstånd	År 1995 gäl- lande	År 1995 inte beviljat	År 1994 gäl- lande	År 1994 inte beviljat
Yrkesfiske	5	–	5	1
Husbehovsfiske	9	–	11	–
Rekreativfiske	17	–	22	–
Fiske för forsk- ningsändamål	1	–	2	–
Vårskytte	41	–	42	–
Småviltsjakt	1	–	7	–
Jakt av hjortdjur	5	–	9	1
Sammanlagt	79	0	98	2

10.1 Fiske

Nationalparken har 19 986 ha egna vattenområden (per 31.7.1996) allmänna vattenområden icke inberäknade. Med stöd av förordningen om Skärgårdshavets nationalpark (1123/94) kan yrkesfiske, husbehovs- och rekreativfiske samt fiske som hänför sig till forskning eller undervisning bedrivas i nationalparken. Fisketillstånden är avgiftsbelagda. Enligt 14§ i naturvårdslagen är det tillåtet att meta och pilka i nationalparken utan särskilt tillstånd. Dessutom har kommuninvånarna enligt 8 § lagen om om fiske fri rätt att bedriva fångst av nors, strömming och vassbuk i yttre skärgården eller på öppna fjärdar. Med länsvisa fiskekort är det möjligt att fiska med ett spö (ändringen av lag om fiske 1045/96) också på nationalparkens vattenområden. Dock gäller nationalparkens begränsningsområden också dem som fiskar på något av de ovannämnda sätt då man inte behöver tillstånd av vattenägare.

Yrkesfiske går framom andra former av fiske. En del vattenområden kan dock samtidigt användas för både yrkes- och husbehovsfiske eller yrkes- och rekreationsfiske. Yrkesfiskare kan beviljas långfristiga tillstånd. Tillstånd till yrkesfiske beviljas i första hand yrkesfiskare som är bosatta i den kommun vattenområdet i fråga ligger.

Fisketillstånd kan också beviljas Forststyrelsens anställda samt Statens fiskeriläroanstalt, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet och andra organisationer som bedriver forskning och undervisning inom fiskerinäringen.

Ur tabell 7 framgår vilka former av fiske som är tillåtna på respektive vattenområde. Tillstånd till rekreationsfiske beviljas bara på sådana områden där även öarna hör till parken. På begränsningsområdena får man inte idka rekreationsfiske. Lokala researrangörer kan beviljas särskilda tillstånd till rekreationsfiske. Förutom på parkrevirets byrå kan tillstånd till rekreationsfiske säljas i naturumen, i affärer eller liknande samt på Forststyrelsens övriga servicepunkter.

Tabell 7. Olika former av fiske på vattenområdena inom Skärgårdshavets nationalpark. Tabellen upptar inte fiskesätt som hänför sig till forskning eller undervisning. I tabellen saknas också nationalparkens allmänna vattenområden för vilka gäller separata stadganden i lagen om fiske.

Kommun och vattenområde	Form av fiske som är möjlig på respektive vattenområde
Korpo	
Brunskär, södra delen	Begränsat yrkes- och husbehovsfiske
Stora Hästö	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Västerö	Yrkes- och husbehovsfiske
Kalgarholm, Konungskär	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Utö, Grimsörarna	Inget fiske alls
Österskär, Pattonkär	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Små Sundskär	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Nagu	
Kopparholm, Mjotike	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Killskär	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Trunsö och Sandholms yttre del och Borstö Mastbådan	Inget fiske alls
Dragsfjärd	
Storfallan, Högländ	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Högsåra, Norstö	Yrkes-, husbehovs- och rekreationsfiske
Gåsholm	Yrkes- och husbehovsfiske
Vikland	Yrkes- och husbehovsfiske

I fisketillståndet specificeras det område, den tidsperiod och de fångstredskap som tillståndet gäller. Vid beviljandet av tillståndet är det viktigt att bedöma i hur stor utsträckning rekreations- och husbehovsfisket påverkar yrkesfisket på samma område. Tillstånd till fiske för husbehov beviljas i första hand för personer som inte har tillgång till andra fiskevatten. Forststyrelsen kan utöva sin rätt till prövning när den fattar beslut om hur många tillstånd och fångstenheter som kan beviljas inom samma område. Vattenområden kan också avstängas från fiske, om detta anses nödvändigt.

10.2 Jakt

Enligt 4§ förordningen om Skärgårdshavets nationalpark kan Forststyrelsen bevilja jakttillstånd i nationalparken åt personer som är fast bosatta i byar som helt eller delvis ligger inom samarbetsområdet för Skärgårdshavets nationalpark. Rätten att bedriva jakt inom nationalparken är på ovan beskrivna sätt begränsad till den fåtaliga ortsbefolkningen och jakten är därför avgiftsfri.

Följande jaktformer är på särskilda villkor tillåtna i nationalparken: hjortdjursjakt, sjöfågeljakt förutom gäss, övrig småviltsjakt. Sälarna är fridlysta i nationalparken. Forststyrelsen kan bevilja tillstånd att decimera antalet individer av en särskild djurart vars antal har blivit för stort eller som förorsakar oskäligt stora olägenheter för den övriga naturen. Forststyrelsen ansvarar dock för organisering av dylik decimering. Forststyrelsen kan enligt prövning även låta bli att bevilja jaktlov på vissa områden eller vissa arter.

I tillståndet specificeras de områden och de arter tillståndet gäller. Också övriga bestämmelser angående jakten kan utfärdas i tillståndet. Rapportering om bytet säsongen innan är en förutsättning för att tillståndet skall förnyas. Tillståndet kan vara i kraft för flera år om förutsättningarna för erhållandet av tillstånd kvarstår.

Vårskytte och placering av vårskytteplatser planeras tillsammans med de lokala jaktföreningarna. Forststyrelsen befullmäktar jaktföreningarna att anhålla om placering av skytteplatser på ifrågakvarande skär. Fullmakterna är tidsbundna och gäller endast omnämnda platser. Efter att viltvårdsdirektivet har godkänt platserna kan Forststyrelsen i egenskap av markägare bevilja jaktlov på vårskytteplatserna.

Jakten på hjortdjur planeras tillsammans med de lokala jaktföreningarna så att de fyller de bestämmelser som finns för jakten i nationalparken. Jakten kan tillåtas även på begränsningsområden under förbudstiden om detta inte nämnvärt stör den övriga naturen eller parkens egen verksamhet.

10.3 Bete

Ännu på 1940- och 1950-talet fanns det på varje gård, också i den yttre skärgården, boskap som betade på holmarna. I takt med att befolkningen minskade, minskade också betesgången och det traditionella öppna landskapet i den yttre skärgården började växa igen. Många växter, svampar och ryggradslösa djur för vilka betet varit till nytta, blev samtidigt sällsyntare. För att de gångna decenniernas och seklernas gamla kulturlandskap skall bevaras, åtminstone i någon del av skärgården, är det viktigt att bibehålla bete i Skärgårdshavets nationalpark.

År 1995 nyttjades 293 ha av den produktiva betesmarken i nationalparken. Där betade 70 kor och ca. 200 får. Det är skärgårdsbornas boskap som på nationalparkens försorg varje år transporteras ut till holmarna på bete. Forststyrelsen har också ingått arrendekontrakt om betesrätt med vissa boskapsuppfödare, för att dessa skall kunna anhålla om lantbrukets specialmiljöstöd för vården av kulturlandskap. Forststyrelsen uppstår inga avgifter för bete, eftersom denna verksamhet är en viktig del av skötseln av värdbiotoper. Genom regelbundna uppföljningar undersöker man kontinuerligt betets inverkan på markerna.

10.4 Ved och vinterfoder för boskap

Skötseln av lövängar och andra kulturlandskap ger ofta mera ved, hö och lövkärvar än det går åt i nationalparken. De produkter som uppkommit vid skötseln av värdbiotoper kan då enligt 4 § i förordningen om Skärgårdshavets nationalpark av Forststyrelsen på villkor som den finner skäligen överlåtas för husbehovsbruk till andra skärgårdsbor som behöver dem. Forststyrelsen bistår i mån av möjlighet vid transporter.

10.5 Bär- och svampplockning samt bärgning av drivved

Enligt 2 § i förordningen om Skärgårdshavets nationalpark är det tillåtet att plocka bär och matsvamp i nationalparken. Endast på begränsningsområdena är det förbjudet under den tid då begränsningen gäller.

Bestämmelserna om parken förbjuder inte bärgning av drivved på stränderna. På begränsningsområdena krävs dock tillstånd av Forststyrelsen under de perioder då det är förbjudet att vistas där. Huvudregeln är att det är förbjudet att använda motorfordon på land vid bärgning av drivved på stränderna. Detta på grund av de spår som uppkommer i terrängen.

10.6 Användning av allmänna vattenområden i nationalparken

I Skärgårdshavets södra och västra delar finns det allmänna vattenområden (men inte markområden) som är belägna inom nationalparkens samarbetsområde. Dessa vattenområden tillhör, liksom också havsbotten, nationalparken. Om fisket här stadgas det särskilt i 6 § i lagen om fiske.

10.7 Företagsverksamhet

Privata företag kan få tillstånd att använda eller arrendera sådana byggnader, marker eller vattenområden som hör till nationalparken, om detta är motiverat med beaktande av lokalbefolkningens utkomstmöjligheter eller för att upprätthålla deras traditionella livsformer. Företräde ges sådana personer, som bor i skärgården eller som planerar att bosätta sig där permanent.

I arrendekontraktet kan intas villkor som gäller miljövården. Företagsverksamheten bör stå i samklang med nationalparkens målsättningar. På grund av den tilltagande eutrofieringen av havet får fiskodlingsanstalter inte anläggas i nationalparken.

Forststyrelsen kan ingå arrendeavtal också med förening, företag eller motsvarande, vars verksamhet är anknuten till forskning, naturintresse eller undervisning. Då är strävar man till att åtminstone en del av arrendet skall ha formen av arbetsinsats, talkoarbete eller tjänster i stället för ersättning i penningform. Tillstånd och arrenderätt beviljas av Forststyrelsen.

10.8 Övrig användning

Det är förbjudet att använda motorfordon i terrängen utanför vägarna i nationalparken förutom i samband med åtgärder för skötseln av själva nationalparken.

Om ägaren till någon grannlägenhet vill transportera virke eller andra varor via ett område som hör till nationalparken och åtgärden förutsätter bruk av maskiner eller uppförande av konstruktioner, måste han inhämta tillstånd hos markägaren, dvs. Forststyrelsen ifall inte rätten är fastställd genom servitut. Detta gäller även personer som önskar få en hamnplats på ett område som hör till parken samt genomfartsväg från hamnen till sitt eget område.

11 FÖRVALTNING

11.1 Personal

Skärgårdshavets parkrevir som lyder under Forststyrelsen hade den 31 juli 1996 nio fulltids- och helårsanställda arbetstagare: en parkchef, en specialplanerare, en byråsekreterare, en parkförvaltare, två parkmästare, två servicemän och en chefsguide.

Dessutom har parkreviret årligen ett stort antal anställda i tidsbundna avtalsförhållanden. År 1995 fanns det bland servicemännen och guiderna 17 personer med tidsbundna avtal och deras sammanlagda insats utgjorde 87 arbetsmånader. Övervakningen av områdena sköttes av 3 övervakare på arvodesbasis. Med forsknings- och inventeringsuppgifter arbetade dessutom 23 personer med olika långa konsult- eller anställningsavtal och deras sammanlagda arbetsinsats utgjorde minst 50 månadsverken. Genom frivilliginsatser utfördes år 1995 26 arbetsmånader, närmast arbeten som hänförde sig till skötsel av värdbiotoper.

Trots att även andra naturskyddsområden hör till parkrevirets verksamhetsområde användes största delen av den ovannämnda arbetsinsatsen på ca 21 personer till uppgifter inom Skärgårdshavets nationalpark. För närvarande ser det dock ut som om arbetsinsatsen för parkrevirets anställda och övriga resurser, i framtiden skulle behövas allt mer för underhåll av andra naturskyddsområden.

Inom nationalparken behövs ökade satsningar framför allt på information samt på uppdatering och produktion av nytt informationsmaterial. När nationalparken får ökade resurser för underhåll av värdbiotoper genom Life-fonden, kommer det också att behövas fler anställda för att utföra arbetena under åren 1997-99. Dessutom behövs fler deltidsanställda övervakare, framför allt på sommaren och hösten.

11.2 Materiel

Skärgårdshavets nationalpark är ett mycket vidsträckt område. Avståndet mellan parkens västligaste delar i Houtskär och dess östligaste delar i Dragsfjärd är över 100 km. De yttersta kobbarna ligger över 40 km från närmaste landsväg.

Parkens anställda företar nästan dagligen långa arbetsresor över vidsträckta fjärdar, ofta i hård sjögång. Det är därför viktigt att nationalparken har tillräckligt stora, säkra och snabbgående båtar till förfogande. Småbåtssäsongen är också lång, från april till december, och vattnen är ställvis svärnavigerade.

Skärgårdshavets parkrevir har för närvarande tre större arbetsbåtar till sitt förfogande (2 st av typ Kulkuri 34 och 1 st av typ Kulkuri 31). I synnerhet den större båttypen är idealisk för förhållandena i yttre skärgården. Vid öppet vatten används båtarna så gott som dagligen av de arbetslag som sköter underhållet och övervakningen av parken. På grund av den intensiva användningen av båtarna

är det skäl att vara beredd på stigande underhållskostnader för båtarna och även på förnyande av båtparken efter uppskattningsvis drygt tio år i drift.

Förutom ovannämnda båtar har parken också snabbgående båtar av mindre modell. Parkens övervakare, och ibland även andra anställda, använder sina egna båtar. Transporttjänster köps för större persontransporter (särskilt vid s.k. talkoarbete) och för kreaturstransporter. Den mindre båtparken förnyas likaså efter hand som båtarnas eller motorernas livslängd går ut.

Vintertid behövs snöskotrar med släde för både person- och materialtransporter. För transporter under menföre har parkreviret en lätt luftkuddefarkost till sitt förfogande. Sommartid sköts mindre transporter på öarna med fyrhjulingar. Vidare finns fyra slättermaskiner. För landsvägstrafik finns en paketbil med öppet flak. Materielen förnyas efter hand som det är nödvändigt.

12 FORSKNING OCH UNDERVISNING

12.1 Nationalparkens egna behov

Vid planeringen av underhållet och övervakningen av samt informationen om nationalparken behövs hela tiden ökad kännedom om naturen och områdets historia. Forsknings- och inventeringsprojekt som följer förändringarna i naturen behövs likaså. Det är också viktigt att resultaten av underhållsätgarderna följs upp.

Skärgårdshavets nationalpark har hittills utforskats rätt grundligt. De rapporter vilka blivit klara under de senaste åren har publicerats bland Forststyrelsens naturskyddspublikationer i seria A. Områdets sydvästliga läge och mycket omväxlande habitat har skänkt dess natur en ovanligt stor mångfald och rikedom. Som ett resultat av omfattande forskning och områdets biologiska mångfald hade man fram till slutet av 1996 påträffat 122 utrotningshotade växt-, svamp- resp. djurarter i parken. Detta är veterligen det största antalet sådana arter som någonsin påträffats inom ett och samma naturskyddsområde i Finland. Skillnaden i förhållande till övriga nationalparker är betydande, särskilt om artantalet ställs i relation till landarealen.

Forskningen kring sällsynta och utrotningshotade växter och djur är av största vikt. Man kan bäst värna om sällsynta och utrotningshotade arter om man har tillgång till fakta som baserar sig på forskning. Uppgifter som baserar sig på forskning är nödvändiga för att kunna bestämma vilka igenvuxna vårdbiotoper man skall restaurera och vilka man skall lämna för att utvecklas mot naturtillstånd. Forskningsdata behövs också när det gäller att planera hur man skall organisera övervakningen av djur som behöver ostörd miljö. Med tillstånd av Sydvästra Finlands miljöcentral har nationalparken startat en genbanksverksamhet i gällande arter inom samarbetsområdet vilka löper risk för att utrotas eller för övrigt är sällsynta. Det är meningen att man i framtiden skall fortsätta denna verksamhet samt utveckla den ytterligare.

På initiativ av nationalparken har böcker om lokalhistoria redan givits ut eller kommer att ges ut: om Berghamn i Nagu samt om Utö och Jurmo i Korpo. Den arkeologiska basinventeringen av samarbetsområdet blir efter fyra års arbete färdig 1997. Man har för avsikt att fortsätta med de lokala projekten samt med mer omfattande projekt som gäller hela samarbetsområdets historia.

12.2 Andra myndigheters forskningsarbete

Högskolorna, framför allt Åbo Akademi, Åbo universitet och Helsingfors universitet bedriver forskning på södra Skärgårdshavet. Dessutom har ett antal andra myndigheter pågående forskningsprojekt på området (Finlands miljöcentral, Sydvästra Finlands miljöcentral, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, Meteorologiska institutet).

Samarbetet med dessa myndigheter och inrättningar innebär i praktiken att nationalparken medverkar i gemensamma forskningsprojekt, ger planeringshjälp som baserar sig på kännedom om lokala förhållanden samt hjälper till med transporter och inkvartering. Parken stöder också för sin del Jurmo fågelstation. Lokaler för stationen kommer att inrättas i anslutning till den informationsstuga som planeras på Jurmo.

12.3 Undervisning och lägerverksamhet

Högskolorna använder områden som hör till nationalparken som undervisningsobjekt. År 1996 fick över 30 skolklasser stifta bekantskap med nationalparken inom ramen för Skärgårdshavets naturskola. Forststyrelsen är med som delägare i det aktiebolag som driver naturskolan. Nationalparken försöker i mån av möjlighet stödja denna verksamhet. Man kommer så fort som möjligt att försöka finna en lämplig fastighet för naturskolan inom nationalparken. Man har också inlett samarbete med de lokala högstadieskolorna (Korpo, Nagu, Dalsbruk) för att göra nationalparken känd. Erfarenheterna är goda och verksamheten kommer att vidareutvecklas.

Världsnaturfondens Finlands avdelning har sedan 1970-talet ordnat läger för frivilliga på öar som hör till parken, framför allt på Boskär och Mälhamn i Nagu. Egentliga-Finlands naturskyddsdistrikt har sedan 1989, tillsammans med Forststyrelsen, arrangerat talkoläger på Jungfruskär i Houtskär. Numera samarbetar nationalparken även med många andra organisationer när det gäller att ordna dessa talkoläger. År 1995 utfördes 554 dagsverken parkunderhåll genom frivilliga insatser. På detta sätt kan man på kort tid sköta t.ex. höbärgningen på parkens ängar och därigenom spara in på kostnaderna samt därtill höja lägerdeltagarnas miljömedvetande.

13 SAMARBETSPROJEKT OCH SAMARBETSPARTNERS

13.1 Samarbetsprojekt

Forststyrelsen samarbetar gärna med myndigheter, företag och organisationer i skärgården alltid när detta kan främja syftet med Skärgårdshavets nationalpark. Forststyrelsen söker också finansiering utifrån för att främja nationalparkens verksamhet. I januari 1997 startas ett projekt för återställande av nationalparkens värdbiotoper. Hälften av projektets kostnader kommer av Europeiska Unionens Life-fond.

Forststyrelsen är med i en miljöinformationspunkt i Nagu. Det är ett samarbetsprojekt mellan sex olika organisationer och den har fått 5b-understöd, en finansieringsform vilken är avsedda för utvecklandet av landsbygden. Forststyrelsen försöker för egen del finna utomstående finansiering och medverka i inhemska och internationella projekt som på något sätt gäller nationalparken, t.ex. projekt som hänför sig till naturskydd, lokalhistoria, turism, naturundervisning eller forskning.

13.2 Skärgårdshavets biosfärområde

Skärgårdshavets biosfärområde inrättades av Unesco i januari 1994. Biosfärområdets uppgift är att främja en bärkraftig utveckling samt främja och samordna forskning av förhållandet mellan människan och naturen. Nationalparken utgör biosfärområdets kärna. Forststyrelsen och Sydvästra Finlands miljöcentral har tecknat ett avtal om finansieringen av biosfärområdets verksamhet under en treårsperiod som går ut hösten 1998. Man försöker trygga biosfärområdets verksamhet även därefter. Biosfärområdets byrå är belägen i Nagu kyrkoby.

Biosfärområdet har stor betydelse för Skärgårdshavets nationalpark i många avseenden. Biosfärområdet främjar forskningen inom nationalparken och samarbetsområdet som också gagnar bl.a. parkens skötsel och dess informationsverksamhet. Biosfärområdet försöker dessutom organisera samarbete och ordna finansiering för många sådana projekt för hållbar utveckling som indirekt påverkar nationalparken. Inom biosfärområdet planeras och genomförs många projekt i samråd med områdets kommuner, företag, organisationer, forskningsinstitut, myndigheter och privatpersoner. Därigenom ger biosfärområdet nationalparken ökad kontaktyta med invånarna i respektive kommuner.

13.3 Myndigheter

Kommunerna hör till nationalparkens viktigaste samarbetspartner. Kommunerna kan på många sätt underlätta projekt för utveckling av parken, t.ex. när det gäller att erhålla tillräckliga anslag eller att främja byggnadsprojekt. Möjligheterna att utveckla nationalparken kan också tryggas genom kommunernas del-

generalplaner för strandområdena. Å andra sidan kan nationalparken ha stor betydelse för att främja turistfrämen i de mindre kommunerna.

Delegationen för Skärgårdshavet och dess nationalparksutskott utgör en central samarbetspart i nationalparkens verksamhet. I dessa organ är parkens verksamhet och utveckling föremål för mångsidig behandling. Många av delegationens initiativ har lett till konkreta åtgärder.

Egentliga Finlands förbund har energiskt arbetat för utvecklingen av nationalparken, bl.a. genom landskapets utvecklingsplan och intressebevakning via riksdagen.

Sydvästra Finlands miljöcentral svarar bl.a. för förvärv av mark som införlivas med nationalparken. Egentliga Finlands lantmäteribyrå har hand om lantmäteriförrättningarna i parken.

I frågor som gäller övervakningen av nationalparken samarbetar Forststyrelsen med polisen och sjöbevakningen. Dessutom deltar parkens båtar vid behov i sjöräddningsuppdrag. Med brandmyndigheterna samarbetar nationalparken inom oljebekämpning.

Parken samarbetar med fiskerienheten vid Åbo landsbygdsnäringsdistrikt i frågor som gäller underhåll av fiskevatten, fiskeriforskning och reglering av fisket. Med Egentliga Finlands viltvårdsdistrikt har man samarbete i frågor som gäller jakt och viltvård.

Med Skärgårdshavets sjöfartsdistrikt bedrivs samarbete bl.a. på Utö där verkets byggnader är belägna på nationalparkens mark.

Statens fastighetsverk svarar för underhållet av Blåmusslans naturum.

Försvarsmakten är en annan viktig samarbetspart. Nationalparken och Åbo Kustregemente är rägrannar på Utö i Korpo och på Jungfruskär i Houtskär. På Öro i Dragsfjärd har man startat ett gemensamt projekt för att inventera öns naturförhållanden. Man har också samarbetat i frågan om skötseln av lövängarna på Jungfruskär och nationalparken har där kunnat underhålla värdbiotoper även på försvarsmaktens område. I fråga om underhållet och användningen av Jungfruskär har samarbetet med försvarsmakten varit särskilt viktigt. I synnerhet under menföre har Forststyrelsen fått transporthjälp av kustregementet. Parkens anställda medverkar också i övervakningen av de militära skyddsområdena på södra Skärgårdshavet.

13.4 Organisationer och andra samfund

Skärgårdshavets utvecklingscentral som nyligen inrättats satsar bl.a. på turistfrämjande. Samarbetetsmöjligheter finns när det gäller att utveckla naturturismen.

Åbolands fiskarförbunds sakkunskap utnyttjas i arbetet på att organisera fisket inom nationalparken samt i frågor som hänför sig till underhållet av fiskevattnen. I angelägenheter som gäller organiseringen av jakt och viltvård rådfrågas de lokala jaktvårdsföreningarna och jaktföreningarna. Vad avfallsservicen beträffar samarbetar Forststyrelsen med Håll skärgården ren rf som har hand om avfallsservicen inom samarbetsområdet för nationalparken. Detta minskar avsevärt behovet av Forststyrelsens egna insatser för sophantering.

Hembygdsföreningarna inom nationalparkens verksamhetsområde är viktiga samarbetspartner vid kulturhistoriska inventeringar samt vid planeringen av informationsverksamheten.

Många båt- och segelsällskap samt deras takorganisationer, Finlands motorbåtsförbund och Finlands seglarförbund, fyller en viktig funktion i arbetet med att upplysa besökarna om parkens verksamhet.

14 PLANER SOM FASTSTÄLLS SEPARAT

Den underhålls- och dispositionsplan som nämns i 5 § förordningen om Skärgårdshavets nationalpark består av denna stomplan samt detaljplaner som uppgörs separat. Stomplanen fastställs av miljöministeriet.

Följande sex detaljplaner har uppgjorts för Skärgårdshavets nationalpark:

- Högland i Dragsfjärd 1988
- Yxskär i Dragsfjärd 1988
- Boskär i Nagu 1988, kompletterad 1991
- Mälhamn i Nagu 1995
- Konungskär i Korpo 1988, komplettering 1991
- Stora Hä'stö i Korpo 1988
- anläggningsplaner och preliminära planer för naturum

De år 1988 uppgjorda detaljplanerna betjänade närmast planeringen av byggnadsverk för information. Samtidigt anvisade de riktlinjerna för värdbiotopernas skötsel på respektive holme. Vad beträffar byggnadsverk är planerna så gott som förverkligade. Däremot har inte alla värdbiotoper på dessa öar ännu röjts. Planen för Mälhamn i Nagu är mycket grundligare än sina föregångare och dess syfte är att figurvis bestämma de skötselarbeten som skall utföras på värdbiotoperna.

För nationalparken kommer man, under de närmaste åren, att uppgöra detaljplaner som främjar skötseln av värdbiotoperna. Bland de första som torde fär-

digställas är planerna för Jungfruskär i Houtskär, Kählö i Korpo, Berghamn och Kråkskär i Nagu. För de mindre värbiotopsobjekten uppgörs endast åtgärdsplaner vilka förtydligar denna stomplan.

Följande detaljplaner fastställs av Forststyrelsen:

- projektplaner för naturstugor och naturum
- större skötselplaner för värdbiotoper
- planer för återställande av områden i naturtillstånd
- större planer gällande grundrenoveringsprojekt

Vidare utfärdar Forststyrelsen en ordningsstadga för parken sedan stomplanen fastställts av miljöministeriet. I andra avseenden iakttas övriga planeringsdirektiv som utfärdats av Forststyrelsen.

Saaristomeren kansallispuistoon kuuluvat alueet 31.7.1996

Områden som hör till Skärgårdshavets nationalpark 31.7.1996

Kansallispuistoon kuuluvat sekä tilaan Saaristomeren kansallispuisto Rno 2:1 liitetyt tilat että sellaiset tilat, jotka on hankittu valtiolle, mutta joita ei jostakin syystä ole vielä virallisesti liitetty kansallispuistotilaan. Kansallispuistoon kuuluvien yleisten vesialueiden pinta-alatietoja ei ole käytettävissä.

Till nationalparken hör både områden vilka hör till lägenheten Skärgårdshavets nationalpark RN:o 2:1 och de nya områden som av olika anledning inte ännu har införlivats med lägenheten. Arealuppgifter av de allmänna vattenområden som hör till nationalparken står inte till förfogande.

Kunta By	Kylä tai kiinteistöyksikkö Kommun eller fastighetsenhet	Maapinta-ala, ha Landareal, ha	Vesipinta-ala, ha Vattenareal, ha
Houtskari/ Houtskär	Hyppeis	33,26	
	Valtion metsämaa	40,40	
	Statens skogsmark		
	Yleiset alueet Allmänna områden		..
Korppoo/Korpo	Aspö	65,44	
	Jurmo	146,84	
	Kalgarholm	6,07	
	Utö	0,54	
	Österskär	38,79	
	Valtion metsämaa	701,42	6837,02
	Statens skogsmark Yleiset alueet Allmänna områden		..
Nauvo/Nagu	Berghamn	1,00	
	Borstö	0,2	500
	Gullkrona	23,91	
	Kopparholm	18,98	2041,56
	Lökholm	23,43	
	Nötö	29,31	
	Sandholm	26,13	
	Trunsö		263,85
	Valtion metsämaa	544,24	6115,86
	Statens skogsmark Yleiset alueet Allmänna områden		..
Dragsfjärd	Holma	13,45	
	Högsåra	3,82	
	Vänö	112,16	
	Ölmos	1,72	
	Valtion metsämaa	501,11	1808,00
	Statens skogsmark		
	Yleiset alueet Allmänna områden		..
Yhteensä, ha Sammanlagt, ha		2 332,17	19 986,64

Runkosuunnitelman investointikustannukset rakennusinvestointien osalta

Byggnadsinvesteringskostnader för verkställande av stomplanen

Kohde/Objekt	1997 1 000 mk	1998 1 000 mk	1999 1 000 mk	2000 1 000 mk	Yhteensä/Totalt 1 000 mk
Jurmon luontotupa ¹ Jurmo informationstuga ¹	560	400			960
Laituri Högländiin Brygga i Högländ		20			20
Kräkskärin torpan korjaus Renovering av Kräkskärs torp			300		300
Lato Mälhamniin Lada på Mälhamn		30			30
Korpoströmin laituri Brygga i Korpoström			300		300
Korpoströmin luonto- keskus ² Korpoströms naturrum ²				3 000	3 000
Rakennusten vuosikor- jaukset Årlig reparation av hus	50	70	80	70	270
Maasto-opasteiden vuo- sikorjaukset Årlig reparation av in- formationspunkter	20	20	30	30	100
Yhteensä/Totalt	630	540	710	3 100	4 980

- 1) Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 1 000 000 mk ilman näyttelykuluja. Aloitettu v. 1996/Projektet har påbörjats år 1996. Totalkostnaderna är 1 000 000 mk utan utsällningar.
- 2) Metsähallituksen osuudeksi on oletettu noin puolet kokonaiskuluista. Arvio on alustava eikä sisällä näyttelyn kustannuksia./ Dessa siffror omfattar Forststyrelsens andel, dvs ungefär hälften av alla kostnader. Summorna är preliminära och utan utställningskostnaderna.

Saaristomeren kansallispuiston rajoitusosat Begränsningsområden i Skärgårdshavets nationalpark

Nimet peruskartan mukaan.
Namnen enligt grundkartan.

Alue Begränsningsområde	Kylä By	Luodot ja saaret Holmar och skär	Rajoitusten luonne Begränsningens karaktär
Korppoo/Korpo 1. Aspön ja Brunskärin rajoitusosa/ Aspö och Brunskärsbegränsnings- område	Aspö	Tordmulkläpparna Vitlandet Flakaskärs grunden Pölsan Pölskläppen Skjulkläppen Köpmanskären Laxgrunden Portkläpparna Fränukläpparna Stackskär Stackskärs harun Rödharu	Maihinnousukielto 1.4.-31.7./ Landstigningsförbud 1.4.-31.7.
	Brunskär	Södra Rönnharu Södra Fjärdsjär Fjärdsjärns kobben Skorvskär Rödsjär Moringharu Stenkläppen Södra Vithar Västerkläppen Svartkläppen Svartkläpp kobben Ståtbådan Vällingsjär Mörgrundet Disken Måsgrundet Gäddskallen Vidkobben Tiströnkobben Stockkläppen Slagören	

2. Västerön rajoitusosa/ Västerö begränsnings- område	Brunskär	Västerö	Maihinnousukielto 1.4.–31.7./ Landstigningsförbud 1.4.–31.7.
3. Jurmon ja Utön rajoi- tusosa/Jurmo och Utö begränsningsområde	Jurmo	Jurmon kyläsaaren län- sipää/Västradeln av hemlandet	Liikkumiskielto 1.4.–31.7. merkittyjen polkujen ulkopuolella/ Förbud at vistas utanför utmärkta stigar 1.4.–31.7.
	Utö	Estrevlarna Ömsarsten Skalmören Gaddarna Sanden Örskär Örskärs ören Gropskär Innerlandet Grimsörarna	Maihinnousukielto 1.4.–31.7./ Landstigningsförbud 1.4.–31.7. Ympäri vuoden maihinnousu- ja vesialueella liikkumiskielto/ Landstigningsförbud och förbud at vistas på vattenområdet året om
Nauvo 4. Ädön rajoitusosa/ Ädö begränsningsområde	Berghamn	Lillön Hundskär Brändön Klöttret Långön Långö kobben Matmoran Hummelkläpparna Askskär Askskärskläpparna Lederskär Granskär Granskärs harun	Maihinnousukielto 1.4.–31.7./ Landstigningsförbud 1.4.–31.7.
5. Gullkronan rajoi- tusosa/ Gullkrona begränsning- sområde	Gullkrona	Vitharuna Rödharu	Maihinnousukielto 1.4.–31.7./ Landstigningsförbud 1.4.–31.7.
6. Sandskärin rajoi- tusosa/ Sandskär begränsning- sområde	Lökholm	Sandskär	Maihinnousukielto 1.4.–31.7./ Landstigningsförbud 1.4.–31.7.

7. Trunsön, Sandholmin
ja Borstön rajoitusosa/
Trunsö, Sandholms och
Borstö begränsnings-
område

Trunsö

Borgen
Långskär
Glasaskär
Storskär
Kalkskär
Lilla Kalkskär
Vitskär
Egelskär
Bosskär
Alskär
Hamnkläppen
Grabbaskläppen
Löskär
Sumpskär
Svensör
Molnkobben
Gölsören
Stenkläppen
Långören
Bredkläppen
Garpharu
Sundskär
Sprängharu
Skitun
Svartklobben
Petkobben
Rysskläppen
Lilla Stubbskär
Stubbskärs kobborna
Härbärgskläppen
Stora Stubbskär
Vitningen
Gråkläppen
Gråkläpp grynorna
Släta Måsskär
Pattakläpp
Rosinahällarna
Storsör
Smedskären
Namnlösan
Gadden
Skeppsbådarna
Storharun
Lillharun
Fallbådan
Knivlägnarna
Korslägnarna

**Ympäri vuoden mairinnousu- ja
vesialueella liikkumiskielto/
Landstigningsförbud och förbud
at vistas på vattenområdet året om**

	Sandholm	Stora Ljuskobben Ståtbådan Sandören Stora Salskär Lilla Salskär Salskärs kläpparna Kummelskären Ådskär Tärskläppen Gälören Grisselborgen Gudinggrund Kalskär Svartbåda Sivalskär Långskär Laxkobben Labbskär Stenskär Labbharu Lotan Blälägnan Ålbåda Klovgadd Klovgadd bådan Mastbåda	
	Borstö		
Dragsfjärd 8. Ölmosin rajoitusosa/ Ölmos begränsnings- område	Ölmos	Norrgrunden Södergrunden Kälkklobb Sandskär Tallören	Maihinnousukielto 1.4.–31.7./ Landstigningsförbud 1.4.–31.7.

Inventoinnit ja muu kirjallisuus Inventeringar och annan litteratur

Tutkimusraportteja, selvityksiä ja artikkeleja Forskningsrapporter, utredningar och artiklar

- Bergbom, G. & Bergbom, K. 1987: Befolkning och ägoförhållanden i södra Skärgårdshavet 1954–1986. – Käsikirjoitus.
- Borg, P., Lindgren, L., Ratilainen, T. & Stjernberg, T. 1976: Saaristomeren kansallispuisto. – Suomen Akatemian rahoittaman projektin julkaisematon käsikirjoitus, Metsähallitus, Helsinki. n. 600 s.
- Borg, P., Lindgren, L. & Stjernberg, T. 1976: Saaristokansallispuistojen ongelmia. – Terra 88:24–30.
- Clayhills, T. & Rinne, V. 1992: Saaristomeren kansallispuiston hiekkasaarten hyönteislajisto (kovakuoriaiset, luteet, muurahaiset ja suorasiipiset) ja uhanalaiset lajit v. 1991. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 13 s.
- Eklund, O. 1921–1946: Julkaisemattomia Saaristomeren kasvistoa koskevia muistiinpanoja. – Helsingin Yliopiston kasvitieteen laitos, Helsinki.
- Eklund, O. 1931: Über die Ursachen der regionalen Verteilung der Schärenflora Südwest-Finnlands. Eine Kausalitätsanalyse mit besonderer Berücksichtigung der Pflanzenwelt in den Kirchenspielen Korpo und Houtskär. – Acta Botanica Fennica 8.
- 1958: Die Gefässpflanzenflora beiderseits Skifter im Schärenarchipel Südwestfinnlands. – Bidr. Känned. Finl. Natur och Folk 101.
- Haapala, S., Lindgren, L. & Syrjänen, K. 1994: Metsäomenapuun, oratuomen, orapihlajien, kalliotuhkapensaana ja orapaatsaman esiintymät ja nykytila Saaristomeren kansallispuistossa. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo.
- Hinneri, S., Laine, U., Lempiäinen, T., Puolasmaa, A. & Rautiainen, V.-P. 1986: Utön saariston kasvistomuutokset 1900-luvulla. – Lutukka 2:99–105.
- Hintsanen, M.-L., Lindgren, L. & Ormio, H. 1976: Kulttuurimaisema ja kansallispuisto. – Terra 88:14–20.
- Högmander, J. 1995. Saaristomeren kansallispuisto – tuhansien saarien valtakunta yhä vielä rakenteilla. – Merikarhujen vuosikirja 1995, Helsinki.

- Högmander, J., Stjernberg, T., Ekblom, H. & Koivusaari, J. 1994: Merikotkien esiintyminen Suomen rannikoiden ja saaristojen ruokintapaikoilla talvella 1992–93. Talvikotkat-projektin väliraportti 27.2.94. – Moniste, Maailman Luonnon Säätiö, Helsinki.
- Karessuo, A. 1984: Korppoon Lohm-Gullskär-alueen metaforfoosi petrografian ja mineraalien koostumuksen perusteella. – Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopiston geologian laitos, Helsinki.
- Karlin, A. 1981: Saaristomeren kansallispuisto. Valtiolle ostettujen saarten linnusto- ja eläimistöselvitys. Osa I. – Metsähallitus SU 4 nro 20.
- Karlin, A. & Valta, M. 1982: Saaristomeren kansallispuisto. Valtiolle ostettujen saarten linnusto- ja eläimistöselvitys. Osa II. – Metsähallitus SU 4 nro 38.
- Kiviainesten käyttöselvitys 1980. Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1981.
- Lemmetyinen, R. 1980: Vesi- ja lokkilintujen kannanmuutoksista Gullkronan selällä, Turun saaristossa vuosina 1948–77. – Suomen Riista 28:42–48.
- Lindgren, L. 1970: Skärgårdsmiljön – får vi behålla den? – Nordenskiöld-samfundets tidskrift XXX.
- 1975: Saaristomeren pysyvät koeruudut 1975. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo.
  - 1975: Saaristomeren kansallispuistosuunnitelma. – Suomen Luonto 34:219–225.
  - 1980: Saaristomeren kansallispuisto. Valtiolle ostettujen saarten perusinventointi 2. – Metsähallitus SU 4 nro 9. 57 s.
  - & Stjernberg, T. 1986: Saaristomeren kansallispuisto. – WSOY, Porvoo. 143 s.
- Lindgren, U. & Lindgren, L. 1967: Anmärkningsvärda växtfynd i Ab Hitis 1962–1966. – Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 43.
- Miettinen, M. 1995: Pilkkasiiven sekä muiden vesilintujen kanta ja poikueiden menestyminen Saaristomeren ulkosaaristossa 1992. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 50. 29 s.
- 1995: Nisäkkäiden esiintyminen Saaristomeren kansallispuiston yhteistointialueella. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo.

- 1996: Saaristomeren kansallispuiston eteläosan ja eteläisen Selkämeren pesimälinnusto 1993. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 59. 42 s.
  - , Stjernberg, T. & Högmander, J. 1997: Pesimälinnusto Saaristomeren kansallispuistossa ja sen yhteistoiminta-alueella 1970- ja 1990-lukujen alussa. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 68. 104 s.
- Mäkinen, A. 1986: Saaristomeren kansallispuiston matkailuselvitys. – Käsikirjoitus, Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Niemi, R. 1992: Boskärin (Nauvo) ja Jungfruskärin (Houtskari) Oribatidipunkit. Raportti kuuluu osana Selkärangattomien eläinten kartoitusprojektiin Houtskarin Jungfruskärissä ja Nauvon Boskärissä 1990. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 11 s.
- Nieminen, M. 1993: Saaristomeren kansallispuiston alueelta 1992 havaitut harvinaiset ja uhanalaiset perhoslajit. – Muistio, Helsingin yliopisto. 4 s.
- Nieminen, M. 1996: Metapopulation dynamics of Moths. – Academic dissertation. Department of Ecology and Systematics, University of Helsinki, Helsinki. 109 s.
- Nikkilä, P. & Nikkilä, P. 1987: Skärgårdshavets byggnadsinventering 1986. – Käsikirjoitus. Ympäristöministeriö, museovirasto. 15 s.
- Perttula, P. 1992: Lounaisen Saaristomeren uhanalaiset kasvit. – Moniste, Metsähallitus. 86 s. +liitteet I-III.
- Olsoni, B. 1920-1950: Hiitisten alueen kasvistoa koskeva julkaisematon aineisto. – Helsingin yliopiston kasvitieteen laitos, Helsinki.
- Puolasmaa, A., Rautiainen, V.-P. & Syrjänen, K. 1991: Korppoon Jurmon uhanalaisten kasvilajien suojelu- ja hoitosuunnitelmat. – Moniste, Turun yliopisto, biologian laitos, Kasvimuseo ja kasvitieteen osasto, Turku.
- Rautiainen, V.-P. & Laine, U. 1989: Varsinais-Suomen uhanalaiset kasvit. – Varsinais-Suomen seutukaavaliitto, Turku. 111 s.
- Rinne, V. (toim.) 1992: Selkärangattomien eläinten kartoitus Houtskarin Jungfruskärissä ja Nauvon Boskärissä 1990. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 25 s.
- 1992: Nauvon Nötön hyönteislajistosta 1992. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 12 s.

- & Clayhills, T. 1992: Saaristomeren kansallispuiston Berghamnin Västerbyn, Nötön Killingholmin ja Vänön Yxskärin luteet, kaskaat, suorasiipiset, verkkosiipiset ja kovakuoriaiset 1989–1992 – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 7 s.
  - Clayhills, T. & Koponen, S. 1993: Saaristomeren kansallispuiston hiekasaaret ja kedot 1993. Hyönteis- ja hämähäkkilajistosta. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 12 s.
  - Clayhills, T. & Koponen, S. 1994: Saaristomeren kansallispuiston eräiden lehtosaarten hyönteisistä ja hämähäkeistä 1994. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 24 s.
  - Clayhills, T. & Koponen, S. 1995: Korppoon Jurmon selkärangattomista eläimistä 1995. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 25 s.
- Routio, I. 1995: Maanilviäiskartoitus Saaristomeren puistoryhmän alueella. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo.
- Skult, H. 1955: Fären och växtvärlden. – *Finlands Natur* 14:6–12.
- 1956: Skogsbotaniska studier i Skärgårdshavet med speciell hänsyn till förhållandena i Korpo utskär. – *Acta Botanica Fennica* 57.
  - 1960: Om kärlväxtfloran i Korpo, Brunskär, en utskärsarkipelag. – *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 76.
- Stjernberg, T., Lindgren, L. & Cygnel, M. 1974: Naturinventering inom glesbygden i Dragsfjärd.
- Syrjänen, K. 1994: Meriotakilokki (*Salsola kali ssp. kali*) Korppoon Jurmossa. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 51. 49 s.
- 1994: Saaristomeren kansallispuiston uhanalaiset sammaleet. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 30 s.
  - 1994: Saaristomeren kansallispuiston uhanalaiset jäkälät. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 18 s.
- Tenovuo, J. & Tenovuo, O. 1979: Dragsfjärdin Vänö – lintuparatiisi eteläisellä Saaristomerellä. – *Lintumies* 14:170–176.
- Vauras, J. 1992: Saaristomeren kansallispuistosta vuonna 1992 tavatut sienilajit. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 17 s.

- 1994: Saaristomeren kansallispuistosta ja sen yhteistoiminta-alueelta vuonna 1993 tavatut sienilajit. – Käsikirjoitus, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Nauvo. 55 s.

***Saaristomeren kansallispuistoa koskevia suunnitelmia
Planer angående Skärgårdshavets nationalpark***

Saaristomeren kansallispuiston suunnitteluryhmä 1987. – Komiteanmietintö 1987:25.

Saaristomeren kansallispuistotoimikunta 1976. – Komiteanmietintö 1976:8.

Forststyrelsen 1990: Stomplan för Skärgårdshavets nationalpark. – Forststyrelsen SU4 102

Vuoden 1979 Saaristomeritoimikunnan mietintö. – Komiteanmietintö 35/1981.

Eklund, O. 1941: Naturskydd i Åbolands skärgård. – Finlands Natur 1.

Häyrinen, U. & Linkola, M. 1966: Puuttuvat ja puutteelliset kansallispuistomme. – Suomen Luonto 25.

Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö – Komiteanmietintö 1976:88. 199 s.

Metsähallitus 1991: Saaristomeren kansallispuiston järjestyssääntö. 1991. Moniste, Metsähallitus.

Olsoni, B. 1942: Naturskydd i Östra Skärgårdshavet. – Finlands Natur 2.

Paavolainen, E.-P. 1966: Ulkosaaristo ja luonnonsuojelu. – Suomen Luonto 25.

Muu kirjallisuus
Annan litteratur

Atlas över Skärgårds-Finland 1960. – Nordensköldsamfundet i Finland.

Borg, P. 1983: Luonnon ja maisemanhoidon opas. – WSOY, Porvoo. 163 s.

Dahl, K. 1987: I Skärgårdshavet. – Förlaget Frederika Ab.

Keränen, S., Rautavaara, A., Hario, M., Helle, E. & Lindgren, L. 1983: Saariston elämää. – Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy, Helsinki. 160 s.

Lindgren, L. & Stjernberg, T. 1987: Saaristomeren kansallipuisto. WSOY, Porvoo.

Metsävuori, E. 1988: Saaristomerta pinnan päältä ja vähän altakin. Turun Sanomat, Turku.

Skärgård i omvandling. Nordenskiöldsamfundet i Finland 1974. Söderström & C:o Förlag Ab.

Skärgårdsboken. Nordenskiöldsamfundet i Finland 1948.

Valta, M. & Karlin, A. 1982: Saaristomeri – luonto ja ihminen. – Otava, Helsinki. 159 s.

Varsinais-Suomen seutukaavaliitto 1986: Varsinais-Suomen vahvistettuja seutukaavoja.

Zilliacus, B. 1974: Ulkosaaristossa. WSOY, Porvoo. 251 s.

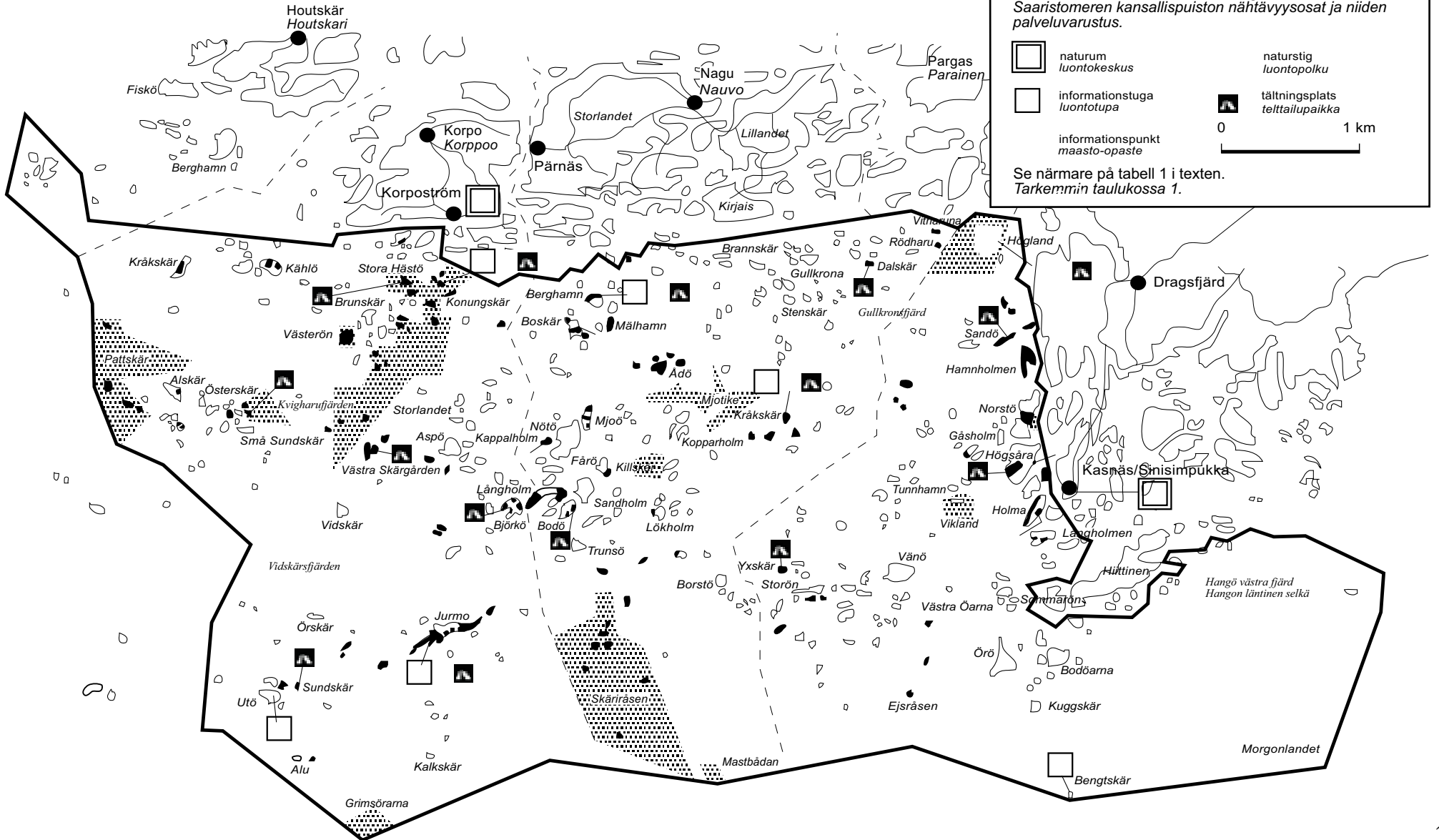
Skärgårdshavets nationalpark - Saaristomeren kansallispuisto

Karta 1 - Kartta 1

Sevärdhetsområden inom Skärgårdshavetsnationalpark
och därtill hörande serviceutrustning.
Saaristomeren kansallispuiston nähtävyyssosat ja niiden
palveluvarustus.

	naturum luontokeskus		naturstig luontopolku
	informationstuga luontolupa		tälttapaikka telttailupaikka
	informationspunkt maasto-opaste	0 1 km	

Se närmare på tabell 1 i texten.
Tarkemmin taulukossa 1.

Skärgårdshavets nationalpark - Saaristomeren kansallispuisto

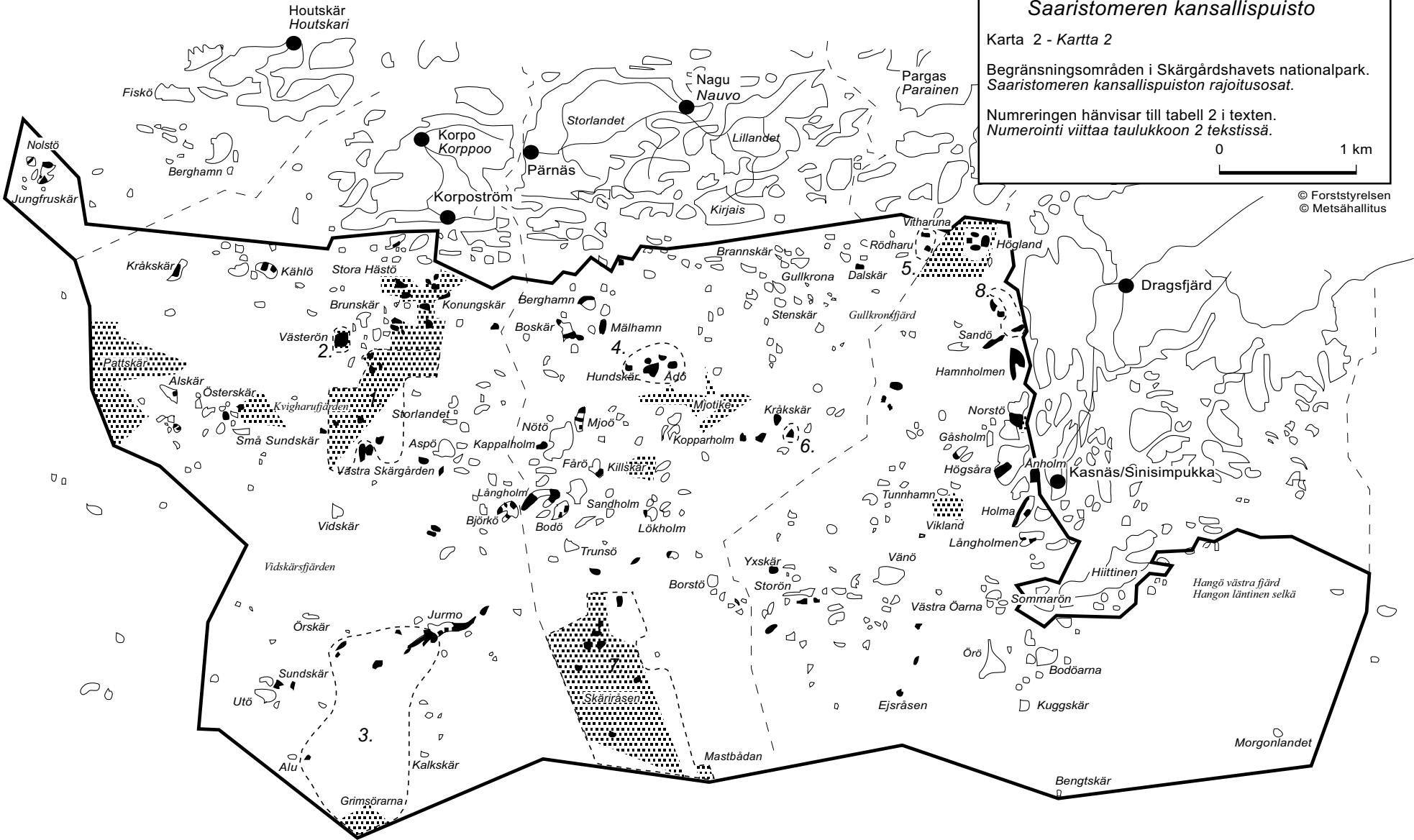
Karta 2 - Kartta 2

Begränsningsområden i Skärgårdshavets nationalpark.
Saaristomeren kansallispuiston rajoitusosat.

Numreringen hänvisar till tabell 2 i texten.
Numerointi viittaa taulukkoon 2 tekstissä.

© Forststyrelsen
© Metsähallitus

Skärgårdshavets nationalpark - Saaristomeren kansallispuisto

Karta 3 - Kartta 3

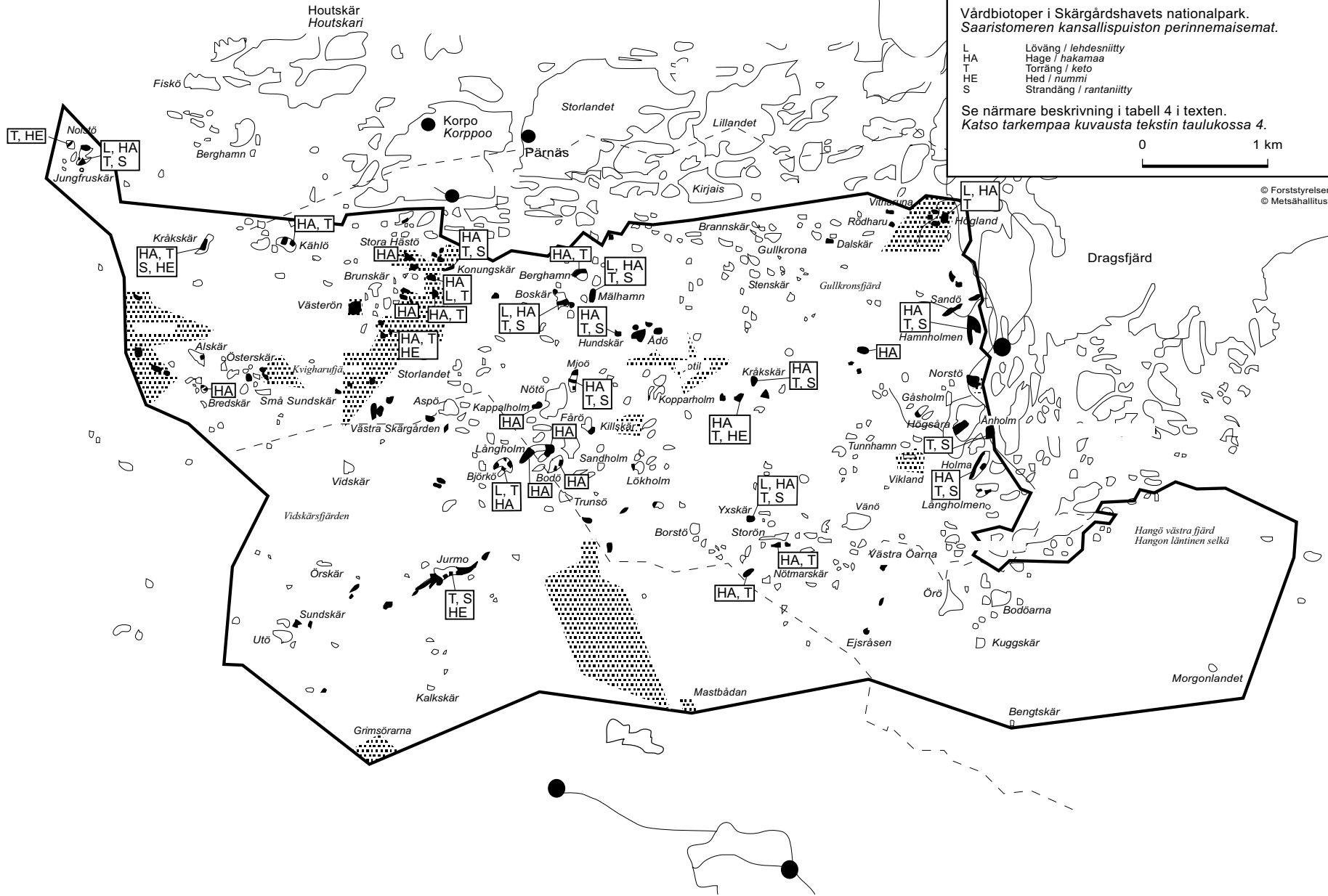
Värdbiotoper i Skärgårdshavets nationalpark.
Saaristomeren kansallispuiston perinnemaisemat.

L Löväng / lehdesniitty
HA Hage / hakamaa
T Torräng / keto
HE Hed / nummi
S Strandäng / rantaniitty

Se närmare beskrivning i tabell 4 i texten.
Katso tarkempaa kuvausta tekstin taulukossa 4.

0 1 km

© Forststyrelsen
© Metsähallitus

Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelmasta syksyllä 1996 saadut lausunnot

Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelma lähetettiin tiedoksi ja mahdollisia lausuntoja varten 24 taholle, joista 14 lähetti lausuntonsa. Lausunnot perustuvat runkosuunnitelman 8.8.96 päivättyyn versioon. Seuraavassa on siteerattu lyhyesti lausunnonantajien tärkeimpiä ehdotuksia, annettu niistä Metsähallituksen kommentti sekä ilmoitettu lausunnon aiheuttamasta toimenpiteestä runkosuunnitelmassa.

Runkosuunnitelman kohta, lausuja ja ehdotus	Metsähallituksen kommentti	Toimenpide runkosuunnitelmassa
1 Johdanto		
1.2 Runkosuunnitelman sisältö		
Turun yliopisto Suunnitelman joidenkin osien arviointia vaikeuttaa merkittävästi se, ettei siinä mainita lainkaan EU:n Natura 2000 -verkostoa, johon laajat osat kansallispuistoa tullaan todennäköisesti liittämään. (...)Yliopisto esittää, että ehdotetut Natura 2000 -alueet, joiden pitäisi olla tiedossa syksyn 1996 kuluessa, merkitään runkosuunnitelman karttaliitteisiin. Itse suunnitelmassa tulisi sen lisäksi mainita selkeästi, mitä muutoksia Natura-alueiden nimeäminen puiston käyttöön aiheuttaa.	Natura 2000 -verkostolla on keskeinen merkitys puiston tulevalle laajentamiselle. Tässä vaiheessa tiedetään vasta se, että Saaristomeren kansallispuisto tulee mukaan verkostoon yhtenä kohteena ja sen laajentaminen vuoteen 2004 määräytyy pitkälti valtioneuvoston alkuvuodesta 1997 hyväksymän ehdotuksen mukaisesti. Alueet eivät ole vielä tarkasti tiedossa.	Lisätään Natura 2000 -luonnon-suojelualueverkoston kuvaus omana alaotsikkona (1.5 Kansallispuiston tuleva laajentuminen).
VS riistanhoitopiiri Vaihtomaiksi nimettyjä alueita ei voida yhteistoiminta-alueen ulkopuolella sijaitsevina pitää osana kansallispuistoa. Metsästystä ei näillä alueilla tulisi rajoittaa siten kuin itse kansallispuistossa.	Laki Saaristomeren kansallispuistosta ei koske yhteistoiminta-alueen ulkopuolisia alueita, ei edes vaihtomaita. Näillä tapahtuvasta metsästyksestäkään ei määrätä tässä runkosuunnitelmassa.	Ei toimenpiteitä
1.3 Yhteiset alueet		
VS riistanhoitopiiri Pyrkimystä osakasasemasta käsin rajoittaa yhteisten alueiden käyttöä ei voida pitää oikeudenmukaisena.	On johdonmukaista, että Mh:lla on yksi ja sama linja omistamiensa ja osaksi omistamiensa alueiden käytössä kansallispuiston yhteistoiminta-alueen sisällä. Kansallispuiston tavoitteiden noudattaminen kaikkialla ei kuitenkaan aina merkitse käytön rajoittamista.	Ei toimenpiteitä
1.4 Yleiset alueet		
VS riistanhoitopiiri Olisi hyvä mainita, että yleisten alueiden käytöstä säädetään kalastuslaissa ja metsästyslaissa.	Tekstissä mainitaan, että näillä alueilla noudatetaan myös muussa lainsäädännössä olevia määräyksiä.	Ei toimenpiteitä

2 Kansallispuiston toiminnan tavoitteet

2.1 Luonnon ja kulttuurin suojelun tavoitteita

Turun yliopisto

Kun kyse on kansallispuistosta, alkuperäisen luonnon suojelun tarpeet pitäisi nostaa nykyistä selvemmin esille. Saaristomerellä ei ole myöskään samanlaista pakkoa ylilaidunnuksen sietämiseen kuin liian tiheistä porokannoista kärsivillä Lapin luonnonsuojelualueilla. Varsin huomattavan osan aiemmin laidunnetuista alueista voisi näin ollen rauhassa antaa kehittyä luonnontilaan sukkession kautta.

Suunnitelman mukaan 82–84 % puiston pinta-alasta säilytetään luonnontilassa. Perinnemaisemien hoito on jo laissa Saaristomeren kansallispuistosta asetettu puiston keskeiseksi tavoitteeksi. Lisäksi perinnemaisemat lisäävät huomattavasti puiston biologista monimuotoisuutta. Puistossa ei ole ylilaidunnusta.

Ei toimenpiteitä

2.2 Tutkimuksen, valistuksen ja opetuksen kehittäminen

VS liitto

Erityistä huomiota tulee kiinnittää puiston ja sen yhteistoiminta-alueen matkailulliseen käyttöön. Puiston jako erilaisiin liikkumis- ja maankäyttövyöhykkeisiin palvelee myös puiston käytön suunnittelua matkailutarkoituksiin.

Kansallispuiston rooli on puitteiden tarjoaminen matkailulle siten, että luontoa ei kuormiteta liikaa.

Muutetaan otsikko kuulumaan *"Tutkimuksen, valistuksen, opetuksen ja matkailun kehittäminen"* ja lisätään tekstiin maininta.

2.3 Paikallisväestön toimentulomahdollisuuksien kehittämisen tavoitteita

Houtskarın kunta

Runkosuunnitelmassa tulisi vahvemmin painottaa kansallispuiston roolia elävän, toimivan saariston kehittämisessä.

Suunnitelmassa on tarkoituksella varottu liioittelemasta tätä roolia.

Ei toimenpiteitä

Korppoon kunta

Sanat *"omalta vaatimattomalta osaltaan"* poistetaan

Muotoilun tarkoitus on korostaa Mh:n suhteellisen vähäistä roolia

Muutetaan muotoilua

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Saaristoturismien kehittäminen ja suojelun tavoitteiden yhteensovittaminen kansallispuistossa edellyttää tarkkaa harkintaa.

Ei toimenpiteitä

Saaristomeren neuvottelukunta

Koska elävän saariston säilyttäminen on puiston tärkein päämäärä, on perusteltua vahvemmin painottaa kansallispuiston tehtävää instrumenttina elävän, toimivan saariston kehittämisessä. Paikalliset yrittäjät ja paikallinen työvoima, joka asuu yhteistoiminta-alueella, tulee asettaa etusijalle yhteistyössä. Tämä koskee ennen muuta henkilökunnan ja urakoitsijoiden palkkaamista. Samoin tulisi yhteistoiminta-alueella asuvalle nuorisolle antaa mahdollisuus oppia tuntemaan kansallispuisto ja sen henkilökunta. Mh on tosin aloittanut yhteistyön paikallisten koulujen kanssa, mutta yhteyksien nuorisoon tulisi olla luonnollinen osa puiston arkipäivää.

Esitys on perusteltu

Lisätään asia tekstiin

Sanat *"omalta vaatimattomalta osaltaan"* poistetaan.

Muotoilun tarkoitus on korostaa Mh:n suhteellisen vähäistä roolia

Muutetaan muotoilua

Lisätään *"On toivottavaa, että puiston palveluksessa olevat asuvat yhteistoiminta-alueen kunnissa."*

Tämä on toivottavaa, mutta siitä ei voi määrätä runkosuunnitelmassa

Ei toimenpiteitä

Lisätään *"Mh tukee omalta osaltaan saariston sähköistämisen loppuun viemistä ja yrittää myötävaikuttaa siihen, että ympäristönäkökohdat otetaan huomioon työssä."*

Ehdotus on hyvä

Lisätään virke suunnitelmaan.

VS riistanhoitopiiri

Runkosuunnitelmassa voisi lähteä siitä, että kansallispuistoa koskeva asetus (4 §) olisi välittömästi uuden luonnonsuojelulain tultua voimaan uudistettava vastaamaan uuden lain henkeä.

Suunnitelmassa ei ole otettu kantaa puistoa koskevien ylempien säädösten uudistamistarpeeseen. Metsästäystä koskevaa muotoilua tarkennettiin asetuksessa vuonna 1994 ja sen jälkeen se on toiminut hyvin.

Ei toimenpiteitä

4 Maankäytön vyöhykkeet**Lounais-Suomen ympäristökeskus**

Nähtävyyksien osalta Hangon läntinen selkä on lähes tyhjiö. Bengtskärin opastuspaikka (merkintä puuttuu liitekartasta) sijaitsee aivan avomerivyöhykkeessä ja ulkoisen sijaintinsa vuoksi ei ole edes kaikkien veneilijöiden tavoitettavissa. Kun Hanko on vilkas vapaa-ajan veneilyn keskus, jonka vaikutus säteilee voimakkaasti myös Hiittisten itäiselle saaristoalueelle, tulisi myös sisäsaaristoon saada matkailijoita palveleva tukikohta. Tämä olisi tärkeää myös paikallisen väestön elinkeinon harjoittamismahdollisuuksien takia. Vaikka valtio ei omistakaan maata täältä tällä hetkellä, olisi runkosuunnitelmassa tätäkin näkökulmaa syytä tarkastella ja kansallispuiston yhteistyössä Dragsfjärdin kunnan kanssa selvittää lähtökohdat maanhankinnan suuntaamiselle.

Tässä runkosuunnitelmassa ei esitetä toimintoja yksityismaille vaan ainoastaan kansallispuiston alueille. Sinänsä tarve on olemassa.

Bengtskärin luontotuvan merkintä lisätään liitteen 5 karttaan 1.

5 Liikkumisvyöhykkeet**Museovirasto**

Suomen merimuseon hylkyrekisterissä ei ole tietoja muinaismuistolain rauhoittamista hylkyistä Trunsön Skäriräsenin alueella, joten Museovirasto ei pidä muinaismuistolain perusteella laitesukelluskieltoa nykytilanteessa välttämättömänä (...) jos kiello kuitenkin pidetään voimassa (...) voidaan sen nähdä edistävän myös vedenalaisten kiinteiden muinaisjäännösten suojelua ulkosaaristossa, jossa arkistolähteiden mukaan voidaan olettaa tällaisia kohteita olevan.

Alueelta etsitään aktiivisesti hylkyjä, mikä jossakin määrin häiritsee hylkeiden ja lintujen suojelua. Mh haluaa pitää sukellustoiminnan tällä alueella kontrollissaan.

Ei toimenpiteitä

Saaristomeren merenkulkupiiri

Turvalaiterakentamista ja hoitoa varten tulee merenkulkupiirillä olla jatkossakin mahdollisuus moottoriajoneuvojen käyttöön maa-alueilla, teiden ulkopuolella.

Saaristomeren kansallispuistoasetuksen 4 §:n mukaan merenkulkulaitteiden, vesikulkuväylien liikenne-merkkien ja valo-opasteiden rakentaminen ja kunnossapito puistossa edellyttää Mh:n lupaa. Moottoriajoneuvojen käytöstä maissa ei ole mainintaa tässä suunnitelmassa kuin ajopuiden keruun yhteydessä.

Lisätään maininta moottoriajoneuvojen maalla tapahtuvan käytön yleisestä luvanvaraisuudesta.

VS riistanhoitopiiri

Nauvon Trunsön ympärivuotinen mairinnouskielto on täysin ylimitoitettu suojelutoimi, jolle ei löydy suojelullista perustetta. Aikaisempi (ennen puistoa) metsästyslain nojalla annettu mairinnouskielto onkin nähtävänä reviirivarjeluna eikä suojelutoimena. (...) ei ole mitään mieltä ulottaa suojelua ajallisesti laajemmaksi kuin ajalle, joka tutkimuksen mukaan on tärkeä hylkeiden sosiaalisen elämän ja karvanvaihdon kannalta eli kesä-heinäkuulle.

Alue on kansallispuiston tärkeimpiä harmaahylkeiden oleskelualueita ja siellä on myös muutama norpan revii-ri. Tutkijoiden mukaan on tärkeää, että ihmisten liikkuminen rajoitetaan alueella vähimpään mahdolliseen. Hylkeet häiriintyvät veneliikenteestä aina jonkin verran ja erityisen tärkeitä rauhalliset lepäilyalueet ovat silloin, jos hylkeiden metsästys alkaa toisaalla.

5.1 Perusosat ja rajoitusosat

Åbolands Fiskarförbund

Ammattikalastajien vesialueiden tarve tulisi ottaa huomioon myös rajoitusosissa.

Suunnitelma ei estä sitä

Lisätään maininta ammattikalastajista esimerkkiluetteloon.

On hyvin tärkeää, että Mh voi tarvittaessa antaa lupia rajoitusosilla mm. ajopuiden ottoon.

Suunnitelma ei estä sitä

Lisätään maininta ajopuun otosta esimerkinomaisesti .

Trunsön Skäriråsenin alueella on venäläisperäisiä jäännöksiä, joita voitaisiin käyttää nähtävyyshoiteena.

Alueen suojeluvarvot ovat siksi suuret, että sitä ei voida käyttää matkailukohteena.

Ei toimenpiteitä

5.2 Muita liikkumismääräyksiä

Turun rannikkorykmentti

Muutos kappaleen loppuun sotilasalueita koskevaan virkkeeseen. Uusi muotoilu: *"Näiden lisäksi on kansallispuiston yhteistoiminta-alueella myös varsinaisia sotilasalueita, joissa suomalaistenkin liikkumista on rajoitettu."*

Ehdotus on tarpeellinen.

Korvataan nykyinen teksti ehdotetulla.

6 Luonnon ja historiallisten kohteiden suojelu

Turun yliopisto

Yliopiston mielestä eri alojen tieteellisen tutkimuksen tarpeisiin tulisi varata muiden aluekonaisuuksien lisäksi osia myös tutkimuskäyttöön, joissa alueiden luonteesta johtuen voisi olla voimassa mairinnousu- tai liikkumisrajoituksia joko osan vuotta tai vuoden ympäri. Yliopisto esittääkin, että sivulla 12 olevaan osaluetteloon lisättäisiin neljänneksi kohdaksi tieteelliseen tutkimukseen varattavat alueet.

Tutkimusta palvelevia alueita on käytännössä jo tällä hetkellä etenkin luonnonvaraisissa alueissa ja perinnemaisemissa. Ei ole aivan selvää, missä tarvittaisiin vain tutkimukseen käytettäviä alueita ja onko tämä järjestely välttämätöntä.

Ei toimenpiteitä

6.3 Historialliset ja esihistorialliset kohteet

Museovirasto

Perinnemaisemakohteisiin lisätään satamat ja venevajat. Lauseen loppuun lisätään *"... ja ovat suojeltavaa rakennusperinnettä tai muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettuja muinaisjäännöksiä."*

Lisäys on tarpeellinen.

Lisätään ehdotetut asiat.

Lisätään *"Pääosa vanhoista kylistä on määritelty valtakunnallisesti merkittäviksi kulttuurihistoriallisiksi ympäristöiksi Museoviraston ja ympäristöministeriön toimesta. Nauvon ja Korppoon osalta kaikki suojelukohteet on merkitty ao. kuntien osayleiskaavoihin ja tullaan lisäksi merkitsemään vielä tekeillä oleviin Houtskarın ja Dragsfjärdin kaavoihin."*

Lisäys on tarpeellinen.

Lisätään teksti, kuitenkin Houtskarın ja Dragsfjärdin kohdalla lievennetään varmuusastetta.

7 Biotooppien, kasvilajiston ja eläimistön suo-
jelu ja hoito

7.1. Biotooppien suojelu

Korppoon kunta

Poistetaan virke ”*Kansallispuiston kehityksen osalta arvioidaan, että vuonna 2005 vähintään 82–84 % puiston pinta-alasta on luonnonvaraista aluetta, jolla ihmistoiminnan jäljet vähitellen häviävät näkyvistä*”

Tässä ilmaistaan sama asia kuin luvussa 6.2 Perinnemaisemat eli kun 16–18 % on hoidettavaa aluetta niin loppu on luonnonvaraista aluetta.

Ei toimenpiteitä

VS riistanhoitopiiri

Runkosuunnitelman olisi otettava selkeämpi kanta mm. vedenalaisen luonnon biotooppien suojeluun. Ei ole mitenkään hyväksyttävissä, että Saaristomeren tärkeimmät haahkojen kesälaitumet joutuvat soranoton kohteeksi.

Soranotto ja merenpohjan muu vahingoittaminen on kielletty puistoasetuksen 1 §:ssä.

Lisätään maininta kansallispuiston roolista merenalaisen biotooppien suojelussa.

7.3 Eläimistön suojelu

VS riistanhoitopiiri

Runkosuunnitelmassa tulisi lähteä paikallisten metsäystseurojen toimintaedellytysten parantamisen kautta toimintaan, jossa luonnon monimuotoisuutta uhkaavien vierasperäisten pienpetojen ja harmaalokkikantojen vähentämiseen voidaan ryhtyä normaalilla metsästyksellä.

Suunnitelma ei aseta esteitä tällaiselle toiminnalle.

Lisätään maininta vierasperäisten pienpetojen vähentämisen merkityksestä monimuotoisuuden lisäämisessä.

8 Opastus, opetus ja tiedotus

Suomen moottoriveneliitto ja Suomen purjehdijaliitto

Muutetaan satamatermistö kautta koko suunnitelman ympäristöministeriön venesatamaluokituksen mukaiseksi.

Jotta kaikki sallitut maihinnousupaikat saadaan yleiseen tietouteen toivomme, että sallitut veneilyyn sopivat paikat voidaan luokitella ympäristöministeriön ohjeiden mukaisiksi retkisatamiksi.

Sallitut maihinnousupaikat rajoitusosilla tulisi saattaa veneilijöiden tietoisuuteen. Suojasatamia tarvittaisiin lisää, liitot ovat valmiit auttamaan tarpeen kartoituksessa.

Muutos on tarpeellinen, vaikkakin luokituksen monimutkaisuus vaikeuttaa sen käyttöä.

Ne satamapaikat, joihin halutaan ohjata väkeä, voidaan luokitella.

Muutetaan termit kautta tekstin

Tehdään luokitus taulukkoon 1

Kartoitus voidaan tehdä. Rajoitusosilla on vain joitakin hätäsatamia.

Ei toimenpiteitä

Turun yliopisto

Luontomatkatulisi kuitenkin sisällyttää jo runkosuunnitelmaan, koska puistolla on kansainvälistäkin vetovoimaa.

Koska matkailutoiminta on yksi merkittävimmistä elinkeinoista puiston yhteistoimintalueella, (...) tulisi harkita osana alueen kehittämistä erillisen strategiaohjelman laatimista jo ennen matkailun mahdollista huomattavaa lisääntymistä.

Suunnitelma varautuu matkailun, erityisesti luontomatkatulisi lisääntymiseen tarjoamalla puitteita ja palveluja.

Saaristomeren biosfäärialueella on käynnissä luontomatkatulisi kehittämissuunnitelma, joka tulee paljolti perustumaan puiston arvoon nähtävyytenä. Se antaa myös osviittoja puiston tarjonnan kehittämiseen.

Ei toimenpiteitä

Ei toimenpiteitä

8.1. Luontokeskukset

Korppoon kunta

Korpoströmin luontokeskuksen osalta muutetaan "voidaan rakentaa" kuulumaan "rakennetaan"

Suunnitelmassa vältetään ehdottomia ilmauksia Ei toimenpiteitä

Luontokeskuksen ulkopuolista rahoitusta koskeva kappale korvataan tekstillä "Luontokeskushanke käynnistetään välittömästi ja sitä varten asetetaan työryhmä"

Mh:lla ei ole mahdollisuutta rahoittaa hanketta kokonaan vaan ulkopuolista rahoitusta tarvitaan. Ei toimenpiteitä

Poistetaan teksti "Luontokeskuksen mahdollisesti tullessa toteutettavaksi rakennus (vanha rukoushuone) puretaan. Korpoströmin luontokeskuksen toteuttamisaikataulua ei ole mahdollista määrittellä tämän runkosuunnitelman yhteydessä. Luontokeskuksen yhteyteen rakennetaan uudet versta- ja varastotilat."

Vanha rakennus on välttämätöntä purkaa, samoin puiston hoito tarvitsee tämän jälkeen uudet versta- ja varastotilat Korppoosta. Ei toimenpiteitä

Toteutuksessa on vielä monia epävarmoja tekijöitä eikä Mh näe mahdollisena sitoutua mihinkään aikatauluun.

Saaristomeren neuvottelukunta

Korpoströmin luontokeskuksen osalta muutetaan toinen virke kuulumaan seuraavasti: "Lisäksi rakennetaan toinen luontokeskus kansallispuiston läheisyyteen Korppoon Korpoströmiin ja sen yhteyteen sijoitetaan myös puiston hallinto"

Kts. edellä Korppoon kunnan lausunnon kommenttia Ei toimenpiteitä

Kolmas kappale "Korpoströmin luontokeskushanke käynnistyy, mikäli..." poistetaan.

Katso edellä Korppoon kunnan lausunnon kommenttia Ei toimenpiteitä

Samoin poistetaan teksti "Luontokeskuksen mahdollisesti tullessa toteutettavaksi rakennus (vanha rukoushuone) puretaan. Korpoströmin luontokeskuksen toteuttamisaikataulua ei ole mahdollista määrittellä tämän runkosuunnitelman yhteydessä. Luontokeskuksen yhteyteen rakennetaan uudet versta- ja varastotilat."

Kts. edellä Korppoon kunnan lausunnon kommenttia Ei toimenpiteitä

VS liitto

Tiedossa on, että Sinisimpukan luontokeskussella Dragsfjärdissä on ollut itäisen saariston matkailulle varsin suuri merkitys. Tähän voidaan päästä myös läntisellä saaristoalueella rakentamalla ja kehittämällä vastaavanlainen laitos puiston omistamalle alueelle Korpoströmiin. Tämä on perusteltu keskuksen paikkana siitakin syystä, että sillä voidaan tukea kylän säilymistä elävänä.

Mh:lla ei ole mahdollisuuksia rahoittaa Korpoströmin luontokeskuksen rakentamista eikä käyttökuluja lähi vuosien budjettikehyksen puitteissa. Tämä koskee myös muita, eri puolille maata kaavailtuja uusia luontokeskuksia. Ei toimenpiteitä

Korpoströmin luontokeskuksen aikaansaamisen edellytykseksi ei tule asettaa ulkopuolisen rahoituksen saamista, vaan hanke tulee toteuttaa normaalissa järjestyksessä valtion toimesta. Korpoströmin luontokeskus sisältyy hankkeena VS liiton voimassa olevaan saaristo-ohjelmaan, joten sillä on liiton tuki.

VS riistanhoitopiiri

Pidämme puutteena sitä, ettei yhtään luontokeskusta tai luontotupaa ole saanut teemakseen saaristolaisen metsästyksen ja kalastuksen esittelyä. Korpoströmin luontokeskuksen eräänä teemana tulisi olla saaristolainen metsästyksen ja kalastus.

Suunnitelma mahdollistaa tämän.

Ei toimenpiteitä

8.2 Luontotuvat

Houtskarin kunta

Edellisessä runkosuunnitelmassa oli Jungfruskäriin sijoitettu luontotupa, tässä vain maasto-opaste. Tätä voidaan pitää ensimmäisenä askeleena, mutta pitkällä tähtäimellä voisi sijoittaa luontotuvan. Kunta haluaa painottaa Jungfruskäriä alueena, jota puiston kannattaa kehittää.

Puolustusvoimien liikkumisrajoitusten takia ei luontotupa tällä hetkellä ole realistinen. Jungfruskär on kyllä eräs arvokkaimmista puiston alueista.

Ei toimenpiteitä

8.3 Maasto-opasteet

Nauvon kunta

Nauvon kirkonkylä (...), jossa on eräs Suomen suosituimmista vierassatamista, kerää enemmän kävijöitä kuin moni muu saaristokunta. Tähän viitaten on tiedon tarve kansallispuistosta suuri siellä. Nauvon kunta odottaa, että suunnitelmassa huomioidaan Nauvossa tarvittavan lisää tiedotusaineistoa.

Ehdotus on tarpeellinen

Lisätään maininta

8.4. Luontokoulu

Korppoon kunta

Lisätään sanat *"ja ensisijaisesti"* luontokoulun paikallisten palvelujen ostoa kuvaavaan tekstiin.

Teksti kuvailee Saaristomeren luontokoulun toimintaperiaatteita, joita ei voida säädellä kansallispuiston runkosuunnitelmalla.

Ei toimenpiteitä.

Saaristomeren luontokoulu

Luontokeskuksen ja luontokoulun toiminta menee joiltakin osin, esim. yläasteen koulujen kanssa tehtävän yhteistyön osalta, päällekkäin. Opastustoiminnan osalta tulisi hyödyntää yhteistyön mahdollisuuksia mm. tutkimustoiminnan tulosten tiedottamisessa esim. koululaisille ja opiskelijoille.

Metsähallitus pitää mielellään myös suoraan yhteyksiä paikallisiin kouluihin. Silti yhteistyötä voi lisätä.

Ei toimenpiteitä

Lisätään maininta

Kansallispuisto voisi käyttää luontokoulun opettajia nykyistä enemmän oppaina kesäaikaan, jolloin heidän taitojaan voitaisiin hyödyntää monipuolisemmin ja heidän tietämyksensä puistosta lisääntyisi.

Voidaan ottaa huomioon toiminnassa

Ei toimenpiteitä

Otsikko kappaleessa 8.4 muutetaan muotoon *"Saaristomeren luontokoulu"*

Ehdotus on aiheellinen

Muutetaan otsikko

Saaristomeren neuvottelukunta

Lisätään sanat *"ja ensisijaisesti"* luontokoulun paikallisten palvelujen ostoa kuvaavaan tekstiin.

Kts. edellä Korppoon kunnan lausunnon kommenttia

Ei toimenpiteitä

Turun yliopisto

Saaristoon liittyvän ympäristökasvatuksen kannalta on tärkeää, että Saaristomeren luontokoulun toiminta sisällytetään puiston runkosuunnitelmaan.

Koulutoiminta ei kuulu suoraan Mh:n toimialaan, mutta se on mukana toimintaa hoitavassa osakeyhtiössä.

Ei toimenpiteitä

8.5. Muu kansallispuistoon liittyvä opastustoiminta

Museovirasto

Lähes valmiina käsikirjoituksena oleva Saaristomerren rakennuskorjausopas voitaisiin mainita tässä yhteydessä.

Lisätään maininta

Saaristomerren luontokoulu

Luontopoluille tulisi laatia tehtävävihkoja.

Tarve on eikä suunnitelma aseta esteitä.

Ei toimenpiteitä

Suomen moottoriveneliitto ja Suomen purjehdijaliitto

Puiston perusesitteen yhteyteen olisi hyvä liittää tarkempia maihinnousutietoja kuten on tehty Itäisen Suomenlahden kansallispuiston esitteessä.

Perusesitteessä ei ole tilaa tarkemmille tiedoille. Asia voi olla hoidettavissa muussa opastusmateriaalissa.

Ei toimenpiteitä

9 Palveluvarustus

9.1. Rakentamisen periaatteita

Korppoon kunta

Sanat "vähäiseltä osaltaan" poistetaan

Muotoilu kuvaa palvelujen oston siinänsä vähäistä vaikutusta saariston elävänä säilymiseen.

Poistetaan

Museovirasto

Toinen virke korvataan seuraavalla: *"Vanhoja rakennuksia kunnostettaessa pyritään käyttämään perinteisiä rakennusmateriaaleja ja työmenetelmiä. Uudisrakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että rakennus massoiltaan ja muodoiltaan sulautuu hyvin olemassa olevaan rakennuskantaan ja maisemaan."*

Muutos on tarpeellinen.

Tehdään muutos

Saaristomerren neuvottelukunta

Sanat "vähäiseltä osaltaan" poistetaan

Kts. edellä Korppoon kunnan lausunnon kommenttia.

Poistetaan

VS riistanhoitopiiri

Otettaisiin tavoitteeksi kunnostaa myös yksityismailla olevia kalastus- ja metsästysmajoja, mikäli omistajien kanssa voidaan sopia asiasta.

Ehdotus on kansallispuiston tavoitteen mukainen, mutta toteutuksessa on käytännön vaikeuksia.

Mainitaan yleisluontoisesti suunnitelmassa

9.2 Veneväylät ja satamat

Saaristomerren merenkulkupiiri

Merenkululaitos merkitsee ainoastaan vahvistetut väylät merikarttaan. Väylien viitoituksessa noudatetaan asetusta. Yksityisiä väyliä voidaan kyllä rakentaa ja ne luokitellaan muiksi veneilyn käyttämiksi kulkureiteiksi, jolla vahvistettuja merenkulun turvalaitteita ei saa käyttää.

Ilmaisu "voidaan tarvittaessa merkitä karttoihin" tarkoittaa kansallispuiston omaa opastusmateriaalia.

Ei toimenpiteitä

Kauppamerenkulun ja ns. matalaväyliä osalta merenkulkupiiri korostaa, että ne rakennetaan ja ylläpidetään liikennetarpeen perusteella. Kansallispuistoa koskevien säännösten tulee olla sellaiset, että uusiakin väyliä voidaan tehdä.

Väyliä rakentamista kansallispuiston vesialueella säätelevät Saaristomerren kansallispuistoasetuksen 1 § ja 4 §, eikä tämä runkosuunnitelma.

Ei toimenpiteitä

Merenkulkupiirissä runkosuunnitelma herätti kysymyksen, onko tarkoitus pidemmällä aikavälillä lopettaa merenkulku Turun talousalueelta Itämerelle.

Kysymys ei ole relevantti

Ei toimenpiteitä

**Suomen moottoriveneliitto ja Suomen purjeh-
tjaliitto**

Veneväyliä opastuspaikoille merkittäessä tulee käyttää ainoana maastomerkintänä yksinkertaisia linjamerkkejä.

Ehdotus on hyvä

Lisätään maininta

9.4 Kevyt palveluvarustus

**Suomen moottoriveneliitto ja Suomen purjeh-
tjaliitto**

Jäteastiaa pidetään yleisesti jätteiden jättämisen hyväksymisenä.

Huomautus on aiheellinen

Lisätään maininta, että vältetään jäteastioiden sijoittamista saariin.

Saaristomeren neuvottelukunta

Telttailupaikat tulee varustaa kompostoivilla käymälöillä.

Tarve vaihtelee

Lisätään ehdollinen maininta

9.7. Hallintoa palvelevat rakennukset

Dragsfjärdin kunnan saaristolautakunta

Eri toimintojen sijoituksen suhteen kansallispuistoalueella katsoo ltk, että tehdyt sopimukset tulee pitää.

Tilanne on muuttunut sitten edellisen runkosuunnitelman: yksittäisellä kansallispuistolla ei ole enää omaa toimintoa, jonka sijoituksesta voitaisiin määrätä runkosuunnitelmassa.

Ei toimenpiteitä

Houtskarın kunta

Kunnalla ei ole mitään syytä muuttaa aiempaa käsitystään siitä, että puiston toimisto sijoitetaan sopivimmin tulevan luontokeskuksen yhteyteen Korpoströmiin.

Mh ei voi määrittellä omien alueyksiköjensä sijaintia yksittäisen kansallispuiston runkosuunnitelmassa.

Ei toimenpiteitä

Korppoon kunta

Voimassa olevassa runkosuunnitelmassa on vahvistettu puistoryhmän toimiston sijoittuvan luontokeskuksen yhteyteen Korpoströmiin. Kunnalla ei ole mitään syytä muuttaa mieltään tässä kysymyksessä.

Kts. edellä Houtskarın kunnan lausunnon kommenttia

Ei toimenpiteitä

Korpoströmin luontokeskuksen osalta poistetaan viittaukset ulkopuoliseen rahoitustarpeeseen sekä siihen, että myös muita luonnonsuojelualueita hoidetaan samasta toimistosta käsin. Poistetaan virke *"Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista tarkemmin määrittellä puistoryhmän toimiston tulevaa sijaintia tai käyttöä tässä runkosuunnitelmassa"*

Ulkopuolisen rahoitustarpeen osalta kts. VS liiton lausunnosta annettu kommentti kohdassa 8.1.

Ei toimenpiteitä

Nauvon kunta

Vaikka suunnitelma ei tarkemmin määrittele puistoryhmän toimiston sijaintia, tulee siitä käydä ilmi, että toimistoa ei voi sijoittaa kansallispuistokuntien ulkopuolelle.

Ehdotus on sinänsä ymmärrettävä, mutta periaatesyistä ei tähän asiaan voida ottaa kantaa yksittäisen kansallispuiston runkosuunnitelmassa.

Ei toimenpiteitä

Saaristomeren neuvottelukunta

Poistetaan virke *"Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista tarkemmin määrittellä puistoryhmän toimiston tulevaa sijaintia tai käyttöä tässä runkosuunnitelmassa."*

Kts. edellä Houtskarın kunnan lausunnon kommenttia

Ei toimenpiteitä

VS liitto

Puiston hallinnollinen keskus tulee sijoittaa Korpposeen v. 1990 hyväksytyyn runkosuunnitelman mukaisesti. Maakuntahallitus päätti ottaa Korpoströmin luontokeskuksen aikaansaamisen ja puiston hallintokeskuksen sijoittamisen Korpoströmiin liiton edunvalvontatoiminnan tärkeäksi kohteeksi.

Kts. edellä Houtskarın kunnan lausunnon kommenttia

Ei toimenpiteitä

10 Luonnon hyödyntäminen

Korppoon kunta

Koska puiston yhteistoiminta-alue on asuttua seutua ja koska saariston kulttuurin ja vanhojen luonnon hyväksikäyttötapojen säilyttäminen sekä kylien pitäminen asuttuina kuuluu puiston tehtäviin, kuntalaisten hyödyntämisoikeuksien tulisi olla mahdollisimman laajoja, kun on kyse mm. kalastuksesta ja metsästyksestä.

Nämä oikeudet ovat suunnitelmassa niin laajoja kuin mihin laki ja asetus puistosta antavat mahdollisuuden.

Ei toimenpiteitä

10.1. Kalastus

Korppoon kunta

Poistetaan *"Lupa kotitarvekalastukseen myönnetään vain henkilöille, joilla ei ole muita kalavesiä käytössään"*

Muotoilu on liian ahdas.

Korvataan muotoilulla, joka antaa etusijan henkilöille, joilla ei ole muuta vesialuetta.

Åbolands Fiskarförbund

"Alueellinen ylikalastus" ei ole relevantti käsite saaristokalastuksessa.

Mahdollisuus on teoreettinen

Lievennetään muotoilua

Tutkimuksessa on tärkeää, että paikallisten ammattikalastajien ja muiden paikkakuntalaisten kokemusta käytetään hyväksi.

Pitää paikkansa

Ei toimenpiteitä

Puiston roolista kalavesien hoidossa tulisi keskustella enemmän. On toivottavaa, että se voisi antaa resursseja kalakantojen tilan parantamiseen yhteistoiminta-alueella. Kyse voisi olla ennen muuta eri kalakantojen nykyisen tilan selvittämisestä.

Ei ole selvää, millaiset kalavesien hoitotoimet tai selvitykset kuuluisivat luontevasti Metsähallituksen toiminnan piiriin

Ei toimenpiteitä

10.2 Metsästys

Korppoon kunta

Koko luku tulee muotoilla uudelleen siten, että se vastaa uuden luonnonsuojelulain henkeä.

Ehdotus on epämääräinen. Koko suunnitelma täyttää uuden lain vaatimukset.

Ei toimenpiteitä

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Metsästys on toimintaa, joka hyvin huonosti sopii yhteen kansallispuiston käyttömuotojen kanssa. Metsästäykseen tulisikin sen vuoksi suhtautua kriittisesti. Esim. Saaristomerellä perinteinen kevätmetstäys on tapa, joka ei sovi luonnonsuojelun yleiseurooppalaisiin tavoitteisiin. Se, että valtio ostaa yksityisiltä maa-alueita luonnonsuojelutarkoituksiin, osaksi kansallispuistoa, ei saa merkitä sitä, että ulkopuolisilla, joilla ei aikaisemmin ole ollut mitään oikeuksia näihin maa- tai vesialueisiin (...) olisi mahdollisuus saada niille metsätysoikeus. Perinteinen metsästys tulee säilyttää vain entisellä omistajalla, jos hän niin haluaa.

Kts. seuraavassa Turun yliopiston lausunnon kommenttia.

Ei toimenpiteitä

Turun yliopisto

Suunnitelmassa suhtaudutaan silmiinpistävän myönteisesti metsästyksen jatkumiseen kansallispuistossa. Metsästyksen salliminen luonnonsuojelualueilla on kuitenkin arka asia, josta erityisesti ulkomaiset luonnonsuojelun asiantuntijat ovat toistuvasti arvostelleet Suomea. Erityisen arveluttavaa on lintujen kevätmetsästyksen salliminen puistossa. Kevätmetsästyksen sallimisesta, joka on mahdollisesti EU:n lintudirektiivin vastaista, käydään vilkasta keskustelua. Yliopisto ehdottaakin em. syistä, että Mh kieltäisi oma-alotteisesti lintujen kevätmetsästyksen koko puiston alueella. Metsästysoikeutta tulisi muutenkin yliopiston mielestä rajoittaa siten, että entinen omistaja säilyttäisi metsästysoikeutensa lukuun ottamatta oikeutta kevätmetsästyksen puistoon liitettyllä alueellaan ja vain jos tämä on ollut kaupan ehtona. Tämä oikeus ei kuitenkaan saisi siirtyä sukupolvelta toiselle eikä koskea vieraita.

Asetus Saaristomeren kansallispuistosta (4 §) määrää, että yhteistoiminta-alueen väestö saa metsästää puistossa Mh:n luvalla. Laki Saaristomeren kansallispuistosta (1 §) taas määrittelee puiston tarkoitukseksi paitsi alueen kulttuurin suojelun myös perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaamisen. Näin ollen Mh ei voi lopettaa ulkosaariston elämäntapaan vuosisataisesti kuulunutta kevätmetsästystä, puhumattakaan kaikesta metsästyksestä, omalla päätöksellään. Tämä vaatii muutoksen joko metsästyslakiin tai puistoa koskeviin ylempiin säädöksiin. Mainittakoon myös, että ulkomaiset asiantuntijat eivät tietävästi ole kritisoineet Suomessa kansallispuiston sisällä asuvan paikallisen väestön rajattua metsästysoikeutta, josta tässä on kyse.

Ei toimenpiteitä

VS riistanhoitopiiri

Kun riistakannat osaksi (vrt. haahkakannat) ovat laajasti alihödynnettyjä resursseja ja kun suurissa osissa saaristoa ei ole metsätystä lainkaan, ei voida ajatella, että se olematon metsästyspaine, joka ympäristössä vallitsee, asettaisi rajoja puiston alueella olevien riistakantojen hyödyntämiselle. Ainoa oikea mitoitusperuste on myös alueellisesti selkeä kestävä käytön periaate. Sen paremmin Trunsön kuin Brunskärin rajoitusosat eivät ole sellaisia, että siellä suojelullisista tai muista syistä olisi tarpeen muuta kuin ajoittaisesti ja rajoitetusti vähentää hyödyntämistä.

Kansallispuisto on olemassa ensisijaisesti luonnon suojelua, ei sen käyttöä varten. Sen rooli on pikemmin tarjota turvapaikkoja eläimille kuin varmistaa edes kestävin perustein toteutettu riistakantojen hyödyntäminen kaikkialla.

Ei toimenpiteitä

Runkosuunnitelmassa pitäisi lähteä siitä, että kansallispuiston asetusta korjataan vastaamaan uuden luonnonsuojelulain henkeä, jolloin metsästystä kansallispuistossa ei enää rajattaisi niin epäoikeudenmukaisen suppeasti kuin nykyisin.

Uudessa luonnonsuojelulaissa painotetaan luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että esim. metsästystä suojelualueilla laajennettaisiin luonnonvarojen kestävä käytön varjolla. Suunnitelmassa ei tehdä esityksiä ylempitasoisten säädösten muuttamisesta.

Ei toimenpiteitä

Ei ole tarpeen rajata pois metsästyksen piiristä sellaisia riistaeläimiä kuin hanhet ja hylkeet, kun kummatkin lajit ovat tämän hetken menestyjiä.

Molemmat hyljelajit ovat uhanalaisia lajeja. Merihanhi on harvalukuinen pesimälaji puistossa, eikä sen metsästyksen juuri siellä ole erityistä tarvetta.

Ei toimenpiteitä

10.5 Marjastus ja sienestys sekä ajopuun talteenotto**Saaristomeren merenkulkupiiri**

Suunnitelmassa tyrmätään ajopuun ottaminen ilman Mh:n lupaa. Merenkulkupiirin tehtäviin kuuluu vesiliikenteen turvaaminen ja sen vuoksi on jouduttu poistamaan ajopuita saaristosta nopeasti. Merenkulkupiiri ei pidä mielekkäänä, että nyt asetetaan ehtoja nopealle toiminnalle vaaratilanteiden poistamiseksi.

Ajopuun kerääminen rajoitusosista vaatii luvan, sillä kokemus on osoittanut huolimattomasta keruusta tulevan haittoja pesivälle linnustolle ja pahoja jälkiä ympäristöön. Ohessa kuvattu vaaratilanteen poistaminen on kuitenkin viranomaistoimintaa, jota ei puiston järjestyssääntö estä rajoitusosillakaan (vrt. kohta 5.1 suunnitelmassa).

Ei toimenpiteitä

10.7 Yritystoiminta

Saaristomeren neuvottelukunta

Muutos ensimmäiseen kappaleeseen, jossa muotoilu *"...ei saa perustaa kalanviljelylaitoksia"* tulee muotoon *"...ei tulisi perustaa kalanviljelylaitoksia"*. Muutoksen merkitys ei ole selvä Ei toimenpiteitä

Åbolands Fiskarförbund

Virkistyskalastuksen järjestäminen tulee pitää paikallisten matkanjärjestäjillä, jotta edistettäisiin kalastusmatkailua. Suunnitelma mahdollistaa yhteistyön. Myös Mh myy lupia. Ei toimenpiteitä

Rajoitetun kalankasvatuksen sallimista tulisi harkita, erityisesti jos käytetään silakkaa rehunä. Tämä on mahdollista yksityisillä vesialueilla yhteistoiminta-alueella. Ei tarveta sallia puistossa. Ei toimenpiteitä

11 Hallinto

11.1 Henkilöstö

Houtskarin kunta

Henkilökuntaa palkattaessa tulisi yhteistoiminta-alueen kuntien asukkailla olla etusija. Pätevyys on tärkein valintakriteeri, saaristolaisilla on toki monia sellaisia taitoja, joita kansallispuiston töissä tarvitaan. Ei toimenpiteitä

Henkilöstölle tulee asettaa vaatimus asua yhteistoiminta-alueen kunnissa. Ehdotus on hallitusmuodon 7 §:n vastainen. Ei toimenpiteitä

Korppoon kunta

Poistetaan *"Tällä hetkellä näyttää kuitenkin, että puistoryhmän henkilökunnan työpanosta ja muita voimavaroja tarvitaan vastaisuudessa entistä enemmän muiden luonnonsuojelualueiden hoidossa"* Teksti vastaa todellisuutta ja vaikuttaa kansallispuiston käytössä olevien resurssien määrään. Ei toimenpiteitä

Saaristomeren neuvottelukunta

Kolmas kappale korvataan toteamuksella *"Vaikka puistoryhmän työ muilla luonnonsuojelualueilla lisääntyy, tämä ei saa vähentää Saaristomeren kansallispuistoon käytettävissä olevia voimavaroja."* Toteamuksen sisältö on sinänsä oikeasuuntainen, mutta liian ehdoton. Ei toimenpiteitä

12 Tutkimus ja opetus

13 Yhteistyöhankkeet ja -kumppanit

13.2 Saaristomeren biosfäärialue

Turun yliopisto

Koska kansallispuisto on osa biosfäärialueesta, ennen runkosuunnitelman vahvistamista on syytä käydä neuvottelut myös biosfäärialueen edustajien kanssa. Neuvotteluja on käyty Ei toimenpiteitä

Runkosuunnitelmaan voisi sisällyttää yliopiston teettämästä biosfäärialueen kestävä kehityksen suunnitelmasta kohdan biosfäärialuetta (ja samalla kansallispuistoa) koskevan tiedotuksen lisääminen. Asia on huomioitu suunnitelmassa Ei toimenpiteitä

13.3 Viranomaiset

Nauvon kunta

Kunta painottaa, että Mh:n tulisi edelleen kehittää toimenpiteitä ja yhteishankkeita kuntien kanssa. Suunnitelma ei aseta estettä Ei toimenpiteitä

VS riistanhoitopiiri

Riistanhoitopiiriä ei lausuntopyyntöstä huolimatta ole noteerattu yhteistyökumppaniksi.

Lisätään VS riistanhoitopiiri yhteistyökumppaniksi

13.4 Järjestöt ja muut organisaatiot

Houtskarın kunta

Yhteistyökumppanien joukossa tulisi mainita myös Houtskarın kansanopisto. Ehdotus on hyvä

Lisätään Houtskarın kansanopisto yhteistyökumppaniksi

Saaristomeren neuvottelukunta

Yhteistyökumppanien joukossa tulisi mainita myös Houtskarın kansanopisto. Ehdotus on hyvä

Lisätään Houtskarın kansanopisto yhteistyökumppaniksi

Suomen moottoriveneliitto ja Suomen purjehtijaliitto

Suomen purjehtijaliiton nimi on väärin kirjoitettu ja Suomen moottoriveneliiton nimi on muutettumassa Suomen veneilyliitoksi.

Korjataan virhe

Turun yliopisto

Yliopisto ehdottaa lisättäväksi yhteistyökumppaniksi Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen, Bengtskärin majakkahankkeen lisäksi tähän kohtaan tulisi kirjata, että täydennyskoulutuskeskuksen kanssa toimitaan yhteistyössä alueellisessa kehittämistyössä ja erityisesti matkailun kehittämistoiminnassa (mm. luonto- ja venematkailu). Ehdotus on tarpeellinen

Lisätään maininta

Åbolands Fiskarförbund

Yhteistyötä koskevat ajatukset ovat hyviä ja niitä tulisi edelleen konkretisoida. Yhteistyö on tärkeää, mutta yhteistyö sidosryhmien kanssa vie paljon aikaa

Ei toimenpiteitä

Liite 2 Runkosuunnitelman investoinnit

Korppoon kunta

Poistetaan alaviite, jossa mainitaan lukujen kattavan vain Mh:n osuuden eli noin puolet luontokeskuksen kustannuksista. Liitteen sisältöä ei vahvisteta

Ei toimenpiteitä

Saaristomeren neuvottelukunta

Poistetaan alaviite, jossa mainitaan lukujen kattavan vain Mh:n osuuden eli noin puolet luontokeskuksen kustannuksista. Liitteen sisältöä ei vahvisteta.

Ei toimenpiteitä

Korpoströmin luontokeskus siirretään vuodesta 2000 vuosiin 1998-1999 siten, että kokonaiskustannukset 6 miljoonaa markkaa jakaantuvat puoliksi. Ehdotus ei ole realistinen

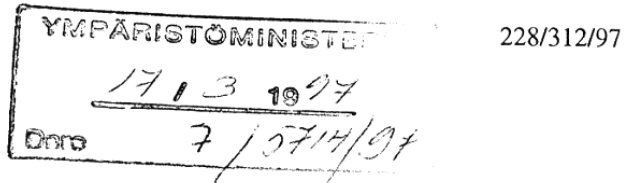
Ei toimenpiteitä

METSÄHALLITUS

Ympäristöministeriö

Vantaalla, 10.3.1997

asetuksen (1123/94) 5 §

SAARISTOMEREN KANSALLISPUISTON RUNKOSUUNNITELMAN VAHVISTAMINEN

Metsähallitus lähettää oheisena Saaristomeren kansallispuiston uusitun runkosuunnitelman ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Suunnitelma korvaa kansallispuiston ensimmäisen, 14.6.1990 vahvistetun runkosuunnitelman, jossa esitetyt toimenpiteet on pääosin toteutettu.

Uusitusta suunnitelmasta pyydettiin lausunnot 24 asianosaistaholta, joista 15 lähetti lausuntonsa. Niissä esitetyt huomautukset on otettu huomioon suunnitelman liitteestä 6 ilmenevällä tavalla. Lausunnot ovat suunnitelman liitteenä.

Metsähallitus lähettää ministeriölle tiedoksi myös suunnitelman ruotsinkielisen version heti sen valmistuttua.

Luonnonsuojelujohtaja

Rauno Väisänen

Ylitarkastaja

Heikki Ravela

TIEDOKSI: MH/Etelärannikon puistoalue

Postiosoite:
PL 94
01301 Vantaa

Käyttöosoite:
Veruissakatu 4
01300 Vantaa

Puhelin
(09) 857 841

- Metsätalous Luonnonsuojelu Virkistyspalvelus Siemen- ja taimituotanto
 Tietotietopalvelus Kiinteistöpalvelus

METSÄHALLITUS

Kopio
2+
KAS-
KPSA
effe

29.7.1999

2701/202/99
2618/223/

Etelä-Suomen luontopalvelut

Ympäristöministeriön kirjeet 23.6.1999 ja 5.7.1999

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN VAHVISTAMAT SUUNNITELMAT

Ympäristöministeriö on viitekirjeillään vahvistanut Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelman ja Nuuksion kansallispuiston ennallistamissuunnitelman. Vahvistetut suunnitelmat viitekirjeineen lähetetään oheisena Etelä-Suomen luontopalveluille tiedoksi ja noudatettavaksi.

Luontopalveluyksikkö hoitaa suunnitelmien julkaisemisen Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja-sarjassa suoraan kehittämissyksikön kanssa. Metsähallitus on lisäksi luvannut lähettää ympäristöministeriölle tiedoksi Saaristomeren suunnitelman ruotsinkielisen version heti sen valmistuttua.

Ylitarkastaja

Heikki Ravela

LIITTEENÄ suunnitelmat viitekirjeineen

TIEDOKSI Luonnonsuojelun kehittämissyksikkö

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

5.7.1999

7/5714/97

Metsähallitus

LS

06.07.99
2701/202/99
(228/312/97)

Viite
Hänvisning Metsähallituksen kirje Dnro 228/312/97, 10.3.1997

Asia
Ärende SAARISTOMEREN KANSALLISPUISTON RUNKOSUUNNITELMAN VAHVISTAMINEN

Metsähallitus on lähettänyt viitekirjeellä ympäristöministeriöön Saaristomeren kansallispuiston uusitun runkosuunnitelman asetuksen (1123/1994) 5 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelma on laadittu Metsähallituksessa ja siitä on luonnosvaiheessa pyydetty lausunnot 24 asianosaistaholta. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus seurata suunnitteluprosessia sekä tutustua suunnitelmaluonnoksesta annettuihin lausuntoihin.

Suunnitelma korvaa aiemman, ympäristöministeriön 14.6.1990 vahvistaman runkosuunnitelman (ympäristöministeriön kirje Dnro 5002/431/90). Uusittu suunnitelma koskee noin 22 300 hehtaarin laajuista kansallispuistoaluetta, josta vesialueiden osuus on noin 20 000 hehtaaria ja maa-alueiden noin 2 300 hehtaaria. Osa suunnitelmassa esitetyistä palveluista on esitetty sijoitettavaksi kansallispuiston ulkopuolelle.

Runkosuunnitelmaluonnoksen valmistumisen jälkeen puistohallinto on siirtynyt Korppoon kirkonkylästä Nauvoon. Runkosuunnitelmassa esitetään, että Korppoon Korpoströmiin rakennettaisiin uusi luontokeskus sekä versta- ja varastotiloja. Muilta osin uusittu runkosuunnitelma noudattelee ensimmäisessä runkosuunnitelmassa esitettyjä ja sittemmin käytännössä omaksuttuja käytön ja hoidon periaatteita.

POSTIOSOITE PL 380, 00131 Helsinki
POSTADRESS PB 380, 00131 Helsingfors

PUHELIN Vaihde (09) 19911
TELEFON Växel (09) 19911

TELEFAX
(09) 1991 9545

E-MAIL kirjaamo.ym@vyh.fi
INTERNET http://www.vyh.fi/ym/ym.html

Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman sellaisena kuin Metsähallitus on sen viitekirjeellä ministeriöön lähettänyt.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Flander

LIITTEENÄ

asiakirjat

TIEDOKSI

Lounais-Suomen ympäristökeskus
Varsinais-Suomen liitto
Saaristomeren neuvottelukunnan puheenjohtaja Olli Ojala
Dragsfjärdin kunta
Houtskarın kunta
Korppoon kunta
Nauvon kunta

Forsstyrelsen har medelst brev av den 10.3.1997 (Dnr228/312/97) tillsänt miljöministeriet Stomplanen för Skärgårdshavets nationalpark för fastställelse. Miljöministeriets fastställelsebrev finns enbart på finska. Följande text är enöversättning av brevet daterat den 5.7. (Dnr 7/5714/97)

FASTSTÄLLANDE AV STOMPLANEN FÖR SKÄRGÅRDHAVETS NATIONALPARK

Forststyrelsen har genom brevet i hänvisningen, till miljöministeriet skickat den förnyade stomplanen för Skärgårdshavets nationalpark för fastställelse i enlighet med 5§ i förordningen (1123/1994). Planen är uppgjord av Forststyrelsen och man har vid uppgörandet inbegärt utlåtande av 24 intressenter. Miljöministeriet har beretts möjlighet att följa planeringsprocessen samt att bekanta sig med utlåtandena angående planeutkastet.

Planen ersätter den 14.6.1990 av miljöministeriet fastställda stomplanen (miljöministeriets brev Dnr 5002/431/90). Den förnyade planen gäller nationalparksområdet vilket omfattar ungefär 22 300 hektar, varav vattenområdena ungefär 20 000 hektar och markområdena 2 300 hektar. En del av de i planen framställda serviceanläggningarna har man föreslagit att placera utanför nationalparken.

Efter att stompalneutkastet blivit färdigt har parkförvaltningen flyttat från Korpo kyrkby till Nagu. I stomplanen framför man att man i Korpoström i Korpo skulle bygga ett nytt naturum samt verkstads- och förrådsutrymmen. Till övriga delar följer stomplanen de i den första stomplanen framförda och sedermera i praktiken omfattade principerna för skötsel och nyttjande.

Miljöministeriet fastställer planen sådan som Forststyrelsen, genom brevet i hänvisningen, tillsänt den ministeriet.

Vuonna 2000 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 111 Nieminen, Marko & Kaitila, Jari-Pekka 2000: Saaristomeren kansallispuiston niittyjen ja hakojen perhoset. 221 s. (80,-)
- No 112 Vauras, Jukka 2000: Saaristomeren kansallispuiston suursienet. 91 s. (60,-)
- No 113 Clayhills, Tom, Rinne, Veikko & Koponen, Seppo 2000: Saaristomeren kansallispuiston niveljalkaiset: perinnebiotooppien ja hiekkasaarten kovakuoriaiset, luteet, kaskaat ja hämähäkit. 87 s. (60,-)
- No 114 Sirén, Ari 2000: Jussarö – ett lots- och gruvsamhälle i Ekenäs skärgård. 64 s. (60,-)
- No 115 Erkkonen, Joel 2000: Evon ja Syötteen alueiden kävijät 1998. 54 s. (60,-)
- No 116 Laine, Sirkku 2000: Elämisen ehdot Lauhanvuoren ja Haapakeitaan tuntumassa. 96 s. (60,-)
- No 117 Helin, Jussi ja Leivo, Anneli 2000: Lauhanvuoren kansallispuiston kasvillisuus. 160 s (120,-)
- No 118 Tukia, Harri 2000: Metsien ennallistaminen suojelualueilla – lähtötilanne 1995. 148 s. (80,-)
- No 119 Jokinen, Jami ja Kolehmainen, Kimmo 2000: Haapakeitaan kasvillisuus. 72 s. (110,-)

Sarja B

- No 55 Hokkanen, M. & Vauramo, A. 2000: Metsähallituksen luonnonsuojelu. Vuosikertomus 1999. 63 s. (maksuton)

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-209-5(nidottu)
ISBN 952-446-210-9 (URL: <http://www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b56.pdf>)

Julkaisuja voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 94, 01301 VANTAA
www.metsa.fi/luo/tuotteet

Puhelintiedustelut: 0205 64 123

Hinta 80,-

200 kpl
Oy Edita Ab
Helsinki 2000